

11 ΨΗΦΙΣΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ
ΤΗΣ Β΄ ΑΘΗΝΑΪΚΗΣ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ
378/7 π.Χ.

Το ψήφισμα της αθηναϊκής εκκλησίας του δήμου που αφορά τη Β΄ Αθηναϊκή Συμμαχία αποτελεί μία από τις σημαντικότερες ιστορικές επιγραφές του 4ου αι. π.Χ. Σκοπός της πολυμερούς αμυντικής συμμαχίας υπήρξε η διασφάλιση της ελευθερίας, της αυτονομίας και της ειρήνης των ελληνικών πόλεων από τις σπαρτιατικές επεκτατικές διαθέσεις, καθώς και η διατήρηση της ειρήνης που είχε συναφθεί ανάμεσα στις ελληνικές πόλεις και το βασιλιά των Περσών το 386 π.Χ. με την Ανταλκίδειο ειρήνη.

Οι ελληνικές πόλεις που θα προσχωρούσαν στη συμμαχία θα διατηρούσαν την ελευθερία και την αυτονομία τους, δεν θα υποχρεώνονταν να δεχθούν φρουρές, ούτε να πληρώνουν φόρους. Οι Αθηναίοι δήλωναν ότι θα παραιτηθούν από τα δημόσια και τα ιδιωτικά κτήματα που είχαν αποκτήσει στις συμμαχικές περιοχές και δεν θα αποκτούσαν στο μέλλον άλλα. Οι σύμμαχοι από την άλλη μεριά υποχρεώνονταν να καταστρέψουν όλες τις στήλες στις οποίες είχαν αναγραφεί εχθρικές προς την Αθήνα αποφάσεις.

Επιγραφικό Μουσείο Ι0397
Στήλη από πεντελικό μάρμαρο. Βρέθηκε στην Αγορά της Αθήνας.
Επιστημονικός Κατάλογος Επιγραφών, 69-73.

ἐπὶ Ναυσινίκο ἄρχοντος·
vacat
Καλλίβιος : Κηφισοφώντος
Παιανιεύς : ἐγραμμάτευσεν·
vacat
ἐπὶ τῆς Ἱπποθωντίδο[ς ἐβδ]όμης πρυτανείας, ἔδοξεν τῇ βολ[ῇ καὶ] τῷ δήμῳ·
5 Ἰ· Χαρίνος Ἀθμον[εὺς ἐπ]εστάτει.
Ἀριστοτέλης εἰ[πεν]· τύχῃ ἀγαθῇ τῇ Ἀθηναίων καὶ [τ]ῶν [συμ]μάχων τῶν Ἀθηναίων, ὅπως ἂν Λακεδ[αιμό]νιοι ἐῷσι τὸς Ἕλλη-
10 νας ἐλευθέ[ρ]ος [καὶ] αὐτονόμος ἡσυχίαν ἄγειν, τῇ[ν] χώραν] ἔχοντας ἐμ βεβαίῳ τῇ[ν] αὐτῶν πᾶσαν, [καὶ] [ὅπ]ω[ς κ]υ[ρ]ῶ[ς] ἡ κ[αὶ] δι-
[αμέντῃ] ἢ τε εἰρήνῃ καὶ ἡ φιλία ἦν ὤμωσθ[α]·
[ν οἱ Ἕλληνες] καὶ [βα]σιλεὺς κατὰ τὰ[ς σ]υν-
15 [θήκας] , ἐψηφίσθαι τῷ δήμῳ· ἐάν τις βόληται τῶν Ἑλλήνων ἢ τῶν βαρβάρων τῶν ἐν [Εὐρώπῃ ἐν]οικόντων ἢ τῶν νησιωτῶν, ὅσ-
[οι μὴ βασι]λέως εἰσὶν, Ἀθηναίων σύμμαχ-
[ος εἶναι καὶ] τῶν συμμάχων, ἐξεῖναι αὐ[τ]-
20 ῶ[ι ἐλευθέρ]ωι ὄντι καὶ αὐτονόμῳ, πολι-
τ[ευομέν]ωι πολιτεῖαν ἦν ἂν βόληται, μή-
τε [φρο]ν[εῖν] εἰσδεχομένῳ μήτε ἄρχοντα ὑπο[δεχ]ομένῳ μήτε φόρον φέροντι, ἐπὶ δὲ τ[οῖς] αὐτοῖς ἐφ' οἷσπερ Χίοι καὶ Θηβαῖ-

Επί άρχοντος Ναυσινίκου, γραμματέως Καλλίβιου, γιου του Κηφισόφωντα από το δήμο της Παιανίας, και επί της εβδόμης πρυτανείας της φυλής Ιπποθωντίδος, με επιστάτη το Χαρίνο από το δήμο της Αθμονίας και ύστερα από πρόταση του Αριστοτέλη αποφάσισε η βουλή και ο δήμος. Με καλή τύχη στους Αθηναίους και στους συμμάχους των Αθηναίων για να αφήσει η Σπάρτη τους Έλληνες να ζήσουν ειρηνικά με ελευθερία και ανεξαρτησία, και να κατέχουν με κάθε ασφάλεια την ακεραιότητα των εδαφών τους, και για να είναι και να παραμείνει σε ισχύ η κοινή ειρήνη που ορκίστηκαν οι Έλληνες και ο βασιλιάς σύμφωνα με τις συνθήκες, ο δήμος ψήφισε. Εάν κάποιος από τους Έλληνες ή τους βάρβαρους που κατοικούν στην Ευρώπη ή στα νησιά, εκτός από εκείνους που είναι υποτελείς του βασιλιά, επιθυμεί να γίνει σύμμαχος των Αθηναίων και των συμμάχων τους μπορεί να το κάνει διατηρώντας την ελευθερία του, την αυτονομία του και όποιο πολίτευμα θέλει, χωρίς να δεχθεί στην επικράτειά του ούτε φρουρά, ούτε άρχοντα, ούτε φόρο, και θα ισχύει γι' αυτούς ό,τι είχε συμφωνηθεί με τους Χίους, του Θηβαίους και τους άλλους συμμάχους. Σε εκείνους που θα συμμαχήσουν με την Αθήνα και τους συμμάχους της, ο δήμος θα αποκατα-

11 ΨΗΦΙΣΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ Β΄ ΑΘΗΝΑΪΚΗΣ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ 378/7 π.Χ.

Στην επιγραφή αναφέρονται ακόμα οι υποχρεώσεις των συμμάχων και ορίζονται βαρύτερες ποινές ενάντια σε όποιον προτείνει την κατάργηση των διατάξεων της συμμαχίας. Ακολουθεί (στην κύρια και στην αριστερή όψη) η αναγραφή από διαφορετικούς χαρακτές των ονομάτων των ελληνικών συμμαχικών πόλεων (συνολικά 58), οι οποίες δεν προσχώρησαν συγχρόνως στη συμμαχία.

Οι όροι της συμμαχίας δείχνουν τη διαφοροποίηση της πολιτικής της Αθήνας απέναντι στους συμμάχους της συγκριτικά με την πολιτική που εφάρμοσε κατά την Α΄ Αθηναϊκή Συμμαχία (478/7 π.Χ.).

- 25 οι κα[ι] οἱ ἄλλοι σύμμαχοι. τοῖς δὲ ποιησαμέν[οις] συμμαχίαν πρὸς Ἀθηναῖος καὶ τὸς συμ[μ]άχος ἀφεῖναι τὸν δῆμον τὰ ἐγκτήματα ὅποσ' ἂν τυγχάνῃσι ὄντα ἢ ἴδια ἢ [δ]-ημόσια Ἀθ[η]ναίων ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ποιο-
- 30 μένων τὴν συμμαχίαν καὶ περὶ τούτων πιστὴν δῶναι Ἀ[θη]ναῖος. ὅτῳ δὲ τυγχάν[η]-ι τῶν πόλεων [τῶν ποιομένων] τὴν συμμαχίαν πρὸς Ἀθην[αῖος] σ[τ]ῆλαι ὅσαι Ἀθήνησι ἀνεπιτήδειο[ι] τῇμ βολὴν τὴν αἰ βολε-
- 35 ὕοσαν κυρίαν εἶν[αι] καθαιρεῖν. ἀπὸ δὲ Νευσινίκο ἄρχον[τ]ος μὴ ἐξεῖναι μήτε ἰδοῖαι μήτε δημοσ[ί]αι Ἀθηναίων μηθενὶ ἐγκτήσασθαι ἐν τ[α]ῖς τῶν συμμάχων χώραις μήτε οἰκίαν μήτε χωρίον μήτε πριαμέ-
- 40 νωι μήτε ὑποθεμένωι μήτε ἄλλωι τρόπωι μηθενί. ἐὰν δὲ τις ὠνῆται ἢ κτᾶται ἢ τιθῆται τρόπῳ ὅτῳδ' ἐξεῖναι τῷ βολομένωι τῶν συμμάχων φῆναι πρὸς τὸς συνέδρους τῶν συμμάχων· οἱ δὲ σύνεδροι ἀπο-
- 45 [δ]όμενοι ἀποδόντων [τὸ μὲν ἡ]μισυ τῷ[ι] φήναντι, τὸ δὲ ἄλλο κοι[νόν] [ἔσ]τω τῶν συμ[μ]άχων. ἐὰν δὲ τις ἴ[η]σι ἐπὶ πολέμῳ ἐπὶ τ[ὸ]ς ποιησαμένους τὴν συμμαχίαν ἢ κατὰ γ[ῆ]ν ἢ κατὰ θάλατταν, βοηθεῖν Ἀθηναῖος καὶ τὸς συμμάχος
- 50 τούτοις καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν παντὶ σθένει κατὰ τὸ δυνατόν. ἐὰν δὲ τις εἴπηι ἢ ἐπισηφίσῃ ἢ ἄρχων ἢ ἰδιώτης παρὰ τὸδε τὸ ψήφισμα ὥς λύειν τι δεῖ τῶν ἐν τῷδε τῷ ψηφίσματι εἰρημέν[ων], ὅ-
- 55 παρχέτω μ[ὲν] αὐτῷ ἀτίμῳ εἶναι καὶ [τὰ] [χρ]ήμα[τα αὐ]τῷ δημόσια ἔστω καὶ τῆς θ[εο]δ[ω]τ[ο]δ[ω] ἐπιδ[έκα]τον, καὶ κρινέσθω ἐν Ἀθην[αῖ]-

στήσει όλες τις κατεχόμενες από τους Αθηναίους έγχειες ιδιοκτησίες, είτε ανήκουν σε ιδιώτες είτε στην πόλη, οι οποίες βρίσκονται στα εδάφη εκείνων που προσχωρούν στη συμμαχία, και θα τους δώσει εγγυήσεις. Εάν τύχει να υπάρχουν στην Αθήνα στήλες δυσμενείς προς μια πόλη που έχει συμμαχήσει με τους Αθηναίους, η βουλή που θα έχει θητεία θα τις καταστρέψει. Από Ναυσινίκου άρχοντος, δεν θα επιτρέπεται στους Αθηναίους, ούτε ιδιωτικά, ούτε δημόσια, να αποκτήσουν καμία ιδιοκτησία στο έδαφος των συμμάχων, ούτε οικία, ούτε γη, με αγορά, ή από υποθήκη, ή με κάποιον άλλο τρόπο. Εάν μια ιδιοκτησία αγοραστεί ή αποκτηθεί ή ληφθεί με υποθήκη, όποιος και αν είναι ο τρόπος, οποιοσδήποτε σύμμαχος θα μπορεί να το καταγγείλει στο συνέδριο των συμμάχων. Το συνέδριο θα μπορεί να την πουλήσει και να δώσει το μισό του ποσού στον καταγγείλанта, και το άλλο μισό στο κοινό ταμείο των συμμάχων. Εάν τα μέλη της συμμαχίας δεχθούν επίθεση στην ξηρά ή τη θάλασσα, η Αθήνα και οι σύμμαχοί της θα βοηθήσουν στην ξηρά και στη θάλασσα με όλες τους τις δυνάμεις, όσο είναι δυνατόν. Εάν κάποιος, είτε άρχων είτε ιδιώτης, προτείνει ή υποβάλει προς ψήφιση κάτι αντίθετο προς αυτό το ψήφισμα, με την έννοια της κατάργησης κάποιου από τους όρους του, να στερηθεί τα πολιτικά του δικαιώματα, η περιουσία του να δημευθεί και το ένα δέκατο της δημευμένης περιουσίας του να αποδοθεί στη θεά, να δικαστεί από τους Αθηναίους και τους συμμάχους για διάλυση της συμμαχίας, και ή να τιμωρηθεί σε θάνατο ή να του απαγορευτεί η παραμο-

11 ΨΗΦΙΣΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ
ΤΗΣ Β' ΑΘΗΝΑΪΚΗΣ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ

378/7 п.х.

[ο]ις καὶ τ[οῖς] συμμάχοις ὡς διαλύων τὴν
 συμμαχίαν, ζῆμιόντων δὲ αὐτὸν θανάτω·

60 ἡ φυγῇ ὁ[περ] Ἀθηναῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι
κρατοῦσιν ἐάν] δι' θανάτο τιμηθῇ, μὴ τα-
φῆτω ἐν τῇ[ι Ἀττι]κῇ [μ]ηδὲ ἐν τῇ τῶν συμ-
μάχων. τὸ δ[ε] ψήφισμα τότε ὁ γραμματεὺς
ὁ τῆς βολῆς ἀναγρ[α]ψάτω ἐν στήλῃ λιθί-

65 νη καὶ καταθέ[τω] παρὰ τὸν Δία τὸν Ἐλευ-
θέριον· τὸ δὲ ἄρ[γύ]ριον δοῦναι εἰς τὴν ἀν-
αγραφὴν τῆς στ[ήλη]ς ἐξήκοντα δραχμὰς
ἐκ τῶν δέκα ταλ[άν]των τὸς ταμίης τῆς θε-
ᾶ. εἰς δὲ τὴν στήλην ταύτην ἀναγρά-

70 φειν τῶν τε οὐς[ῶ]ν πόλεων συμμαχιδων τ-
 ἂ ὀνόματα καὶ ἥτις ἂν ἄλλη σύμμαχος γί-
 γνηται. ταῦτα μὲν ἀναγράφαι, ἐλῆσθαι δ-
 ἐ τὸν δῆμον πρέσβεις τρεῖς αὐτίκα μάλα-
 [α] εἰς Θήβας. [ο]ἵτινες πείσοσι Θηβαίος ὁ

75 [τ]ι ἄν δύνω[ν]ται ἀγαθόν. οἶδε ἡμίρθησαν·
 '[Α]ριστοτέλης Μαραθῶνιος, ὁ Πύρρανδρος
 Ἀναφλύς[τ]ιος, Θρασύβουλος Κολλυτεύς.
 Ἀθηναίων πόλεις αἶδε σύμμαχοι·

Χῖοι Τενέδιοι Θηβαῖοι

80	Μυτιλη[ν]αῖοι	Χαλκιδεῖς
	[Μ]ηθυ[μν]αῖοι	Ἑρετριεῖς
	Ῥόδιοι	Ποιήσσιοι
	Βυζάντιοι	Καρύσσιοι
	Περὶνθιοι	Ἱκαιοι

85	Πεπαρήθιοι	Παλλ[- -]
	Σκιάθιοι	[- - -]
	Μαρωνίται	[- - -]
	Διῖς	[- - -]
	Πάρ[ι]οι	Ο[- - -]
		[- - -]

90 Ἄθηνῖται Π[---] [---]
 Ἀριστοτέλης εἶπε· [----- ἐπει]- ὄχι
 δὲν πρῶτο[ν -----] στοιχ.
 ἐκόντες π[ρο]σχωρῶσι [----- ἐψη]-
 φισμένα τῷ δήμῳ καὶ τ[-----]
 95 νήσων εἰς τὴν συμμ[αχίαν -----]
 τοῖς τῶν ἐψηφισμένων -----]

Αριστερή όψη

	[Πυρ]ραίων		Ἀντισσαῖοι
	[ὁ δ]ῆμος		Ἑρέσιοι
	[Ἀβδη]ρῖται		Ἀστραϊοῦσιοι
100	[Θάσι]οι		Κεῖων
	[Χαλκι]δῆς	120	Ἰουλιῖται
	ἀπὸ [Θράκης]		Καρθαῖες
	Αἰνιοι		Κορήσιοι
	Σαμοθράκ[ες]		Ἐλαιόσιοι
105	Δικαιοπολῖται		Ἀμόργιοι
	Ἀκαρνᾶνες	125	Σηλυμβριανο[ί]
	Κεφαλλήνων		Σίφνιοι
	Πρῶννοι		Σικινηῖται
	Ἀλκέτας		Διῆς
110	Νεοπτόλεμος		ἀπὸ Θράκης
	[[--- c. 6 ---]]	130	Νεοπολῖται
	Ἀνδριοι		Ζακυν[θ]ίων
	[Τ]ήνιοι		ὁ δῆμος
	[Ἑσ]τιαῖς		ὁ ἐν τῷ Νήλλ-
115	Μυ[κ]όνιοι		ωι

νή παντού όπου επεκτείνεται η κυριαρχία των Αθηναίων και των συμμάχων. Εάν καταδικαστεί σε θάνατο, να μην ταφεί ούτε στην Αττική ούτε σε έδαφος των συμμάχων. Ο γραμματέας της βουλής να αναγράψει το ψήφισμα σε λίθινη στήλη και να την καταθέσει κοντά στο άγαλμα του Ελευθέριου Δία. Οι εξήντα δραχμές για την αναγραφή της στήλης θα ληφθούν από τα δέκα τάλαντα που διαθέτουν οι ταμίες της θεάς. Στη στήλη αυτή θα αναγραφούν τα ονόματα των πόλεων που είναι τώρα σύμμαχοι και κάθε πόλης που θα προσχωρήσει στη συμμαχία. Αυτό μεν να είναι το κείμενο που θα αναγραφεί, ο δε δήμος να ορίσει αμέσως τρεις πρέσβεις που θα πάνε στη Θήβα για να πείσουν τους Θηβαίους να κάνουν ό,τι καλύτερο μπορούν. Ορίστηκαν ο Αριστοτέλης από το δήμο Μαραθώνος, ο Πύρρανδρος από το δήμο Αναφλύστου και ο Θρασύβουλος από το δήμο Κολλυτού.

(Ακολουθεί ο κατάλογος των συμμάχων της Αθήνας.)

(μτφρ. Ν. Μπιργάλιας)

12. ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΚΑΙ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ (ΧΡΕΜΩΝΙΔΕΙΟ ΨΗΦΙΣΜΑ)

μεταξύ 268/7 και 265/4 π.Χ.

Στη στήλη έχει αναγραφεί ψήφισμα της εκκλησίας του δήμου για τη σύναψη συμμαχίας μεταξύ Αθήνας και Σπάρτης (στ. 1-69) και το κείμενο της συνθήκης (στ. 70-97). Η συμμαχία συνδέεται με το Χερμωνίδειο πόλεμο (από το όνομα του εισηγητή του ψηφίσματος) που διεξήχθη ανάμεσα στον Πτολεμαίο Β΄ Φιλάδελφο, τη Σπάρτη και την Αθήνα από τη μία μεριά, και το βασιλιά της Μακεδονίας Αντίγονο Γονατά από την άλλη. Το τέλος του πολέμου, στη διάρκεια του οποίου η Σπάρτη, μετά το θάνατο του βασιλιά Αρέως Α΄, εγκατέλειψε τη συμμαχία, βρήκε την Αθήνα υπό μακεδονική επικυριαρχία, η οποία διήρκεσε έως το 229 π.Χ.

Από το ψήφισμα προκύπτει ότι τόσο η Σπάρτη όσο και η Αθήνα είχαν ήδη συμμαχήσει με τον ηγεμόνα της Αιγύπτου Πτολεμαίο Β΄ Φιλάδελφο, που επιδίωκε να περιορίσει την επιρροή του Αντίγονου Γονατά στην κυρίως Ελλάδα και το Αιγαίο. Ενοποιητικό στοιχείο της συμμαχίας, στην οποία συνέπραξαν ακόμα η Ήλιδα, οι πόλεις του Αχαϊκού Κοινού, οι αρκαδικές πόλεις, Τεγέα, Μαντίνεια, Ορχομενός, Φιγάλεια, Καρυαί, καθώς και μερικές πόλεις της Κρήτης που είχαν συμμαχήσει με τη Σπάρτη, ήταν η αντιπαλότητα προς τη Μακεδονία και κοινός στόχος η αποδυνάμωσή της. Η Μακεδονία, αν και έντεχνα δεν κατονομάζεται πουθενά, υποδεικνύεται έμμεσα ως απειλή για τους νόμους και την πάτριο πολιτεία των πόλεων.

Επιγραφικό Μουσείο 7383+7384+7385+12367

Τέσσερα θραύσματα στήλης από μάρμαρο Υμηττού. Βρέθηκαν στην Ακρόπολη.
Επιστημονικός Κατάλογος Επιγραφών, 121-125.

Θ ε ο [ι].

'Επί Πειθιδήμου ἀρχοντος ἐπὶ τῆς Ἑρεχθείδος δευτέρας π-
[ρ]υτανείας
pacat

Μεταγετινιώνος ἐνάτει ἰσταμένου, ἐνάτει τῆς πρυτανεί-

στολ. 46

5 ας· ἐκκλησίᾳ κυρία· τῶν προέδρων ἐπεψήφισεν Σώστρατος Κ-
αλλιστράτου Ἐρχιεύς καὶ συμπρόεδροι· ^{επν} ἔδοξεν τῷ δή-
μῳ· ^{επν} Χρεμνίδης Ἐτεοκλέους Αἰθαλίδης εἶπεν· ἐπεὶ δὴ
πρότερον μὲν Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι
οἱ ἑκατέρων φίλιαν καὶ συμμαχίαν κοινὴν ποιησάμενο-

10 ἰ πρὸς ἑαυτοὺς πολλοὺς καὶ καλοὺς ἀγῶνας ἡγωνίσαντο με-
τ' ἀλλήλων πρὸς τοὺς καταδουλοῦσθαι τὰς πόλεις ἐπιχει-
ροῦντας, ἐξ ὧν ἑαυτοῖς τε δόξαν ἐκτήσαντο καὶ τοῖς ἄλλ[ο]ις
Ἑλλήσιν παρεσκεύασαν τὴν ἐλευθερίαν· καὶ νῦν δὲ κ[α]ίρων
καθειληφότων ὁμοίων τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν διὰ το[ύς] κ[α]ταλύε-

15 ἰν ἐπιχειροῦντας τοὺς τε νόμους καὶ τὰς πατρίους ἐκάσ-
οις πολιτείας ὃ τε βασιλεὺς Πτολεμαῖος ἀκολουθῶνς τῇ τ-
ῶν προγόνων καὶ τῇ τῆς ἀδελφῆς προ[α]ίρεσει φανερός ἐστ-
ἰν σπουδάζων ὑπὲρ τῆς κοινῆς τ[ῶν] Ἑλλήνων ἐλευθερίας· καὶ
ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων συμμαχίαν ποιησάμενος πρὸς αὐτὸν καὶ

στοιχ. 46-49

20 τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας ἐψήφισται παρακαλεῖν ἐπὶ τὴν αὐτὴν
προαίρεσιν· ὥσαύτως δὲ καὶ Λακεδαιμόνιοι φίλοι καὶ σύμ-
μαχοι τοῦ βασιλέως ὄντες Πτολεμαίου καὶ πρὸς τὸν δῆμον τ-
ὸν Ἀθηναίων εἰσὶν ἐψηφισμένοι συμμαχίαν μετὰ τε Ἡλείων
καὶ Ἀχαῶν καὶ Τεγεατῶν καὶ Μαντινέων καὶ Ὀρχομενίων κα-

Θεοί. Επί άρχοντα Πειθίδημου, όταν πρυτάνευε η Ερε-
χθιδά φυλή δεύτερη κατά σειρά, την ενάτη του μηνός
Μεταγεινιώννα, την ενάτη μέρα της πρυτανείας, τακτική
συνεδρίαση της εκκλησίας του δήμου, από τους προέ-
δρους έθεσε το ζήτημα σε ψηφοφορία ο Σώστρατος
γιος του Καλλιστράτου από το δήμο της Ερχιάς και οι
συμπρόεδροι. Απόφαση του δήμου· εισήγηση του Χρεμ-
νίδη γιου του Ετεοκλέους από το δήμο των Αιθαλιδών.
Επειδή παλαιότερα οι Αθηναίοι και οι Λακεδαιμόνιοι και
οι σύμμαχοι αμφοτέρων είχαν συμφωνήσει φιλία και
συμμαχία μεταξύ τους και διεξήγαγαν από κοινού πολ-
λούς και δίκαιους αγώνες ενάντια σε όσους επιχειρούσαν
να υποδουλώσουν τις πόλεις, από τους οποίους (αγώ-
νες) κέρδισαν οι ίδιοι δόξα και εξασφάλισαν την ελευθε-
ρία των άλλων Ελλήνων· και τώρα, καθώς μια παρόμοια
κρίση έχει καταλάβει όλη την Ελλάδα εξαιτίας εκείνων
που επιχειρούν να καταλύσουν τους νόμους και τα πα-
ραδοσιακά πολιτεύματα της κάθε πόλης, ο βασιλιάς Πτο-
λεμαίος, ακολουθώντας τη στάση των προγόνων και της
αδελφής του, εμφανώς προσπαθεί για την κοινή ελευ-
θερία των Ελλήνων, ο δήμος των Αθηναίων συμμάχησε
μαζί του και ψήφισε να κληθούν οι υπόλοιποι Έλληνες
να επιδείξουν το ίδιο φρόνημα. Έτσι, λοιπόν, και οι Λα-
κεδαιμόνιοι, φίλοι και σύμμαχοι του βασιλιά Πτολεμαίου,
έκλεισαν συμμαχία και με το δήμο των Αθηναίων μαζί
με τους Ηλείους, τους Αχαιούς, τους Τεγεάτες, τους Μα-
τινείς, τους Ορχομένιους, τους Φιαλείς, τους Καφυείς
και όσους από τους Κρήτες ανήκουν στη συμμαχία των

12. ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΚΑΙ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ (ΧΡΕΜΩΝΙΔΕΙΟ ΨΗΦΙΣΜΑ)

μεταξύ 268/7 και 265/4 π.Χ.

- 25 [ι] Φια[λέων] καὶ Καφυέων καὶ Κρηταίων ὅσοι εἰσὶν ἐν τῇ συμ-
[αχίαι τ]ῇ Λακεδαιμονίων καὶ Ἀρέως καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων-
[ν καὶ] πρέσβεις ἀπὸ τῶν συνέδρων ἀπεστάλκασιν πρὸς τὸν δῆ-
[μον] καὶ οἱ παραγεγονότες παρ' αὐτῶν ἐμφανίζουσιν τὴν τε Λα-
κεδαιμονίων καὶ Ἀρέως καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων φιλοτιμί-
30 αν, ἣν ἔχουσιν πρὸς τὸν δῆμον, καὶ τὴν περὶ τῆς συμμαχίας ὁμολο-
γίαν ἥκουσι κομίζοντες· ὅπως ἂν οὖν κοινῆς ὁμονομίας γενομ-
ένης τοῖς Ἕλλησι πρὸς τε τοὺς νῦν ἡδικοκτάς καὶ παρεσπον-
δηκότας τὰς πόλεις πρόθυμοι μετὰ τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου
καὶ μετ' ἀλλήλων ὑπάρχωσιν ἀγωνισταὶ καὶ τὸ λοιπὸν μεθ' ὁμονοίας
35 σώζωσιν τὰς πόλεις· ^{ἐπὶ} ἀγαθῇ τύχῃ· δεδόχθαι τῷ[ι δ]-
ῆμῳ τὴν μὲν φιλίαν καὶ τὴν συμμαχίαν εἶναι Ἀθηναίους καὶ
Λακεδαιμονίους καὶ τοῖς βασιλεύσιν τοῖς Λακεδαιμονί[ων]
καὶ Ἡλείοις καὶ Ἀχαιοῖς καὶ Τεγεάταις καὶ Μαντινεῦσ[ιν κα]-
ὶ Ὀρχομενίοις καὶ Φιαλεῦσιν καὶ Καφυεῦσιν καὶ Κρητ[αεῦσι]-
40 ν ὅσοι ἐν τῇ συμμαχίᾳ εἰσὶν τῇ Λακεδαιμονίων καὶ Ἀρέως
καὶ τοῖς ἄλλοις συμμάχοις κυρίαν εἰς τὸν ἅπαντα [χρόνον, ἣν]
ἥκουσι κομίζοντες οἱ πρέσβεις· καὶ ἀναγράψα[ι αὐτὴν τὸν γρ]-
αμματεῖα τὸν κατὰ πρυτανείαν ἐν στήλῃ χαλκ[ῇ] καὶ στήσαι ἐ]-
ν ἀκροπόλει παρὰ τὸν νεὼ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Πολιάδος, ὁμόσαι δέ]

Λακεδαιμονίων και του Αρέως και των άλλων συμμάχων και έστειλαν πρέσβεις από τους συνέδρους τους προς το δήμο, και αυτοί που ήρθαν από εκείνους παρουσιάζουν τη μεγαλοδωρία των Λακεδαιμονίων και του Αρέως και των άλλων συμμάχων προς το δήμο (των Αθηναίων) και κομίζουν τη συμφωνία περί της συμμαχίας· έτσι ώστε, αφού επιτευχθεί γενικευμένη ομόνοια στους Έλληνες, να αγωνιστούν πρόθυμα μαζί με το βασιλιά Πτολεμαίο και ενωμένοι μεταξύ τους ενάντια σε όσους τώρα αδικούν τις πόλεις και παραβιάζουν τις συνθήκες και στο εξής να σώζουν με σύμπνοια τις πόλεις.

Με τη βοήθεια της καλής τύχης, να αποφασίσει ο δήμος να ισχύει για πάντα η φιλία και συμμαχία που κομίζουν οι πρέσβεις ανάμεσα στους Αθηναίους και τους Λακεδαιμονίους και τους βασιλείς των Λακεδαιμονίων και τους Ηλείους και τους Αχαιούς και τους Τεγεάτες και τους Μαντινείς και τους Ορχομένιους και τους Φιαλείς και τους Καφυείς και τους Κρήτες, όσους συμμετέχουν στη συμμαχία των Λακεδαιμονίων και του Αρέως και των άλλων συμμάχων. Και να την αναγράψει ο γραμματέας της πρυτανείας σε χάλκινη στήλη και να τη στήσει στην Ακρόπολη πλάι στο ναό της Αθηνάς Πολιάδας. Να ορκίσουν οι αρχές τους πρέσβεις που ήρθαν από αυτούς τον όρκο το σχετικό με τη συμμαχία σύμφωνα με την παράδοση. Να σταλούν οι

εκλεγμένοι από το δήμο πρέσβεις που θα παραλάβουν τους όρκους από τους υπόλοιπους Έλληνες. Να εκλέξει ο δήμος αμέσως δύο συνέδρους εξ όλων των Αθηναίων, οι οποίοι μαζί με τον Αρέα και τους απεσταλμένους από τους συμμάχους συνέδρους θα συσκεφθούν για τα κοινά συμφέροντα. Να πληρώσουν οι αρμόδιοι αξιωματούχοι (οί επί τῇ διοικήσει) στους εκλεγμένους ως οδοιπορικά για όσο χρόνο λείπουν από την πατρίδα, ό,τι αποφασίσει ο δήμος διά ψηφοφορίας. Να επαινεθούν οι έφοροι των Λακεδαιμονίων και ο Αρεύς και οι σύμμαχοι και να στεφανωθούν με χρυσό στέφανο σύμφωνα με το νόμο. Να επαινεθούν και οι πρέσβεις που έρχονται από αυτούς, Θεομ . . . Λακεδαιμόνιος, Αργεῖος Κλεινίου Ηλείος και να στεφανωθεί ο καθένας τους με χρυσό στέφανο σύμφωνα με το νόμο για το ζήλο και την καλή τους διάθεση προς τους άλλους συμμάχους και το δήμο των Αθηναίων. Να μπορέσει καθένας τους να λάβει κι άλλες τιμές από τη βουλή και το δήμο, όσες του αξίζουν. Να προσκληθούν αύριο σε γεύμα στο πρυτανείο. Να αναγράψει ο γραμματέας της πρυτανείας και αυτό το ψήφισμα σε λίθινη στήλη και να το στήσει στην Ακρόπολη. Όσα έξοδα γίνουν για την αναγραφή και ανάθεση της στήλης να καταβληθούν από τους επί τῇ διοικήσει. Εκλέχτηκαν οι ακόλουθοι σύεδροι: Κάλλιππος Ελευσίνιος . . .

12. ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΚΑΙ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ (ΧΡΕΜΩΝΙΔΕΙΟ ΨΗΦΙΣΜΑ)

μεταξύ 268/7 και 265/4 π.Χ.

- 45 [τά] ἀρχεῖα τοῖς πρέσβεισιν τοῖς παραγεγο[νόσιν παρ' αὐτῶν τὸ]-
[ν ὄρκον τὸ]ν περὶ τῆς συμμαχίας κατὰ τὰ [πάτρια(?)·] τοὺς δὲ κεχε]-
[ιρο]τον[ημένους] ὑπὸ τοῦ δήμου πρ[έσβ]εις ἀποπέμψαι, οἵτινες το]-
[ῦς ὁ]ρκους ἀπολ[ήνονται παρὰ] τῶ[ν λοιπῶν Ἑλλήνων·] ^{ενν} χειροτο]-
[ν]ῆσαι δὲ καὶ συνέδρους [δύο τὸν δῆμον αὐτίκα μάλα ἐξ Ἀθηναίων]-
- 50 ν ἀπάντων οἵτινες μετὰ τε Ἀρέως [καὶ τῶν ἀπὸ τῶν συμμάχων ἀ]-
ποστελλομένων συνέδρων βουλευέσονται περὶ τῶν κοινῆς συ]-
μφερόντων· μερίζειν δὲ τοῖς αἰρεθεῖσ[ιν τοὺς ἐπὶ τῇ διοικ]-
ήσει εἰς ἐφόδια οὗ ἂν χρόνου ἀποδημῶ[σιν ὃ τι ἂν διαχειροτο]-
νοῦντι δόξει τῶι δήμῳ· ἐπαινέσαι δ[ὲ] τοὺς ἐφόρους Λακεδαι]-
- 55 μονίων καὶ Ἀρέα καὶ τοὺς συμμάχους [καὶ στεφανῶσαι αὐτούς]
χρυσῶι στεφάνῳ κατὰ τὸν νόμον· ἐπ[αινέσαι] δὲ καὶ τοὺς πρέσ]-
βεις τοὺς ἦκοντας παρ' αὐτῶν ^ν Θεομ[-----Λακεδα]-
μόνιον, ^{ενν} Ἀργεῖον Κλεινίου Ἡλεῖον ^ν καὶ στεφανῶσαι ἑκάτ]-
ερον αὐτῶν χρυσῶι στεφάνῳ κατὰ [τὸν νόμον φιλοτιμίας ἔνε]-
- 60 κα καὶ εὐνοίας ἧς ἔχουσιν περ[ὶ] τε τοὺς ἄλλους συμμάχους κα]-
ὶ τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων· εἶνα[ι δὲ ἑκατέρῳ αὐτῶν καὶ ἄλλο ἀγ]-
αθὸν εὐρέσθαι παρὰ τῆς βουλ[ῆς καὶ τοῦ δήμου] ἑάν του δοκῶσιν]
ἄξιοι εἶναι. καλέσαι δὲ αὐτ[οὺς καὶ ἐπὶ ξένια εἰς τὸ πρυτανεῖ]-
ον εἰς αὖριον. ἀναγράψαι δὲ [καὶ τόδε τὸ ψήφισμα τὸν γραμματέ]-
- 65 α τὸν κατὰ πρυτανείαν εἰστ[ήλην λιθίνην καὶ τὴν συνθήκην κα]-
ὶ στήσαι ἐν ἀκροπόλει, εἰς [δὲ τὴν ἀναγραφὴν καὶ ἀνάθεσιν τ]-
ῆς στήλης μερίσαι τοὺς ἐπ[ὶ] τῇ διοικήσει τὸ ἀνάλωμα ὃ ἂν γέν]-
ηται. ^{ενν} σύνεδροι οἶδε κ[εχειροτόνηνται·] ^{τας.}]
^{ενν} Κάλλιππος Ἐλευσίνιος[ος-----]
^{ταςατ}
- 70 Σπονδαὶ καὶ συμμαχία [Λακεδαιμονίους καὶ τοῖς συμμάχοις το]-
ῖς Λακεδαιμονίων πρὸς [Ἀθηναίους καὶ τοὺς συμμάχους τοὺς Ἀθην]-
αίων εἰς τὸν ἅπαντα [χρόνον, ἔχειν ἑκατέρους τὴν ἑαυτῶν ἐλευθέρ]-
ους ὄντας καὶ αὐτο[νόμους, πολιτεῖαν πολιτευομένους κατὰ]
τὰ πάτρια· ἑάν δὲ τ[ις] ἴει ἐπὶ πολέμῳ ἐπὶ τὴν χώραν τὴν Ἀθην]-

- 75 αἰων ἢ τοὺς νόμο[υς καταλύει ἢ ἐπὶ πολέμῳ ἵει ἐπὶ τοὺς συμμά]-
 χους τοὺς Ἀθην[αίων, βοηθεῖν Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς συμμάχ]-
 [ο]υς τοὺς Λ[ακεδαιμονίων παντὶ σθένει κατὰ τὸ δυνατόν· ἐάν δέ τ]-
 ις ἵει ἐπὶ π[ολέμῳ ἐπὶ τὴν χώραν τὴν Λακεδαιμονίων ἢ τοὺς]
 νόμους κατ[αλύει ἢ ἐπὶ πολέμῳ ἵει ἐπὶ τοὺς συμμάχους τοὺς Λ]-
- 80 ακεδαμ[ονίων, βοηθεῖν Ἀθηναίους καὶ τοὺς συμμάχους τοὺς Ἀθην]-
 [αίων παντὶ σθένει κατὰ τὸ δυνατόν·.....ε. 22.....]
 [. 26.....] ηδ[..... 20.....]
 [. 12..... Λακεδαιμονίου]ς καὶ τοὺς συμμάχους Ἀθηνα[ί]-
 [οις καὶ τοῖς συμμάχοις· ^{εὔ} ὁμό]σαι δέ Ἀθηναίους μὲν Λακεδαι-
- 85 [μονίοις καὶ τοῖς ἀπὸ ἐκάστης] πόλεως τοὺς στρατηγούς καὶ τ-
 [ὴν βουλὴν τοὺς Γ^α Η καὶ τοὺς ἄρ]χοντας καὶ φυλάρχους καὶ ταξι-
 [άρχους καὶ ἱππάρχους· ^{εὔ} ὁμ[ύω Δία Γ[ῆ]ν Ἥλιον Ἄρη Ἀθηνᾶν
 Ἄρε-
 [ῖαν Ποσειδῶν Δῆμητρα· ^{εὔ} ἐ]μ[μ]ενεῖν ἐν τεῇ συμμαχίᾳ τεῇ γεγ-
 [ενημένῃ· εὐορκοῦσιν μὲν] πολλ[ᾶ κά]γαθὰ, ἐπορκοῦσι δέ τάνα-
- 90 [ντία· ^{εὔ} Λακεδαιμονίων δέ] Ἀθη[να]ίοις ὁμόσαι κατὰ ταῦτά του-
 [ς βασιλεῖς καὶ τοὺς ἐφόρο]υς [καὶ] τοὺς γέροντας· κατὰ ταῦτά δ-
 [έ ὁμόσαι καὶ κατὰ {τα} (?) τὰς ἄλλας] πόλεις τοὺς ἄρχοντας·^{εὔ}
 ἐάν δ-
 [έ δοκεῖ Λακεδαιμονίοις καὶ τ]οῖς συμμάχοις καὶ Ἀθηναίοις
 [ἄμεινον εἶναι προσθεῖναι τι] καὶ ἀφελεῖν περὶ τῆς συμμαχί-
- 95 [ας, ὃν ἂν δοκεῖ ἀμφοτέροις, εὖο]ρκον εἶναι· ἀναγράψαι δέ τὴν συ-
 [νθήκην τὰς πόλεις ἐν στήλαι]ς καὶ στήσai ἐν ἱερῶι ὅπου ἂν βού-
 [λωνται.] εἰσεατ
- ναε. 0.27

Διαρκῆς συνθήκη καὶ συμμαχία των Λακεδαιμονίων καὶ των συμμάχων τους με τους Αθηναίους καὶ τους συμμάχους τους. Να κυριαρχοῦν στην επικράτειά τους ἐλεύθεροι καὶ αυτόνομοι καὶ να ἔχουν τὸ πολίτευμά τους κατὰ τὴν παράδοση. Ἀν κάποιοι ἐκστρατεύει ἐνάντια στη γῆ των Αθηναίων ἢ καταλύει τοὺς νόμους ἢ ἐκστρατεύει ἐνάντια στους συμμάχους των Αθηναίων, να βοηθοῦν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι των Λακεδαιμονίων με ὅλη τους τὴ δύναμη ὅσο μποροῦν. Ἀν κάποιοι ἐκστρατεύει ἐνάντια στη γῆ των Λακεδαιμονίων ἢ καταλύει τοὺς νόμους ἢ ἐκστρατεύει ἐνάντια στους συμμάχους των Λακεδαιμονίων, να βοηθοῦν οἱ Αθηναῖοι με ὅλη τους τὴ δύναμη ὅσο μποροῦν . . . (οἱ Λακεδαιμόνιοι) καὶ οἱ σύμμαχοι τοὺς Αθηναίους καὶ τοὺς συμμάχους τους. Να ὀρκιστοῦν οἱ Αθηναῖοι στους Λακεδαιμόνιους καὶ στους (ἀπεσταλμένους) κάθε πόλης, οἱ στρατηγοὶ καὶ ἡ βουλὴ καὶ οἱ ἄλλοι ἄρχοντες καὶ οἱ φύλαρχοι καὶ οἱ ταξάρχοι καὶ οἱ ἱππάρχοι. Ὀρκίζομαι στὸ Δία, τὴ Γῆ, τὸν Ἥλιο, τὸν Ἄρη, τὴν Αθηνά τὴν Ἀρεΐα, τὸν Ποσειδῶνα, τὴ Δῆμητρα να μείνω πιστός στη συναπτόμενη συμμαχία. Ἀν τηρήσουμε τὸν ὅρκο, (να μας βρουν) πολλὰ καλὰ, ἂν τὸν παραβούμε, τὸ ἀντίθετο. Με τὸν ἴδιο τρόπο οἱ βασιλεῖς, οἱ ἐφόροι καὶ οἱ γέροντες των Λακεδαιμονίων να ὀρκιστοῦν στους Αθηναίους. Με τὸν ἴδιο τρόπο να ὀρκιστοῦν οἱ ἄρχοντες των ἄλλων πόλεων. Ἀν φανεῖ καλὸ στους Λακεδαιμόνιους καὶ στους συμμάχους καὶ στους Αθηναίους να προσθεθεῖ ἢ να αφαιρεθεῖ κάτι σχετικὸ με τὴ συμμαχία, να περιληφθεῖ στὸν ὅρκο ὅτι συναποφασίσουν οἱ δύο πλευρές. Να ἀναγράψουν οἱ πόλεις τὴ συνθήκη σε στήλες καὶ να τις στήσουν σε ἱερό, ὅπου θέλουν.

(μτφρ. Σ. Ἀνεζίρη)

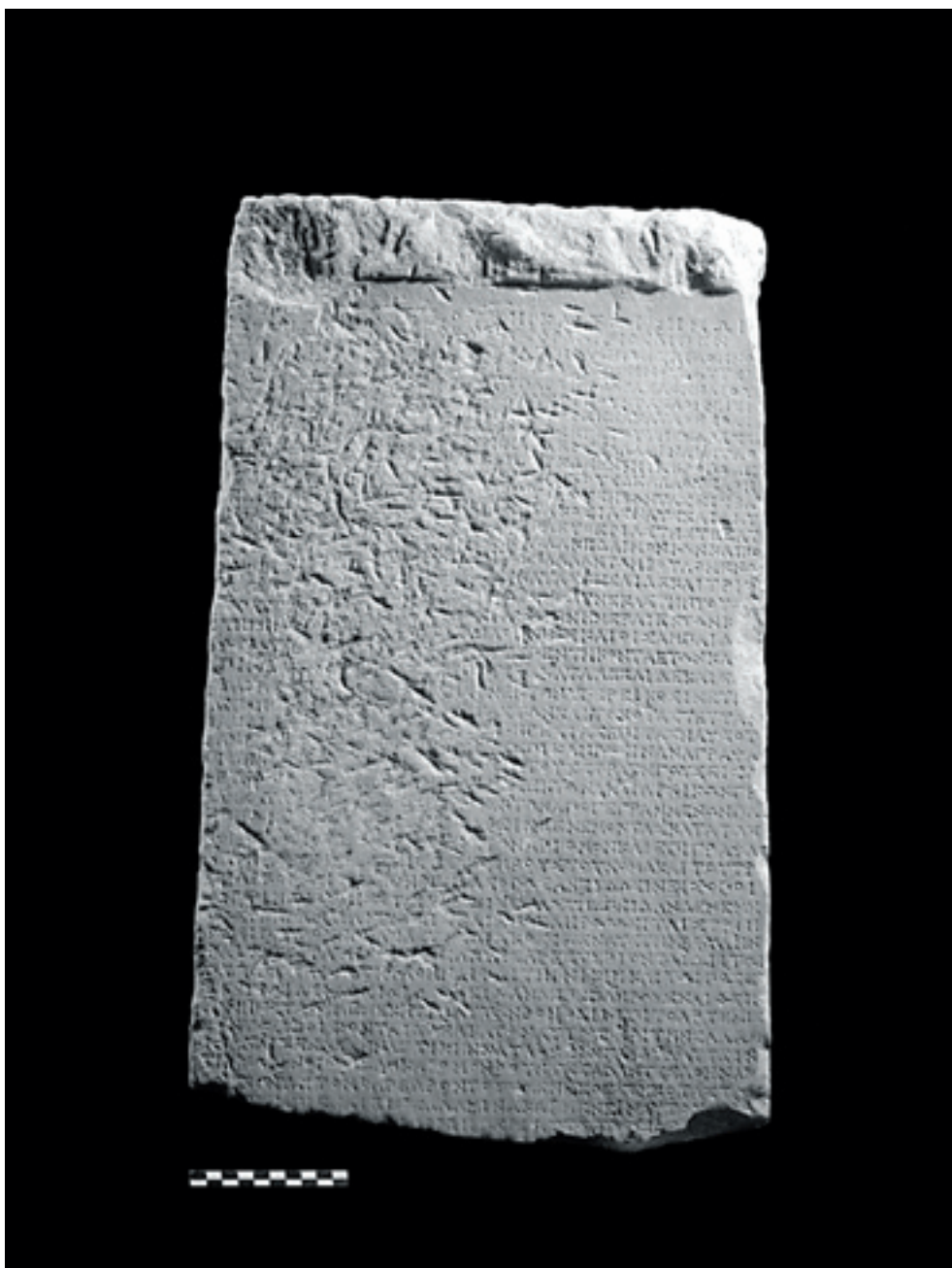
13. ΨΗΦΙΣΜΑ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗ(;)
481/0 π.Χ. (το ψήφισμα)
α΄ μισό 3ου αι. π.Χ. (η αναγραφή)

Στο συγκεκριμένο ψήφισμα εμφανίζεται ο Θεμιστοκλής να εισηγείται σημαντικά μέτρα για την αντιμετώπιση της περσικής εισβολής το 481/0 π.Χ.: ανάθεση της προστασίας της Αθήνας στην Αθηνά και σε όλους τους θεούς, εκκένωση της πόλης με αποστολή των γυναικόπαιδων στην Τροιζήνα, των ηλικιωμένων και της κινητής περιουσίας στη Σαλαμίνα, φύλαξη της Ακρόπολης, επάνδρωση διακοσίων πλοίων και ολοκλήρωση της διαδικασίας με τέλεση θυσιών, αποστολή εκατό πλοίων στο Αρτεμίσιο της Εύβοιας και εκατό σε περιπολίες γύρω από τη Σαλαμίνα και την υπόλοιπη Αττική, επίτευξη ομόνοιας μεταξύ των Αθηναίων με ανάκληση των οστρακισμένων και προσωρινή εγκατάστασή τους στη Σαλαμίνα.

Η αναγραφή της στήλης έγινε κατά το α΄ μισό του 3ου αι. π.Χ. και το ψήφισμα θεωρείται από κάποιους ερευνητές πιστή αντιγραφή του πρωτοτύπου και από άλλους μεταγενέστερο κατασκευάσμα, της εποχής του Χερμωνιδείου πολέμου, όταν η Αθήνα, η Σπάρτη και άλλες πόλεις της Πελοποννήσου υπό την αιγίδα του Πτολεμαίου Β΄ Φιλάδελφου συμμάχησαν εναντίον του Μακεδονικού βασιλείου.

Επιγραφικό Μουσείο Ι3330
Μαρμάρινη στήλη. Βρέθηκε στην Τροιζήνα.
Επιστημονικός Κατάλογος Επιγραφών, 74-77.

[θεοί.]
ἔδοξ[εν] τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ·
Θεμισ[τοκλ]ῆς Νεοκλέους Φρεάρριος εἶπεν·
τῇ[μ] μὲν πό[λιν] παρ[α]κατ[αθέ]σθαι τῇ Ἀθηνᾷ τῇ Ἀθηνῶ-
στοιχ. 42
5 μ [μεδιο]ύ[σῃ] κ[αὶ] τοῖς ἄλλοις θεοῖς ἅπασιν φυλάττει-
ν κα[ὶ] ἅμ[ύ]νειν τὸν βά[ρβαρ]ον ὑπὲρ τῆς χώρας Ἀθηναίου-
[ς δ' ἅπ]α[ντας] καὶ τοὺς ξέ[νο]υς τοὺς οἰκοῦντας Ἀθήνησι
[τὰ τέκ]ν[α] καὶ τὰς γυναῖκ[ας] ε[ἰς] Τροιζῆνα καταθέσθαι
τ[.....] 20] τοῦ ἀρχηγέτου τῆς χώρας· τ-
10 [οὺς δὲ πρεσβύτας καὶ τὰ] κτήματα εἰς Σαλαμίνα καταθ-
έ[σθ]αι· τοὺς δὲ ταμίαις καὶ τ[ῶν] ἱερέας ἐν τῇ ἀκροπόλε-
[ι μένειν φυλάττοντας τὰ τῶ]ν θεῶν· τοὺς δὲ ἄλλους Ἀθη-
[ναίους] ἅπαντας καὶ τοὺς ξέ[νους] τοὺς ἡβῶντας εἰσβαί-
νειν ε[ἰς] τὰς ἐτοιμασθ[εῖ]σ[α]ς διακοσίας ναῦς καὶ ἀμύ-
15 νεσ[θαι] τ[ὸν] βάρβαρον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς τε ἑαυ-
τῶν [καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων] μετὰ Λακεδαιμονίων καὶ Κο-
ριν[θίων] καὶ Αἰγινητῶν] καὶ τῶν ἄλλων τῶν βουλομένων-
[ν] κοινω[νῆσειν] τοῦ κινδύνου· καταστῆσαι δὲ καὶ τριη-
[ρ]ά[ρχους] διακοσίους ἕνα ἐπὶ τὴν ναῦν ἐκάστην τοὺς [σ]-
20 τρατη[γ]οὺς [ἀρχομένους] τῇ αὔριον ἡμέραι ἐκ τῶν κ[εκ]-
τημέν[ων] γ[ῆν] τ[ε] καὶ [οἰκ]αν Ἀθ[ῆ]νησι καὶ οἷς ἅμ παῖδ[ες]
ᾧσι γνή[σιοι] μὴ πρεσβυτέρους πεντήκοντα ἐτῶν κα[ὶ] ἐ-
πικλ[ηρώσαι] αὐτ[οῖς] τ[ῶν] ναῦς· καταλίξαι δὲ καὶ ἐπ[ὶ]-
βάτας [δ]έκα [ἐφ' ἐκάστη]ν ναῦν ἐκ τῶν ὑπὲρ εἰκοσιν ἔτη [γ]-

Θεοί. Αποφάσισαν η βουλή και ο δήμος, εισηγήθηκε ο Θεμιστοκλής, ο γιος του Νεοκλέους από το δήμο των Φρεάρρων. Οι Αθηναίοι να εμπιστευτούν την πόλη στην Αθηνά, προστάτιδα της Αθήνας και σε όλους τους άλλους θεούς, ώστε να τη φυλάνε και να αποκρούουν τους βαρβάρους για το καλό της χώρας. Όλοι οι Αθηναίοι και οι ξένοι που κατοικούν στην Αθήνα να εγκαταστήσουν τα παιδιά και τις γυναίκες τους στην Τροιζήνα . . . του αρχηγέτη της χώρας. Να εγκαταστήσουν τους γέροντες και την κινητή περιουσία στη Σαλαμίνα. Οι ταμίες και οι ιέρειες να μείνουν στην Ακρόπολη για να φυλάνε την περιουσία των θεών. Όλοι οι άλλοι Αθηναίοι και οι ξένοι που έχουν περάσει την εφηβεία να επιβιβάζονται στα διακόσια πλοία που έχουν ετοιμαστεί και να αποκρούουν τους βαρβάρους για την ελευθερία τη δική τους και των άλλων Ελλήνων μαζί με τους Λακεδαιμόνιους και τους Κορίνθιους και τους Αιγινήτες και όσους άλλους θέλουν να συμμετάσχουν στον κίνδυνο. Οι στρατηγοί ξεκινώντας από την αυριανή μέρα να ορίσουν διακόσιους τριήραρχους, ένα σε κάθε πλοίο, από όσους έχουν γη και κατοικία στην Αθήνα και γνήσια τέκνα και δεν είναι πάνω από πενήντα ετών. Και να τους ορίσουν με κλήρο τα πλοία. Να κατανείμουν και δέκα πεζοναύτες (ἐπιβάται) σε κάθε πλοίο από αυτούς που είναι μεταξύ είκοσι και τριάντα ετών και τέσσερις τοξότες. Να ορίσουν με κλήρο και τους

13. ΨΗΦΙΣΜΑ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗ(;)
481/0 π.Χ. (το ψήφισμα)
α΄ μισό 3ου αι. π.Χ. (η αναγραφή)

- 25 εγονότω[ν μέχρι τριά]κοντα ἐτῶν καὶ τοξότας τέτταρ-
ας· δια[κληρῶσαι δὲ κ]αὶ τὰς ὑπηρεσίας ἐπὶ τὰς ναῦς ὅτ-
αμπερ κ[αὶ τοὺς τριηράρ]χους ἐπικληρῶσιν· ἀναγράψα-
ι δὲ κα[ὶ τοὺς ἄλλους κατὰ] ναῦν τοὺς στρατηγούς εἰς λ-
ευκώ[ματα, τοὺς μὲν Ἀ]θηναίους ἐκ τῶν ληξιαρχικῶν γρ-
30 αμματε[ῖων, τοὺς] δὲ ξ[έν]ους ἐκ τῶν ἀπογεγραμμένων πα-
[ρ]ὰ τῶι [πολε]μ[άρχ]ω[ι]· ἀναγράφειν δὲ νέμοντας κατὰ τάξ-
εις [ε]ἰς διακοσίας ἅ[ν]α ἑκατὸν ἀριθμὸν καὶ ἐπιγράψα-
ι τῇι [τάξ]ει ἑκάστηι τῆς τριήρους τοῦνομα καὶ τοῦ τρι-
ηράρχου καὶ τῆς ὑπηρε[σί]ας ὅπως ἂν εἰδῶσιν εἰς ὁποί-
35 αν τριήρη ἐ[μ]βήσεται ἢ [τ]άξις ἐ[κ]άστη· ἐπειδὴν δὲ νεμη-
θῶσιν ἅπα[σ]αι αἱ τάξεις καὶ ἐπικληρωθῶσι ταῖς τριή-
ρεσι, πληροῦν ἅ[π]άσας τὰς διακοσίας ναῦς τῆμ βουλὴν
καὶ τ[ο]ῦστρατηγού[ς θύ]σαντας ἀριστήριον τῶι Διὶ τῶι
Παγκρατεῖ καὶ τῇι Ἀθηνᾶι καὶ τῇι Νίκῃ καὶ τῶι Ποσει-
στοιχ. 43
40 δῶνι τῶι Ἀσφα[λ]εῖω· ὅ' ὅ' ἐπειδὴν δὲ πεπληρωμένοι ὦσιν
αἱ νῆες, τα[ῖ]ς μὲν ἑκατὸν αὐτῶν βοηθεῖν ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσ-
[ι]ον τὸ Εὐβοϊκόν, ταῖς δὲ ἑκατὸν αὐτῶν περὶ τὴν Σαλαμ-
ῖνα καὶ τὴν ἄλλην Ἀττικὴν ναυλοχεῖν καὶ φυλάττειν
στοιχ. 42
τὴν χώραν· ὅπως δ' ἂν καὶ ὁμοιοῦντες ἅπαντες Ἀθηναῖοι
45 ἀμύνωνται τὸμ βάρβαρον, τοὺς μὲν μεθεστηκότας τὰ [δ]-
[έκα] ἔτη ἀπιέναι εἰς Σαλαμῖνα καὶ μένειν αὐτοὺς ἐ[κ]ε-
[ῖ] ἕως ἂν τι τῶι δῆμ[ω]ι δόξῃ περὶ αὐτῶν· τοὺς δὲ [ἀτίμου]-
[ς-----] ἰχνη γραμμάτων [-----]

βοηθητικούς αξιωματικούς (υπηρεσίαι) στα πλοία, όταν κληρώσουν και τους τριήραρχους. Οι στρατηγοί να καταγράψουν και τους άλλους που υπηρετούν σε κάθε πλοίο (ενν. τους κωπηλάτες) σε λευκώματα, τους μεν Αθηναίους βάσει των ληξιαρχικών γραμματείων, τους δε ξένους από τις απογραφές που είναι κατατεθειμένες στον πολέμαρχο. Να τους καταγράψουν χωρίζοντάς τους σε διακόσια τμήματα ανά εκατό και να έχει κάθε τμήμα ως τίτλο το όνομα της τριήρους και του τριήραρχου και της υπηρεσίας, για να γνωρίζουν σε ποια τριήρη θα επιβιβαστεί κάθε τμήμα. Όταν κατανεμηθούν όλα τα τμήματα και κληρωθούν στις τριήρεις, να τους επιβιβάσουν στα διακόσια πλοία η βουλή και οι στρατηγοί, αφού προσφέρουν αρεστή θυσία στο Δία τον Παγκρατή και στην Αθηνά και στη Νίκη και στον Ποσειδώνα τον Ασφάλειο. Όταν γεμίσουν τα πλοία, με εκατό από αυτά να σπεύσουν σε βοήθεια στο Αρτεμισιο της Εύβοιας, με άλλα εκατό να πλέουν γύρω από τη Σαλαμίνα και την υπόλοιπη Αττική και να προστατεύουν τη χώρα. Όστε να αποκρούουν όλοι οι Αθηναίοι μονοιασμένοι τους βαρβάρους και οι καταδικασμένοι σε δεκαετή εξορία να πάνε στη Σαλαμίνα και να μένουν εκεί, ώσπου να αποφασίσει ο δήμος κάτι γι' αυτούς.

(μτφρ. Σ. Ανεζίρη)

14. ΨΗΦΙΣΜΑ ΣΧΕΤΙΚΟ
ΜΕ ΤΗ ΣΙΚΕΛΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ
415 π.Χ.

Το συγκεκριμένο θραύσμα μαζί με άλλα επτά αποδίδονται σε δύο στήλες. Το κείμενό τους σώζεται σε αποσπασματική μορφή. Θεωρείται όμως ότι έφεραν ψηφίσματα σχετικά με τη Σικελική εκστρατεία.

Οι Αθηναίοι αποφάσισαν το 415/4 π.Χ. να βοηθήσουν την Έγεστα στη διαμάχη της με το Σελινούντα και να αποκαταστήσουν τους Λεοντίους, τους οποίους είχαν εκδιώξει από την πατρίδα τους οι Συρακούσιοι. Το κίνητρο για την ανάμειξή τους στα εσωτερικά του νησιού ήταν η επιθυμία τους να αποκτήσουν τον έλεγχο της Σικελίας, κάτι που είχαν προσπαθήσει και κατά το παρελθόν.

Σε διαδοχικές συνελεύσεις της εκκλησίας του δήμου ορίστηκαν τα σχετικά με την προετοιμασία του εκστρατευτικού σώματος. Το κείμενο στο εν λόγω θραύσμα φαίνεται ότι αναφέρεται στη χρηματοδότηση του όλου εγχειρήματος.

Επιγραφικό Μουσείο 6591β
Θραύσμα στήλης από πεντελικό μάρμαρο. Βρέθηκε στην Ακρόπολη.
Επιστημονικός Κατάλογος Επιγραφών, 78-80.

- [...] βολέν καθότι ἄριστα κ[-----έά]-
ν τε ἀπὸ τῷ τιμέματος δοκεῖ [-----έάν]
τε τέμ πόλιν ἀναλὼν ἴσασιν α[-----τά]
ς ἡεχσέκοντα ναῦς ἑάμ προσ[-----]
- 5 μενον εἰ ἐσφέρειν ἴόταν δεε[-----έκκ]-
λεσίαν ποιεσάντων δέκα ἡε[μερῶν -----π]-
ερί ἄλλο μεδενὸς πρότερον [-----]
ε ἑκκλησίαν ποιῆν τὸς πρυτ[άνες -----]
αι τοῖς στρατηγοῖς τὸν νεὼν [-----]
- 10 αἰς περὶ δὲ τῷ ἑκτιλο τὸν νεὼν [-----έ]-
πανορθῶσθαι ἐν τῷ δέμοι ἡο[-----έ]-
κκλησίαν ποιόντων ἴόταν κε[-----]
ον καὶ τῆς ἄλλης ἡυπερεσίας [-----]
καὶ ἀργυρίο ἐς καλλιέρεσιν [-----]
- 15 [.] ἡεχσακοσίον [καὶ] χιλίον [-----]

ΒΟΛΕΝΝΑ ΧΟΤΤΙ ΑΡΙΣΤΕΙΣ
 ΝΕΑΡΟΤΟΤΗΜΑΤΟΣ ΔΟΥΚΕ
 ΤΕ ΤΕΜΠΟΛΙΝΑΝ ΑΛΟΝΗΟΞΟΝ
 ΣΗΕΚΣΕΚΟΝΤΑΝ ΑΥΣΕΑΜΠΡΟ
 ΜΕΝΟΥΕΙ ΕΣΦΕΡΕΝΗΟΤΑΝ ΔΕ
 ΛΕΣΙΝ ΠΡΟΙΕΣΑΝ ΤΟΝ ΔΕ ΚΑΝΕ
 ΕΡΙΑΛΛΟΜΕΔΕΝΟΣ ΕΡΡΟΤΕΡΟΝ
 ΕΕΚΚΛΕΣΙΑΝ ΠΟΙΕΝΤΟΣ ΕΡΥΤ
 ΑΙΤΟΙΣ ΕΤΡΑΤΕΒΟΙΣ ΤΟΝ ΝΕΟ
 ΟΙΣ ΕΡΕΡΙΔΕΤΟ ΕΚΠΛΟΤΟΝ ΝΕΟ
 ΠΑΝΟΡΘΟΣΘΑΙ ΕΝΤΟΙΔΕΜΟΙΝ
 ΚΚΛΕΣΙΑΝ ΠΟΙΕΝΤΟΝ ΗΟΤΑΝ ΚΕ
 ΟΝΣΑΙ ΤΕΣΑΙ ΛΕΞΗΥΠΕΡΕΣΙΑΣ
 ΚΑΙ ΑΡΑΧΡΙΣ ΕΣΤΙΝ ΕΣΙΝ
 ΕΒΕΛΛΕ

Λόγω της αποσπασματικής κατάστασης του κειμένου δεν κρίθηκε
 σκόπιμο να επιχειρηθεί συνεχής νεοελληνική απόδοση.

15. ΨΗΦΙΣΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΑΠΟΙΚΙΑΣ ΣΤΗ ΒΡΕΑ

περίπου 445 π.Χ.

Η επιγραφή δίνει λεπτομερείς πληροφορίες για τη διαδικασία ίδρυσης μιας αθηναϊκής αποικίας εκτός Αττικής. Η θέση της Βρέας δεν έχει προσδιοριστεί επακριβώς και πιθανότατα τοποθετείται στη Θράκη ή τη Χαλκιδική. Η αρχή του ψηφίσματος δεν σώζεται. Στο σωζόμενο κείμενο ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν τη διοίκηση της αποικίας, τη θρησκευτική ζωή, τη νομή της καλλιεργήσιμης γης και τη διαχείριση των ιερών γαιών. Ορίζεται επίσης να δοθεί βοήθεια σε περίπτωση επίθεσης κατά της γης των αποίκων και να επιβάλλονται αυστηρές ποινές σε εκείνους που παραβιάζουν κάποια από τις ρυθμίσεις. Καθορίζονται τέλος οι κοινωνικές ομάδες από τις οποίες θα προέρχονται οι άποικοι (ζευγίτες και θήτες).

Επιγραφικό Μουσείο 6577, 6577a
Δύο συγκολλημένα θραύσματα στήλης από πεντελικό μάρμαρο.
Βρέθηκαν στο Ερέχθειο, όπου είχαν χρησιμοποιηθεί ως οικοδομικό υλικό τη βυζαντινή εποχή.
Στην ίδια στήλη ανήκει και τρίτο θραύσμα (Agora I 3972) που βρέθηκε στην Αγορά.
Επιστημονικός Κατάλογος Επιγραφών, 81-83.

Α (κύρια όψη)		(Ag. I 3972)
νε[.....33.....]		στοιχ. 35
ελι[.....32.....]		
αρχ[.....32.....]		
ΝΛ[.....33.....]		
κενό		
5	[.....18.....]ε πρὸς ἥέν ἄν φα[ίνοι εἰ] [γράφεται, ἐσ]αγέτο. ἐὰν δὲ ἐσάγει ἐνεχ[...5...] [...7...] ἥιο φένας εἰ ἥιο γραφσάμενος. πο[...5...] [...6...]ν αὐτοῖς παρασχόντων ἥιοι ἀπ[οικιστ]- [αἱ καλλ]ιεῖσαι ἥιυπὲρ τῆς ἀποικίας, [ἥιοπόσα]	(EM 6577)
10	[ἂν αὐτο]ῖς δοκῇ. γεονόμος δὲ ἡελέσθ[αι δέκα] [ἄνδρας,] ἕνα ἐχ φυλῆς· ἥιοῦτοι δὲ νεμάντ[ον τέν] [γῆν. Δεμ]οκλείδεν δὲ καταστῆσαι τέν ἀ[ποικί]- [αν αὐτο]κράτορα, καθότι ἂν δύνηται ἄ[ριστα. τ]- [ἂ δὲ τεμ]ένε τὰ ἐχσειρεμένα ἐἶν καθά[περ ἐστ]-	
15	[ἰ καὶ ἄλ]λα μὲ τεμενίζεν. βοῦν δὲ καὶ π[ανίσοπλ]- [ἴαν ἀπά]γεν ἐς Παναθήναια τὰ μεγάλ[α καὶ ἐς Δ]- [ιονύσι]α φαλλόν. ἐὰν δὲ τις ἐπιστρα[τεύει ἐπ]- [ὶ τέν γῆ]ν τέν τὸν ἀποίκον, βοεθῆν τὰ[ς πόλεις ἥ]- [ος ὄχσү]τατα κατὰ τὰς χσυγγραφάς ἥα[ὶ ἐπὶ .]	
20	[...6...]το γραμματεύοντος ἐγένον[το περὶ τ]- [ὸν πόλε]ον τὸν ἐπὶ Θράικες. γράφσαι δ[ὲ ταῦτα] [ἐν στέλ]ει καὶ καταθῆναι ἐμ πόλει· πα[ρασχόν]- [τον δὲ τ]έν στέλεν ἥιοι ἄποικοι σφῶν α[ὐτὸν τέ]- [λεσιν. ἐ]ἂν δὲ τις ἐπιφσεφίζει παρὰ τέ[ν στέλ]-	

. . . η αρχή στην οποία θα γίνει η καταγγελία να ασκήσει δίωξη. Αν ασκήσει δίωξη, . . . να κατάσχει; όποιος φανερώσει την υπόθεση . . . να παρέχουν σε αυτούς οι ἀπ[οικισταί] (επικεφαλής της αποικίας), προκειμένου, θυσιάζοντας όσα νομίζουν, να αποκτήσουν καλούς οιωνούς για την αποικία. Να εκλεγούν δέκα γεωνόμοι, ένας από κάθε φυλή. Αυτοί να διανείμουν τη γη. Να εγκαταστήσει ο Δημοκλείδης την αποικία με τον καλύτερο δυνατό τρόπο έχοντας πλήρη εξουσία. Οι ιερές γαίες (τεμένη) που έχουν εξαιρεθεί να παραμένουν ως έχουν, και να μην αφιερωθούν άλλες. Να στέλνουν βόδι και πανοπλία στα Μεγάλα Παναθήναια και φαλλό στα Διονύσια. Αν κάποιος εκστρατεύσει ενάντια στην αποικία, να βοηθήσουν οι πόλεις όσο το δυνατόν γρηγορότερα σύμφωνα με τις συνθήκες που έγιναν επί γραμματέα . . . σχετικά με τις πό-

15. ΨΗΦΙΣΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ
ΑΠΟΙΚΙΑΣ ΣΤΗ ΒΡΕΑ
περίπου 445 π.Χ.

- 25 [εν ἔ] ρρέ]τορ ἀγορεύει ἔ προσκαλεῖσθα[ι ἐγγερ]-
[ἔι ἀφαι]ρῆσθαι ἔ λύεν τι τῶν ἡεφσεφι[σμένων],
[ἄτιμον] ἔναι αὐτόν καὶ παῖδας τὸς ἐχς [ἐκένω]
[καὶ τὰ χ]ρέματα δεμόσια ἔναι καὶ τῆς [θεῶ το ἐ]-
[πιδέκα]τον, ἐὰμ μέ τι αὐτοὶ ἡοι ἄποικ[οι...]
- 30 [... δέ]ονται::ἡόσοι δ' ἂν γράφσοντα[ι ἐποικ]-
[έσεν τῶ]ν στρατιοτῶν, ἐπειδὴν ἡέκοσ[ι Ἀθῆνα]-
[ζε, τριά]κοντα ἡμερῶν ἡμ Βρέαι ἔναι ἐπ[οικίς]-
[οντας, ἐ]χσάγεν δὲ τὴν ἀποικίαν τριάχ[οντα ἐ]-
[μερῶν. Α]ἰσχίνεν δὲ ἀκολουθῶντα ἀπο[διδόνα]-
- 35 [ι τὰ χρέ]ματα *vacat*
vacat 0,19

B (δεξιά όψη) (EM 6577a)
vacat 0,05

- [Φ]αντοκλῆς εἶπε· περὶ στοιχ. 17
[μ]έν τῆς ἐς Βρέαν ἀποι-
[κ]ίας καθάπερ Δεμοκλ-
[ε]ίδες εἶπε· Φαντοκλέ-
- 40 [α] δὲ προσαγαγῆν τὴν Ἑ-
[ρ]εχθείδα πρυτανεία-
[ν] πρὸς τὴν βολῆν ἐν τῇ-
[ι] πρότει ἡέδραι· ἐς δὲ
[Β]ρέαν ἐχ θετῶν καὶ ζε-
- 45 [υ]γιτῶν ἰέναι τὸς ἀπο-
[ί]κος.
vacat 0,46

λεις της Θράκης. Να γραφούν αυτά σε στήλη και η στήλη να στηθεί στην πόλη. Να παρέχουν οι άποικοι τη στήλη με δικά τους έξοδα. Αν κάποιος θέσει σε ψηφοφορία ζήτημα αντίθετο προς τη στήλη ή ρήτορας αγορεύσει ή επιχειρήσει να προτείνει να αφαιρέσουν ή να καταργήσουν κάτι από όσα έχουν ψηφιστεί, να περιπέσει ο ίδιος και τα παιδιά του σε ατιμία, να δημευτεί η περιουσία του και να ανήκει στη θεά η δεκάτη, εκτός κι αν οι ίδιοι οι άποικοι κάτι . . . απούνται. Όσοι από τους στρατιώτες εγγραφούν να εποικίσουν, πρέπει, αφού φτάσουν στην Αθήνα, να μεταβούν στη Βρέα ως έποικοι εντός τριάντα ημερών. Να σταλεί η αποικία εντός τριάντα ημερών. Ο Αισχίνης οφείλει να ακολουθήσει και να πληρώσει τα χρήματα.

Ο Φαντοκλής εισηγήθηκε' όσα αφορούν την αποικία στη Βρέα, (να γίνουν) σύμφωνα με αυτά που εισηγήθηκε ο Δημοκλείδης. Ωστόσο, να επιτρέψει η πρυτανεία της Ερεχθίδας φυλής στο Φαντοκλή να εμφανιστεί στη βουλή κατά την πρώτη συνεδρία της. Να μεταβούν στη Βρέα άποικοι από τους θήτες και τους ζευγίτες.

(μτφρ. Σ. Ανεζίρη)

14. ΨΗΦΙΣΜΑ ΣΧΕΤΙΚΟ
ΜΕ ΤΗ ΣΙΚΕΛΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ
415 π.Χ.

Το συγκεκριμένο θραύσμα μαζί με άλλα επτά αποδίδονται σε δύο στήλες. Το κείμενό τους σώζεται σε αποσπασματική μορφή. Θεωρείται όμως ότι έφεραν ψηφίσματα σχετικά με τη Σικελική εκστρατεία.

Οι Αθηναίοι αποφάσισαν το 415/4 π.Χ. να βοηθήσουν την Έγεστα στη διαμάχη της με το Σελινούντα και να αποκαταστήσουν τους Λεοντίους, τους οποίους είχαν εκδιώξει από την πατρίδα τους οι Συρακούσιοι. Το κίνητρο για την ανάμειξή τους στα εσωτερικά του νησιού ήταν η επιθυμία τους να αποκτήσουν τον έλεγχο της Σικελίας, κάτι που είχαν προσπαθήσει και κατά το παρελθόν.

Σε διαδοχικές συνελεύσεις της εκκλησίας του δήμου ορίστηκαν τα σχετικά με την προετοιμασία του εκστρατευτικού σώματος. Το κείμενο στο εν λόγω θραύσμα φαίνεται ότι αναφέρεται στη χρηματοδότηση του όλου εγχειρήματος.

Επιγραφικό Μουσείο 6591β
Θραύσμα στήλης από πεντελικό μάρμαρο. Βρέθηκε στην Ακρόπολη.
Επιστημονικός Κατάλογος Επιγραφών, 78-80.

- [...] βολέν καθότι ἄριστα κ[-----ἐά]-
ν τε ἀπὸ τῷ τιμέματος δοκεῖ [-----ἐάν]
τε τέμ πόλιν ἀναλὼν ἴσασιν α[-----τά]
ς ἡεχσέκοντα ναῦς ἐὰμ προσ[-----]
- 5 μενον εἰ ἐσφέρειν ἴόταν δεε[-----ἐκκ]-
λεσίαν ποιεσάντων δέκα ἡε[μερῶν -----π]-
ερί ἄλλο μεδενὸς πρότερον [-----]
ε ἑκκλησίαν ποιῆν τὸς πρυτ[άνες -----]
αι τοῖς στρατηγοῖς τὸν νεὼν [-----]
- 10 αἰς περὶ δὲ τῷ ἔκτιλο τὸν νεὼν [-----ἐ]-
πανορθῶσθαι ἐν τῷ δέμοι ἡο[-----ἐ]-
κκλησίαν ποιόντων ἴόταν κε[-----]
ον καὶ τῆς ἄλλης ἡυπερεσίας [-----]
καὶ ἀργυρίο ἐς καλλιέρεσιν [-----]
- 15 [.] ἡεχσακοσίον [καὶ] χιλίον [-----]

ΒΟΛΕΝΝΑΧΟΤΤΑΡΙΣΙΑ
ΝΤΕΑΡΟΤΟΤΗΜΑΤΟΧΑΘΕ
ΤΕΤΕΜΠΟΛΙΝΑΝΑΛΟΝΗΟΞΟΝ
ΣΗΕΚΣΕΚΟΝΤΑΝΑΥΣΕΑΜΠΡΟ
ΜΕΝΟΜΕΝΕΣΕΡΕΠΗΟΤΑΝΔΕ
ΛΕΣΙΠΡΟΙΕΣΑΝΤΟΝΔΕΚΑΗΕ
ΕΡΙΑΛΛΟΜΕΔΕΝΟΣΕΡΡΟΤΕΡΟΝ
ΕΕΚΚΛΕΣΙΑΝΡΟΙΕΝΤΟΣΕΡΥΤ
ΑΙΤΟΙΣΕΤΡΑΤΕΒΟΙΣΤΟΝΝΒΟ
ΟΙΣΕΡΕΡΙΑΔΕΤΟΚΠΟΤΟΝΝΕΟ
ΡΑΝΟΡΘΟΣΘΑΙΕΝΤΟΙΔΕΜΟΙ
ΚΚΛΕΣΙΑΝΡΟΙΕΝΤΟΝΗΟΤΑΝΚΕ
ΟΝΣΑΙΤΕΣΑΛΕΣΗΥΠΕΡΕΣΙΑΣ
ΧΑΡΑΡΑΡΑΡΑΡΑΡΑΡΑΡΑΡΑ
ΕΒΕΒΕΒΕΒΕΒΕΒΕΒΕΒΕΒΕΒΕΒ

Λόγω της αποσπασματικής κατάστασης του κειμένου δεν κρίθηκε σκόπιμο να επιχειρηθεί συνεχής νεοελληνική απόδοση.

15. ΨΗΦΙΣΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΑΠΟΙΚΙΑΣ ΣΤΗ ΒΡΕΑ

περίπου 445 π.Χ.

Η επιγραφή δίνει λεπτομερείς πληροφορίες για τη διαδικασία ίδρυσης μιας αθηναϊκής αποικίας εκτός Αττικής. Η θέση της Βρέας δεν έχει προσδιοριστεί επακριβώς και πιθανότατα τοποθετείται στη Θράκη ή τη Χαλκιδική. Η αρχή του ψηφίσματος δεν σώζεται. Στο σωζόμενο κείμενο ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν τη διοίκηση της αποικίας, τη θρησκευτική ζωή, τη νομή της καλλιεργήσιμης γης και τη διαχείριση των ιερών γαιών. Ορίζεται επίσης να δοθεί βοήθεια σε περίπτωση επίθεσης κατά της γης των αποίκων και να επιβάλλονται αυστηρές ποινές σε εκείνους που παραβιάζουν κάποια από τις ρυθμίσεις. Καθορίζονται τέλος οι κοινωνικές ομάδες από τις οποίες θα προέρχονται οι άποικοι (ζευγίτες και θήτες).

Επιγραφικό Μουσείο 6577, 6577a
Δύο συγκολλημένα θραύσματα στήλης από πεντελικό μάρμαρο.
Βρέθηκαν στο Ερέχθειο, όπου είχαν χρησιμοποιηθεί ως οικοδομικό υλικό τη βυζαντινή εποχή.
Στην ίδια στήλη ανήκει και τρίτο θραύσμα (Agora I 3972) που βρέθηκε στην Αγορά.
Επιστημονικός Κατάλογος Επιγραφών, 81-83.

Α (κύρια όψη)		(Ag. I 3972)
νε[.....33.....]		στοιχ. 35
ελι[.....32.....]		
αρχ[.....32.....]		
ΝΛ[.....33.....]		
κενό		
5	[.....18.....]ε πρὸς ἥέν ἄν φα[ίνοι εἰ] [γράφεται, ἐσ]αγέτο. ἐὰν δὲ ἐσάγει ἐνεχ[...5...] [...7...] ἥιο φένας εἰ ἥιο γραφσάμενος. πο[...5...] [...6...]ν αὐτοῖς παρασχόντων ἥιοι ἀπ[οικιστ]- [αἱ καλλ]ιεῖσαι ἥιυπὲρ τῆς ἀποικίας, [ἥιοπόσα]	(EM 6577)
10	[ἂν αὐτο]ῖς δοκῇ. γεονόμος δὲ ἡελέσθ[αι δέκα] [ἄνδρας,] ἕνα ἐχ φυλῆς· ἥιοῦτοι δὲ νεμάντ[ον τέν] [γῆν. Δεμ]οκλείδεν δὲ καταστῆσαι τέν ἀ[ποικί]- [αν αὐτο]κράτορα, καθότι ἂν δύνηται ἄ[ριστα. τ]- [ἂ δὲ τεμ]ένη τὰ ἐχσειρεμένα ἐἶν καθά[περ ἐστ]-	
15	[ἰ καὶ ἄλ]λα μὲ τεμενίζεν. βοῦν δὲ καὶ π[ανίσοπλ]- [ἴαν ἀπά]γεν ἐς Παναθῆναια τὰ μεγάλ[α καὶ ἐς Δ]- [ιονύσι]α φαλλόν. ἐὰν δὲ τις ἐπιστρα[τεύει ἐπ]- [ἰ τέν γῆ]ν τέν τὸν ἀποίκον, βοεθῆν τὰ[ς πόλεις ἥ]- [ος ὄχσү]τατα κατὰ τὰς χσυγγραφάς ἥα[ἰ ἐπὶ . .]	
20	[...6...]το γραμματεύοντος ἐγένον[το περὶ τ]- [ὸν πόλε]ον τὸν ἐπὶ Θράικες. γράφσαι δ[ὲ ταῦτα] [ἐν στέλ]ει καὶ καταθῆναι ἐμ πόλει· πα[ρασχόν]- [τον δὲ τ]έν στέλεν ἥιοι ἄποικοι σφῶν α[ὐτὸν τέ]- [λεσιν. ἐ]ἂν δὲ τις ἐπιφσεφίζει παρὰ τέ[ν στέλ]-	

. . . η αρχή στην οποία θα γίνει η καταγγελία να ασκή-
σει δίωξη. Αν ασκήσει δίωξη, . . . να κατάσχει; όποιος
φανερώσει την υπόθεση . . . να παρέχουν σε αυτούς οι
ἀπ[οικισταί] (επικεφαλής της αποικίας), προκειμένου,
θυσιάζοντας όσα νομίζουν, να αποκτήσουν καλούς οιω-
νούς για την αποικία. Να εκλεγούν δέκα γεωνόμοι, ένας
από κάθε φυλή. Αυτοί να διανείμουν τη γη. Να εγκατα-
στήσει ο Δημοκλείδης την αποικία με τον καλύτερο δυνα-
τό τρόπο έχοντας πλήρη εξουσία. Οι ιερές γαίες (τεμένη)
που έχουν εξαιρεθεί να παραμένουν ως έχουν, και να
μην αφιερωθούν άλλες. Να στέλνουν βόδι και πανοπλία
στα Μεγάλα Παναθήναια και φαλλό στα Διονύσια. Αν κά-
ποιος εκστρατεύσει ενάντια στην αποικία, να βοηθήσουν
οι πόλεις όσο το δυνατόν γρηγορότερα σύμφωνα με τις
συνθήκες που έγιναν επί γραμματέα . . . σχετικά με τις πό-

15. ΨΗΦΙΣΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ
ΑΠΟΙΚΙΑΣ ΣΤΗ ΒΡΕΑ
περίπου 445 π.Χ.

25 [εν ἔ] ρρέ]τορ ἀγορεύει ἔ προσκαλεῖσθα[ι ἐγγερ]-
[ἔι ἀφαι]ρῆσθαι ἔ λύεν τι τῶν ἡεφσεφι[σμένων],
[ἄτιμον] ἔναι αὐτόν καὶ παῖδας τὸς ἐχς [ἐκένω]
[καὶ τὰ χ]ρέματα δεμόσια ἔναι καὶ τῆς [θεῶ το ἐ]-
[πιδέκα]τον, ἐὰμ μέ τι αὐτοὶ ἡοι ἄποικ[οι...]
30 [... δέ]ονται::ἡόσοι δ' ἂν γράφσοντα[ι ἐποικ]-
[έσεν τῶ]ν στρατιοτῶν, ἐπειδὴν ἡέκοσ[ι Ἀθῆνα]-
[ζε, τριά]κοντα ἡμερῶν ἡμ Βρέαι ἔναι ἐπ[οικίς]-
[οντας, ἐ]χσάγεν δὲ τὴν ἀποικίαν τριάκ[οντα ἐ]-
[μερῶν. Α]ἰσχίνεν δὲ ἀκολουθῶντα ἀπο[διδόνα]-
35 [ι τὰ χρέ]ματα *vacat*
vacat 0,19

B (δεξιά όψη) (EM 6577a)
vacat 0,05

[Φ]αντοκλῆς εἶπε· περὶ στοιχ. 17
[μ]έν τῆς ἐς Βρέαν ἀποι-
[κ]ίας καθάπερ Δεμοκλ-
[ε]ίδες εἶπε· Φαντοκλέ-
40 [α] δὲ προσαγαγῆν τὴν Ἑ-
[ρ]εχθείδα πρυτανεία-
[ν] πρὸς τὴν βολῆν ἐν τῇ-
[ι] πρότει ἡέδραι· ἐς δὲ
[Β]ρέαν ἐχ θετῶν καὶ ζε-
45 [υ]γιτῶν ἰέναι τὸς ἀπο-
[ί]κος.
vacat 0,46

λεις της Θράκης. Να γραφούν αυτά σε στήλη και η στήλη να στηθεί στην πόλη. Να παρέχουν οι άποικοι τη στήλη με δικά τους έξοδα. Αν κάποιος θέσει σε ψηφοφορία ζήτημα αντίθετο προς τη στήλη ή ρήτορας αγορεύσει ή επιχειρήσει να προτείνει να αφαιρέσουν ή να καταργήσουν κάτι από όσα έχουν ψηφιστεί, να περιπέσει ο ίδιος και τα παιδιά του σε ατιμία, να δημευτεί η περιουσία του και να ανήκει στη θεά η δεκάτη, εκτός κι αν οι ίδιοι οι άποικοι κάτι . . . απούνται. Όσοι από τους στρατιώτες εγγραφούν να εποικίσουν, πρέπει, αφού φτάσουν στην Αθήνα, να μεταβούν στη Βρέα ως έποικοι εντός τριάντα ημερών. Να σταλεί η αποικία εντός τριάντα ημερών. Ο Αισχίνης οφείλει να ακολουθήσει και να πληρώσει τα χρήματα.

Ο Φαντοκλής εισηγήθηκε' όσα αφορούν την αποικία στη Βρέα, (να γίνουν) σύμφωνα με αυτά που εισηγήθηκε ο Δημοκλείδης. Ωστόσο, να επιτρέψει η πρυτανεία της Ερεχθίδας φυλής στο Φαντοκλή να εμφανιστεί στη βουλή κατά την πρώτη συνεδρία της. Να μεταβούν στη Βρέα άποικοι από τους θήτες και τους ζευγίτες.

(μτφρ. Σ. Ανεζίρη)

Τιμητικά ψηφίσματα της αθηναϊκής δημοκρατίας για πολίτες της και ξένους

Τα ψηφίσματα της βουλής και της εκκλησίας του δήμου προς τιμήν ιδιωτών χωρίζονται σε δύο κατηγορίες:

1) σε ψηφίσματα που τιμούσαν Αθηναίους πολίτες για τις υπηρεσίες τους προς την πατρίδα, προκειμένου οι τιμώμενοι να αποτελέσουν παράδειγμα προς μίμηση·

2) σε ψηφίσματα προς τιμήν ξένων, τα οποία διακρίνονται σε:

α) ψηφίσματα με τα οποία ο αθηναϊκός δήμος απένειμε σε ξένους πολίτες τον τίτλο του προξένου και συχνά του ευεργέτη για την προστασία

ή τις νομικές διευκολύνσεις που παρείχαν σε Αθηναίους που επισκέπτονταν τον τόπο τους. Η προξενεία συνοδευόταν από σειρά προνομίων που ίσχυαν στην Αθήνα και στις περιοχές της επιρροής της·

β) ψηφίσματα που χορηγούσαν σε ξένους την αθηναϊκή πολιτεία λόγω εξαίρετων πράξεων. Η παροχή πολιτείας ήταν η μεγαλύτερη τιμή για έναν ξένο που με τον τρόπο αυτό αναγνωριζόταν ως Αθηναίος πολίτης.

Τα τιμητικά ψηφίσματα για ξένους αποτελούσαν συχνά τρόπο άσκησης εξωτερικής πολιτικής· σε αυτά αποτυπώνεται η επιρροή της Αθήνας σε τόπους

που είχε σημαντικά συμφέροντα, καθώς και οι σχέσεις της με τα ισχυρά κέντρα της κάθε εποχής. Κατά τους ελληνιστικούς χρόνους πυκνώνουν οι τιμητικές επιγραφές για βασιλείς ελληνιστικών κρατών, σε μια προσπάθεια της Αθήνας να κερδίσει την εύνοιά τους.

Οι τιμές που απονέμονται με τα τιμητικά ψηφίσματα είναι: α) δημόσιος έπαινος· β) δημόσια στεφάνωση με στεφάνι από κισσό ή δάφνη, ή κλαδιά ελίας και σε εξαιρετικές περιπτώσεις με χρυσό στεφάνι· γ) δείπνο στο Πρυτανείο. Σε ιδιαίτερες περιπτώσεις προβλεπόταν ακόμη σίτιση διά βίου ή ακόμη και σίτιση των

απογόνων του τιμωμένου στο Πρυτανείο· δ) προεδρία στους αγώνες και τις θεατρικές παραστάσεις· ε) ίδρυση ανδριάντα (κυρίως στα υστερότερα χρόνια).

Για τους ξένους πολίτες προβλεπόταν ακόμα: α) νομική προστασία· β) το δικαίωμα της κατοχής γης και οικίας στην Αθήνα· γ) ελεύθερη πρόσβαση στις συνελεύσεις της βουλής και της εκκλησίας του δήμου· και δ) οικονομικά προνόμια, όπως ισοτέλεια ή σπανιότερα και ατέλεια, δηλαδή φορολογική εξίσωση με τους Αθηναίους πολίτες ή αντίστοιχα απαλλαγή από τους ειδικούς φόρους που πλήρωναν οι ξένοι.

16. ΤΙΜΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
ΣΤΟΝ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΑ ΛΕΩΝΙΔΗ
440-427 π.Χ.

Στη στήλη έχουν αναγραφεί δύο τιμητικά ψηφίσματα με τα οποία αποδίδεται το προνόμιο της προξενίας στο Λεωνίδα. Στο πρώτο ψήφισμα παρέχεται στον τιμώμενο Λεωνίδα τον Αλικαρνασσέα και στους γιους του προστασία από οποιαδήποτε εις βάρος τους αδικία. Το προνόμιο επεκτείνεται σε όλες τις πόλεις-μέλη της Α' Αθηναϊκής Συμμαχίας, στις οποίες υπηρετούσαν Αθηναίοι πολίτες ως αξιωματούχοι. Η αθηναϊκή δημοκρατία προστάτευε τους προξένους της, τόσο στο εσωτερικό της, όσο και στις περι-οχές επιρροής της.

Στο δεύτερο, υστερότερο ψήφισμα ορίζεται ότι, εάν κά-ποιος δολοφονήσει το Λεωνίδα, η Αθήνα θα αξιώσει την άμεση τιμωρία του δράστη, όπως θα συνέβαινε εάν το θύμα ήταν Αθηναίος πολίτης. Ακόμη, ορίζεται ότι η ανα-γραφή των στηλών (η μία στην Ακρόπολη, η άλλη στην Αλικαρνασσό) θα γίνει με δαπάνη του τιμωμένου, όρος σπάνιος τον 5ο αι. π.Χ., καθώς αυτά τα έξοδα τα αναλάμ-βανε η πόλη, η οποία διέθετε μάλιστα ειδικά κονδύλια για το σκοπό αυτό.

Επιγραφικό Μουσείο 6808
Στήλη από πεντελικό μάρμαρο. Βρέθηκε στην Ακρόπολη.
Επιστημονικός Κατάλογος Επιγραφών, 87-89.

[-----] στοιχ. 23
ἐὰν ἀδικῆν μέτ[ε 'Α]θ[ε]ν[ε]σ[ι] [μέτ]-
ε κίσας 'Αθηναῖοι κρατῶσι. ἐ[τε]-
μιλλεσθαι δὲ αὐτῷ 'Αθ[ε]νεσι μ-
[ε]ν τὸς πρυτάνες καὶ τῆμ βολέ-
5 ν, ἐν δὲ τέσι ἄλλεσι πόλεσι κί-
σιτινες 'Αθηναίων ἄρχοσι ἐν τ-
ῇ λιτυπερορία κίό τι ἂν κέκασ-
τοι δυνατοὶ ὄσιν, κίος ἂμ μὲ ἀδ-
ικῶνται : ἔδοχσεν τέι βολέι
10 καὶ τοῖ δέμοι 'Αντισχίς ἐπρυ-
τάνευε, Χαροιάδες ἐγραμμάτ-
ευε, Κεγίσανδρος ἐπεστάτε, Χ-
αιρέστρατος εἶπε· Λεονίδεν
ἐὰν τις ἀποκτένει ἐν τῶν πόλ-
15 εον κίον 'Αθηναῖοι κρατῶσι, τέ-
ν τιμορίαν ἔναι καθάπερ ἐὰν
τις 'Αθηναίων ἀποθάνει· ἐπαι-
νέσαι δὲ ἀγαθὰ κίόσα ποιεῖ πε-
ρὶ 'Αθηναῖος Λεονίδης, περὶ [δ]-
20 ἐ Λεονίδο τὰ ἐφσεφισμένα ἀ[ν]-
αγραφάτο κίο γραμματεὺς τέ-
ς βολῆς τέλεσι τοῖς Λεονίδο
ἐν στέλαιν δυσὶν, καὶ τὴν μὲν
κίετέραν στέσαι ἐμ πόλει, τὴν
25 δὲ κίετέραν ἐν κίαλικαρνασσῶ-
ι ἐν τοῖ κίεραι τῷ 'Απόλλωνος
ἄνδρα δὲ προσελίσθω Λεονίδ-
ες κίόστις ἄχσει τέστέλεν καὶ
στέσει.

inact 0,18

να μην επιτρέπουν να αδικούνται αυτοί ούτε στην Αθήνα ούτε σε όσες πόλεις οι Αθηναίοι ελέγχουν. Στην Αθήνα να φροντίζουν γι' αυτό οι πρυτάνεις και η βουλή, στις άλλες πόλεις εκτός της Αττικής, στις οποίες διοικούν Αθηναίοι αξιωματούχοι, να μην επιτρέπουν να αδικούνται αυτοί κατά το δυνατόν. Αποφάσισε η βουλή και ο δήμος, η Αντιοχίς φυλή επρυτάνευε, ο Χαροιάδης ήταν γραμματέας, ο Ηγήσανδρος ήταν επιστάτης των πρυτάνεων, εισήγηση του Χαιρεστράτου· εάν κάποιος δολοφονήσει το Λεωνίδα σε κάποια από τις πόλεις, τις οποίες ελέγχουν οι Αθηναίοι, η τιμωρία του να είναι όμοια με εκείνη που θα ήταν εάν εδολοφονείτο Αθηναίος πολίτης. Να επαινεθεί ο Λεωνίδης για όσα καλά πράττει για τους Αθηναίους. Τις αποφάσεις για το Λεωνίδα να αναγράψει ο γραμματεύς της βουλής με έξοδα του Λεωνίδα σε δύο στήλες και η μία να στηθεί στην Ακρόπολη και η άλλη στο ιερό του Απόλλωνος στην Αλικαρνασσό. Ο Λεωνίδης να επιλέξει εκπρόσωπο, ο οποίος θα παραλάβει τη στήλη και θα τη στήσει.

(μτφρ. Α. Α. Θέμος)

17. ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΟΙΚΟΥΣ
ΝΙΚΑΝΔΡΟ ΑΝΤΙΦΑΝΟΥΣ ΙΛΙΑ
ΚΑΙ ΠΟΛΥΖΗΛΟ
ΑΠΟΛΛΟΦΑΝΟΥΣ ΕΦΕΣΙΟ

302/1 п.х.

Με το ψήφισμα απονέμονται τιμές και προνόμια σε δύο μετοίκους (Ξένους που κατοικούσαν στην Αθήνα), το Νίκανδρο και τον Πολύζηλο, για τις εξαιρετικές πράξεις τους υπέρ του αθηναϊκού δήμου.

Οι δύο μέτοικοι συνέβαλλαν με τις εισφορές τους (έκτακτα ποσά, τα οποία οι πολίτες και οι μέτοικοι κατέβαλλαν υποχρεωτικά για στρατιωτικές κυρίως δαπάνες, ανάλογα με την περιουσία τους) σε διάστημα εικοσιπενσάρων χρόνων για την οικοδόμηση σημαντικών κτηρίων για το πολεμικό ναυτικό της Αθήνας (νεώσοικοι, Σκευοθήκη). Συμμετείχαν επίσης ενεργά στο Λαμιακό πόλεμο (323-322 π.Χ.), που ξέσπασε στον ελλαδικό χώρο μετά το θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Συνέβαλαν τέλος με το ποσό των χιλίων δραχμών ο καθένας σε μια άλλη, εθελοντική αυτή τη φορά, έκτακτη καταβολή χρημάτων (*επίδοσις*), για τον πόλεμο ενάντια στο Μακεδόνα βασιλιά Κάσσανδρο και ανέλαβαν τη δαπάνη για την επισκευή πύργων στο νότιο Μακρό τέιχος.

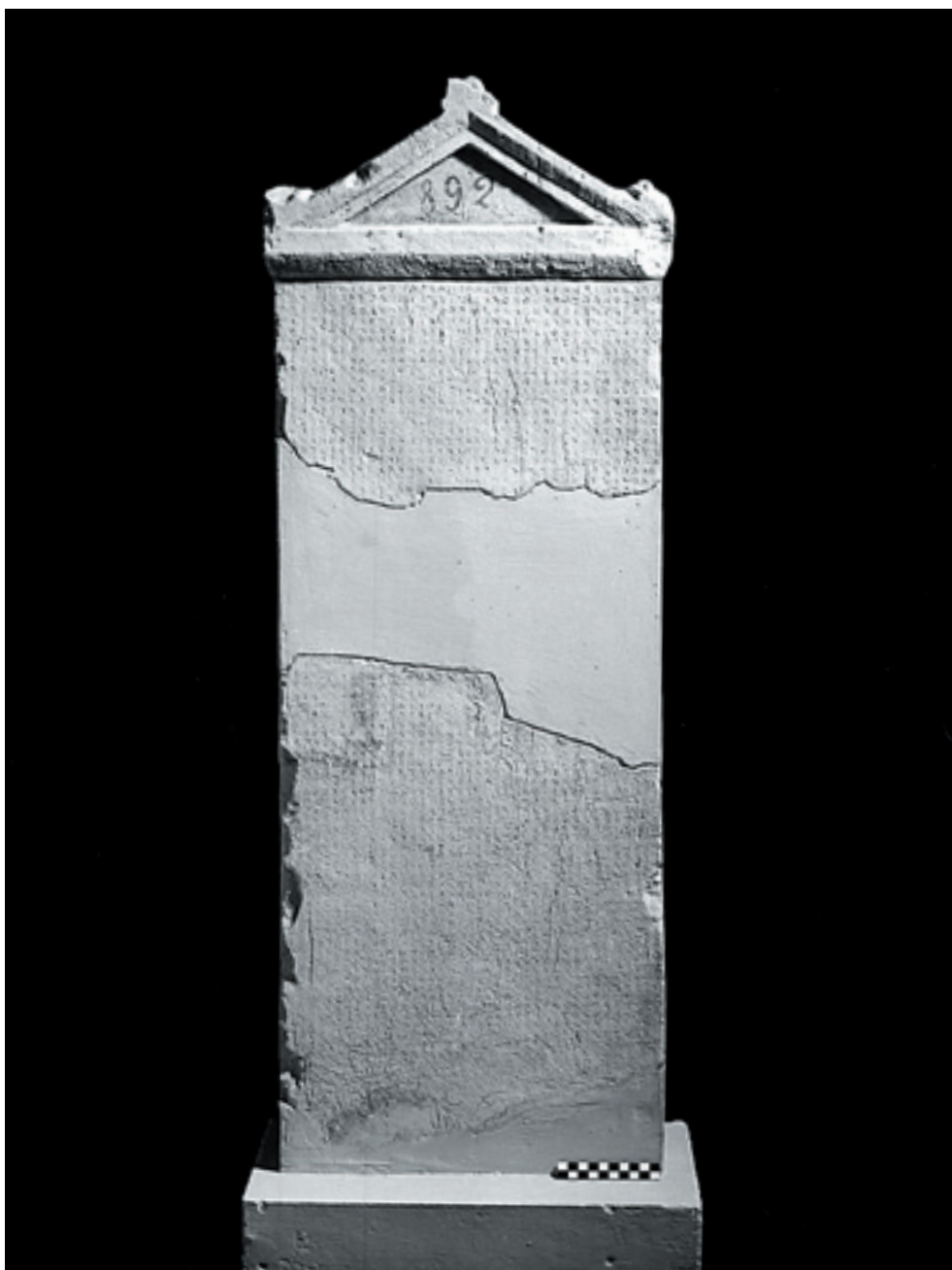
Επιγραφικό Μουσείο 7368

Αετωματική στήλη από πεντελικό μάρμαρο. Αποτελείται από δύο μη συγκολλώμενα τμήματα. Βρέθηκαν στην Ακρόπολη.

Επιστημονικός Κατάλογος Επιγραφών, 115-118.

Θ ε ο [ι].
 Ἐπὶ Νικοκλέους ἄρχοντος ἐπὶ τῆς Αἰαντίδος δωδεκάτης πρυτανείας, εἰ Νίκων Θεοδώρου Πλωθεύς [ἐ]-
 γραμματεύειν Σκιφοριῶνος δεκάτει ὑστέραι, μ-
 5 [ι]αὶ καὶ εἰκοστῇ τῆς πρυτανείας· ἑκοστήσια· τῶν προέδρων ἐπεψήφισεν Ἐπικράτης Διοκλέους Ἀχαρνεὺς καὶ συνπρόεδροι· ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ [ι] δῆμῳ· Εὐφίλτος Ἀριστείδου Κηφισιεύς εἶπεν, [ἐ]-
 [π]ειδὴ Νικάνδρος Ἀντιφάνους Ἰλιεύς καὶ Πολύζ[η]-
 10 [λ]ος Ἀπολλοφάνους Ἐπίσιος διατετέλικασιν ἐν [τ]-αντὶ τῷ καιρῷ εὐνοὺς ὄντες τῷ δῆμῳ τῷ Ἀθηναίων καὶ κατοικοῦντες Ἀθήνησιν εἰς πολλὰ τῶν [σ]-
 [υ]μφερόντων τῷ δῆμῳ χρήσιμοι γεγόνασιν εἰς τ-[ε] τὴν οἰκοδομίαν τῶν νεωσοίκων καὶ τῆς σκευοθή-
 15 [κ]ης εἰσφέροντες τὰς εἰσφοράς καθ' ἕκαστον τὸν ἐ-[ν]ιαυτὸν τὰς εἰς τὰ δέκα τάλαντα καλῶς καὶ προθύ-
 [μ]ως ἀπὸ Θεμιστοκλέους ἄρχοντος μέχρι Κηφισοδ-
 [ώ]ρου, καὶ ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολέμου εἰς τὰς ναῦς [τάς] μετ' Εὐε[τί]ωνος ἐκπλευσάσας εἰς τε τὴν πρώτη-
 20 [ν] ἐξέτ[α]σιν καλῶς καὶ φιλοτίμως συνεπεμελήθησ-
 [αν, ὅπως] ἂν ἐκπλεύσωσιν καὶ πάλιν [ἀ]πὸ τῆς ναυμαχ-
 [ίας] κατὰ πλευσασῶν τῶν νεῶν τῆς... Ἀ... τῆς εξᾶ.
 ... 8. παρανγεῖλασιν 18
 .. αν τούς τε β[.....] 25. ἐστ]-
 25 [ε]φάνωσαν μετὰ τῶν ἄλ[λων?].μ 17
 [λα?]
 βόντες τοῦ[ς] Εὐε[τίωνος] 1[.....] 16. ἐστ]-
 [εφ]άνωσαν δὲ κοινή[ι] με[τὰ τ]ῶν 16
 χρυσῶι στεφάνῳ ἀπὸ [Δ Δ Δ δ]ρα[χμῶν] καὶ ὅτε πολλοὶ
 [ἐπέτ]θεντο τὰς ἐπιδόσεις [ς ε]ἰς [τὴν] παρασκευὴν τοῦ

στοιχ. 39

Θεοί. Επί άρχοντος Νικοκλέους, όταν η Αιαντίς φυλή πρυτάνευε δωδεκάτη στη σειρά, και ήταν γραμματεύς ο Νίκων, γιος του Θεοδώρου από το δήμο της Πλώθειας· την εικοστή πρώτη ημέρα του Σκιροφοριώνος μηνός και εικοστή πρώτη ημέρα της πρυτανείας· συνεδρία της εκκλησίας του δήμου· από τους προέδρους έθετε το θέμα σε ψηφοφορία ο Επικράτης, γιος του Διοκλέους από το δήμο των Αχαρνών και οι συμπρόεδροί του. Απόφαση της βουλής και του δήμου. Ο Ευφίλητος, γιος του Αριστείδου από το δήμο της Κηφισιάς εισηγήθηκε· επειδή ο Νίκανδρος, γιος του Αντιφάνους από το Ίλιο και ο Πολύζηλος, γιος του Απολλοφάνους από την Έφεσο πάντοτε ήταν ευνοϊκοί προς το δήμο των Αθηναίων και αφότου κατοίκησαν στην Αθήνα σε κάθε περίπτωση ήταν χρήσιμοι σε πολλά από τα συμφέροντα του δήμου και εισέφεραν κατ' έτος τις επιβαλλόμενες εισφορές για το κονδύλιο των δέκα ταλάντων για την οικοδόμηση των νεωσοίκων και της Σκευοθήκης, κατ' έτος, από το έτος του άρχοντα Θεμιστοκλή μέχρι το έτος του άρχοντα Κηφισοδώρου, και κατά τη διάρκεια του Ελληνικού (ή Λαμιακού) πολέμου καλώς και με μεγάλη προθυμία φρόντισαν από κοινού με τους πολίτες την πρώτη εξέταση των πλοίων που εξέπλευσαν με τον Ευετίωνα, ώστε να είναι δυνατόν να εκπλεύσουν και πάλιν όταν επέστρεψαν τα πλοία από τη ναυμαχία . . .

17. ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΟΙΚΟΥΣ ΝΙΚΑΝΔΡΟ ΑΝΤΙΦΑΝΟΥΣ ΙΛΙΕΑ ΚΑΙ ΠΟΛΥΖΗΛΟ ΑΠΟΛΛΟΦΑΝΟΥΣ ΕΦΕΣΙΟ 302/1 π.Χ.

- 30 [π]ολέμου καὶ τὴν σωτηρίαν[ν] τῆς π[ό]λεως ἐπέδωκαν ἄ-
[μ]φότεροι : Χ δραχμὰς· καὶ ἐπὶ [Κοροίβου ἄρχοντος]
παρακαλέσαντος αὐτοὺς Ἥγη[σί]ου τοῦ στρατηγοῦ]
[κ]αὶ ἀξιώσαντος μετὰ τῶν ἄλλ[ω]ν [σ]υνδ[ι]ακ[ι]νδυνεύ[ι]-
[σα]ι καὶ συνεποικοδομῆσαι τοὺς πύργους [τοῦ νοτ]-
- 35 [ί]ου τείχους τοὺς ἀποδειχθέντας αὐτοῖς[ς] καλῶς κ]-
[αί] φιλοτίμως τὸ μέρος τὸ ἐπιβάλλον αὐτοῖς [ἐπ?]ωι-
[κ]οδόμησαν· συνεστράτευνται δὲ καὶ τὰς στρα[τε]ί-
[ας] πάσας τὰς τε ναυτικὰς καὶ τὰς πεζὰς τὰ ὀπλ[α] με]-
[τά] τοῦ δήμου τιθήμενοι καλῶς καὶ φιλοτίμω[ς] ἐκ τ-
- 40 [ῶ]ν ἰδίων καὶ ὅσα πώποτε αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ δήμου [προ]-
[σ]ετάχθη ἅπαντα καλῶς καὶ φιλοτίμως πεποιή[κα]σ]-
[ιν]· ὅπως ἂν οὖν ἅπασιν ᾗ φανερόν ὅτι ἡ βουλὴ καὶ ὁ
[δ]ῆμος ὁ Ἀθηναίων ἐπίσταται χάριτας ἀποδιδόνα-
[ι] κ[α]ταξίας τοῖς φιλοτιμουμένοις εἰ[ς] ἐα[υτ]ό[ν], ἀγ]-
- 45 [αθ]ῇ τύχη, δεδόχθαι τεῖ βουλεῖ τοὺς προέδρους
[οἱ] ἂν λάχωσιν προεδρεύειν ἐν τῷ[ι] δ[ή]μῳ εἰς τῇ[ν] π]-
[ρώ]τ[η]ν ἐκκλησίαν[ν] χρηματίζειν περὶ αὐ[τ]ῶ[ν] κ[α]θὰ [αὐ]-
[τοῖ] β[ο]ύλ[ον]ται, γνώμην δὲ συμβάλλεσθαι [τῆς] βουλ[ῆ]-
[ς] ἐ[ἰ]ς τὸν δῆμον ὅτι δοκεῖ τεῖ βουλεῖ, ἐπα[ινέ]σαι]
- 50 [Νίκα]νδρον Ἀντιφάνους Ἰλίου καὶ Πολύ[ζη]λον Ἀπο-
[λλοφ]άνους Ἐφέσιον καὶ στεφανῶσαι θαλλοῦ [στεφ]-
[άν]ω[ι] ἐκάτερον αὐτῶν· εἶναι δὲ αὐτοῖς κα[ί] ἰ[σ]ο[σ]τέλ]-
[ειαν] παρὰ τοῦ δήμου καὶ αὐτοῖς καὶ τοῖς ἐγγ[ύ]νοι]-
[ς] αὐτῶ[ν] καὶ γῆς καὶ οἰκίας ἔνκτησιν καὶ τὰ[ς] εἰσφ]-
- 55 [οράς] αὐτοὺς εἰσφέρειν μετ' Ἀθηναίων καὶ [τὰς] στρ]-
[ατε]ίας στρατεύεσθαι ὅταν καὶ Ἀθηναῖοι [στρατε]-
[ύων]τα[ι]· ἐπιμελεῖσθαι δὲ αὐτῶ[ν] καὶ [τὴν] β[ο]ουλ[ή]ν τῇ-
[ν] αἰ[ῶ]νι βουλευούσας καὶ τοὺς στρατηγοὺς, ὅπως ἂν
[μ]ηδ' ὑφ' ἐνὸς ἀδικῶνται· καὶ εἶναι αὐτοῖς πρόσοδο-
- 60 [ν] πρὸς τὴν βουλήν καὶ τὸν δῆμον ὅταν δέωνται· ἀνα-
[γ]ράψαι δὲ τόδε τὸ ψηφίσμα τὸν γραμματεῖα τὸν κατ'-
[ὰ] πρυτανείαν ἐν στήλῃ λιθίνῃ καὶ στήσαι ἐν ἀκρ'-
[οπάλει] εἰ[ς] [δέ] τὴν ἀναγραφὴν τῆς στήλης δοῦναι
[τὸν] ταμίαν τοῦ δήμου [: Δ] Δ Δ Δ [:] δραχμὰς ἐκ τῶν εἰς τὰ
- 65 [κατὰ] ψηφίσμα[τα] ἀναλισκομένων τῶν δῆμων.
(μέρη δύο στεφάνων ἀπὸ κλάδους ελαίας)

(στ. 27): με χρυσό στέφανο αξίας τριάντα δραχμών· και όταν πολλοί συμμετείχαν στις επιδόσεις για την προετοιμασία του πολέμου και την σωτηρία της πόλης, συνεισέφεραν και οι δύο από χίλιες δραχμές· και όταν ήταν άρχοντας ο Κόροιβος ύστερα από παράκληση προς αυτούς του στρατηγού Ηγησία, ο οποίος ζήτησε να συμμετέχουν στην αντιμετώπιση του κινδύνου μαζί με τους άλλους Αθηναίους πολίτες και να επιδιορθώσουν τους πύργους του νοτίου τείχους που τους υπέδειξαν και οικοδόμησαν το αναλογούν σε αυτούς μέρος με σωστό και φιλότιμο τρόπο. Συμμετείχαν και σε όλες τις επιχειρήσεις χερσαίες και ναυτικές, συμπαρτασσόμενοι με το δήμο με προθυμία και φιλοτιμία με δικά τους έξοδα και πάντοτε έπραξαν όλα όσα τους ζήτησε ο δήμος με καλό τρόπο και φιλοτιμία. Για να είναι λοιπόν φανερό σε όλους ότι η βουλή και ο δήμος των Αθηναίων γνωρίζουν να ανταποδίδουν αντάξια την ευγνωμοσύνη σε όσους είναι φιλότιμοι προς αυτόν (το δήμο), με τη βοήθεια της αγαθής τύχης, να αποφασίσει η βουλή, οι πρόεδροι όσοι τυχόν κληρωθούν να προεδρεύουν στην πρώτη συνεδρίαση της εκκλησίας, να

θέσουν σε συζήτηση το θέμα όπως αυτοί θέλουν και να υποβάλουν την απόφαση της βουλής στο δήμο, ότι δηλαδή αποφάσισε η βουλή να επαινέσουν το Νίκανδρο, γιο του Αντιφάνους από το Ίλιο και τον Πολύζηλο, γιο του Απολλοφάνους από την Έφεσο και να στεφανώσουν τον καθένα από τους δύο με στέφανο από κλάδους ελαίας· και να είναι αυτοί ισοτελείς, και αυτοί και οι απόγονοί τους, και να έχουν δικαίωμα να αποκτήσουν γη και οικία και να εισφέρουν τις εισφορές μαζί με τους Αθηναίους πολίτες και να εκστρατεύουν όταν εκστρατεύουν αυτοί. Να τους έχει υπό την προστασία της η εκάστοτε βουλή και οι στρατηγοί ώστε να μην αδικούνται από κανέναν· και να μπορούν να παρουσιάζονται αυτοπροσώπως στη βουλή και την εκκλησία του δήμου, όταν το επιθυμούν. Να αναγράψει ο κατά πρυτανείαν γραμματεύς αυτό εδώ το ψήφισμα σε λίθινη στήλη και να τη στήσει στην Ακρόπολη και για την αναγραφή της να δώσει ο ταμίας του δήμου σαράντα δραχμές από τα χρήματα που δαπανά ο δήμος για τα ψηφίσματα.

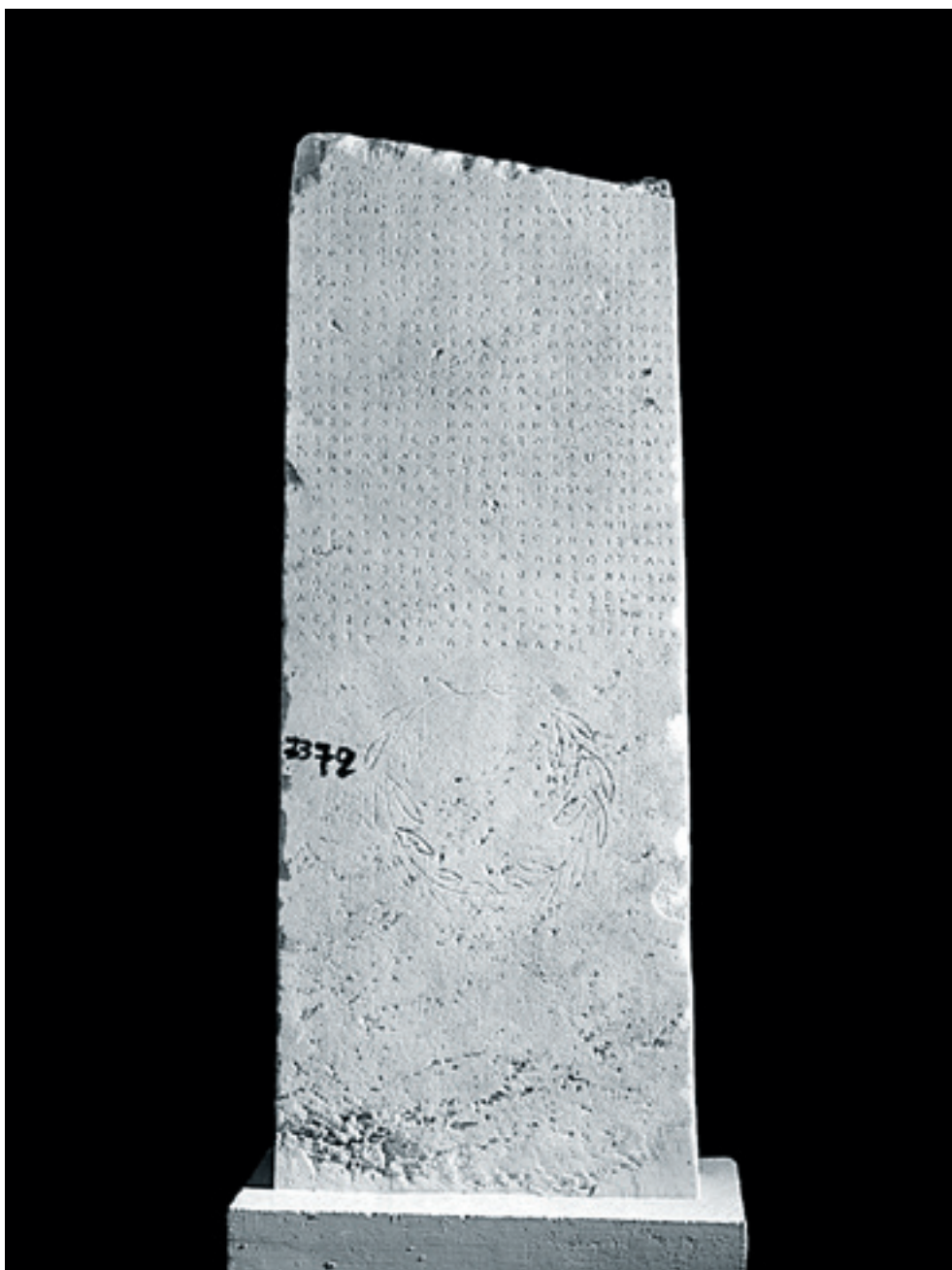
(μτφρ. Α. Α. Θέμος)

18. Ο ΔΗΜΟΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΤΙΜΑ
ΤΟΝ ΠΟΣΕΙΔΙΠΠΟ ΒΑΚΧΙΔΟΥ ΚΟΘΩΚΙΔΗ
299/8 Π.Χ.

Με το ψήφισμα τιμάται ο Ποσειδίππος, γιος του Βακχίου, από το δήμο των Κοθωκιδών για τις υπηρεσίες που προσέφερε κατά τη διάρκεια πρεσβείας των Αθηναίων προς το Μακεδόνα βασιλιά Κάσσανδρο μετά τη μάχη της Ιψού (301 π.Χ.) και την ήττα του Αντίγονου και του Δημητρίου του Πολιορκητή, στο πλευρό των οποίων είχαν παραταχθεί οι Αθηναίοι. Η πρεσβεία εντάσσεται στις προσπάθειες των Αθηναίων να συνάψουν ειρήνη με το βασιλιά της Μακεδονίας και να τηρήσουν από το σημείο αυτό και μετά στάση ουδετερότητας στις συγκρούσεις μεταξύ των Διαδόχων. Προφανώς οι καλές σχέσεις του τιμωμένου με την αυλή του Κασσάνδρου τέθηκαν στην υπηρεσία της πατρίδας του και για το λόγο αυτό οι υπόλοιποι απεσταλμένοι πρότειναν να τιμηθεί από την πόλη.

Επιγραφικό Μουσείο 7372
Στήλη από πεντελικό μάρμαρο.
Βρέθηκε ανάμεσα στον Εθνικό κήπο και τον Ιλισσό.
Επιστημονικός Κατάλογος Επιγραφών, ΙΙ9-Ι20.

[Ἑπ]ἰ Ε[ὐκτῆμον]ος ἀρχοντος ἐπὶ
[τ]ῆς Ἀντιγο[νίδος δ]ευτέρας πρ-
[ω]τανείας, εἰ Θεόφιλος Ξενο[φώ]-
ντος Κεφαλῆθεν ἐγραμμάτε[υε]-
5 ν· Μεταγεινιδῶνος δεκάτει ὑσ-
τέραι, μιᾷ καὶ εἰκοστῇ τῆς πρ-
ωτανείας· ἐκολλησά· τῶν προέ-
δρων ἐπεψήφισε Λυσίμαχος Να-
υσιστράτου Προσπάλτιος καὶ
10 συνπρόεδροι· ἔδοξεν τῷ δήμῳ·
Φιλίππιδης Φιλομήλου Παια-
νεὺς εἶπεν· ἐπειδὴ οἱ πρέσβε-
ις οἱ ἀποσταλέντες πρὸς τὸν β-
ασιλέα Κάσσανδρον ἀποφαίνου-
15 σαι Ποσειδιππον συναποδημή-
σαντα μεθ' αὐτῶν χρήσιμον εἶ-
ναι αὐτοῖς ἀποδεικνύμενον
τὴν εὐνοίαν ἣν εἶχε πρὸς τὸν δ-
ῆμον τὸν Ἀθηναίων, δεδόχθαι τ-
20 ῷ δήμῳ ἐπαινέσαι Ποσειδιπ-
πον Βακχίου Κοθωκίδην καὶ στ-
εφανῶσαι αὐτὸν θαλλοῦ στεφά-
νῳ, ὅπως ἂν ὥς πλεῖστοι φιλοτ-
ιμῶνται χρεῖαν παρέχεσθαι ἐ-
25 [π]ἰ τὰ συμφέροντα τῷ δήμῳ· ἄν-
αγράψαι δὲ τόδε τὸ ψήφισμα τὸ-
ν γραμματέα τὸν κατὰ πρωτανεί-
αν ἐν στήλῃ λιθίνει καὶ στή-
σαι ἐν ἀκροπόλει, εἰς δὲ τὴν ἀν-
30 αγραφήν τῆς στήλης δοῦναι τὸ-
ν ἐξεταστήν καὶ τοὺς τριττύα-
ρχους ^ν ΔΔ ^ν δραχμάς.
νασαι 0,03
(εὐχάρακτος στέφανος)

Επί Ευκτήμονος άρχοντος, όταν η Αντιγονίς φυλή πρυτάνευε δεύτερη κατά σειρά. Γραμματέας ήταν ο Θεόφιλος, γιος του Ξενοφώντος από το δήμο της Κεφαλής. Εικοστή πρώτη του μηνός Μεταγειτιώνος, εικοστή πρώτη ημέρα της πρυτανείας. Σύγκληση της εκκλησίας του δήμου. Από τους προέδρους της εκκλησίας έθεσε το θέμα σε ψηφοφορία ο Λυσίμαχος, γιος του Ναυσιστράτου από το δήμο των Προσπάτων και οι συμπρόεδροι. Αποφάσισε ο δήμος· εισήγηση του Φιλιππίδου, γιου του Φιλομήλου από το δήμο της Παιανίας. Επειδή οι πρέσβεις που έστειλαν οι Αθηναίοι προς το βασιλιά Κάσσανδρο δηλώνουν ότι ο Ποσειδίππος, ο οποίος τους συνόδευσε στην αποστολή τους, ήταν χρήσιμος σε αυτούς αποδεικνύοντας την εύνοια που έχει προς το δήμο των Αθηναίων, να αποφασίσει ο δήμος να επαινέσει τον Ποσειδίππο, γιο του Βακχίου από το δήμο των Κοθωκιδών και να τον στεφανώσει με στέφανο ελαίας, ώστε να φιλοτιμούνται όσο το δυνατόν περισσότεροι και να είναι χρήσιμοι για τα συμφέροντα του δήμου· ο γραμματεύς κατά πρυτανείαν να αναγράψει το ψήφισμα αυτό σε λίθινη στήλη και να τη στήσει στην Ακρόπολη· για την αναγραφή της στήλης ο εξεταστής και οι τριπτύαρχοι να δώσουν είκοσι δραχμές.

(μτφρ. Α. Α. Θέμος)

19. Ο ΔΗΜΟΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΤΙΜΑ ΤΟΝ ΙΕΡΕΑ ΤΟΥ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑ περίπου 165/4 π.Χ.

Στο ψήφισμα τιμάται ο ιερέας του Ασκληπιού Πρωταγόρας για την άποψη εκτέλεση των ιερατικών του καθκόντων και το αίσιο αποτέλεσμα που είχαν οι θυσίες, τις οποίες τέλεσε υπέρ του αθηναϊκού δήμου. Η έκδοση τιμητικών ψηφισμάτων για αξιωματούχους μετά την ολοκλήρωση της θητείας τους, ήταν συνήθης πρακτική στην αθηναϊκή δημοκρατία.

Οι ιερείς του Ασκληπιού επιλέγονταν ύστερα από κλήρωση και το ιερατικό αξίωμα εναλλασσόταν ανά έτος μεταξύ των φυλών σύμφωνα με την επίσημη σειρά τους. Στην κλήρωση συμμετείχαν πολίτες που μπορούσαν να αναλάβουν το συχνά δαπανηρό αξίωμα του ιερέα, επειδή αυτός, πέρα από τα ιερατικά καθήκοντά του, έπρεπε να καλύψει αρκετά έξοδα του ιερού από δικούς του πόρους. Ήταν ακόμα υπεύθυνος για τη διαφύλαξη των αναθημάτων (ιδιωτικών και δημοσίων) στο ιερό. Σε ανταπόδοση είχε διάφορα προνόμια: θέση στην πρώτη σειρά στο θέατρο του Διονύσου κατά τη διάρκεια των παραστάσεων, ετήσια αποζημίωση και τμήμα από τα σφάγια των θυσιών.

Επιγραφικό Μουσείο 7574
Στήλη από μάρμαρο Υμηττού. Βρέθηκε στη νότια κλιτύ της Ακρόπολης, μεταξύ του θεάτρου του Διονύσου και του Ηρωδείου.
Επιστημονικός Κατάλογος Επιγραφών, 89-92.

Ἐπὶ Πέλοπος ἄρχοντος ἐπὶ τῆς Πτολεμαίδος δω-
δεκάτης πρυτανείας· Σκιροφοριῶνος ἔκτει καὶ δε-
κάτει τῆς πρυτανείας· ἐκκλησίᾳ ἐν τῷ θεάτρῳ· ἔδο-
ξεν τεῖ βουλευεῖ καὶ τῷ δήμῳ· Αἰσχέας Θεσπείδου
5 Κηφισεύς εἶπεν· ἐπειδὴ ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἀσκληπι[οῦ]
τοῦ ἐν ᾧστε Πρωταγόρας Νικήτου Περγαστῆθεν [πρό]-
σοδον ποιησάμενος πρὸς τῇ βουλῇ ἀπήγγελ[λ]εν
ἐν αἷς πεποιήται θυσίαις γεγονέναι τὰ ἱερά καλὰ
καὶ σωτήρια πᾶσιν Ἀθηναίοις καὶ τοῖς οἰκοῦσιν τὰς πό-
10 [λ]εῖς τὰς Ἀθηναίων, ἐπιμεμέληται δὲ καὶ τῆς τοῦ ἱε-
[ρ]οῦ εὐκοσμίας καὶ τὰς θυσίας ἀπάσας τέθυκεν κατὰ [τὰ]
ψηφίσματα, πεποιήται δὲ καὶ τὴν ἀναστροφὴν εὐσχήμο-
[ν]α καὶ ἀρμόττουσαν τεῖ ἱερῷ[σ] ὕνε[ι] ὅ ἄγαθὴ τύ[χει] δεδόχθαι τεῖ
βουλευεῖ τοὺς λαχόντας προέδρους εἰς τὴν ἐποῦσαν ἐκκλησί-
15 αν χρηματίσαι περὶ τούτων, γνῶμην δὲ συμβάλλε-
σθαι τῆς βουλῆς εἰς τὸν δῆμον ὅτι δοκεῖ τεῖ βουλευεῖ
ἐπαινεῖσαι τὸν ἱερέα τοῦ Ἀσκληπιοῦ τοῦ ἐν ᾧστε
καὶ στεφανῶσαι αὐτὸν θαλλοῦ στεφάνῳ εὐσε-
βείας ἕνεκα καὶ φιλοτιμίας ἣν ἔχων διατελεῖ
20 πρὸς τοὺς θεοὺς· ὅ ὅ ἀναγράψαι δὲ τὸ ψηφίσμα ἐν
στήλῃ λιθίνῃ καὶ στήσαι ἐν τῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἱερῷ[ι],
τὸν δὲ ταμίαν τῶν στρατιωτικῶν μερίσαι τὸ γεγόμε-
νον ἀνάλωμα εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῆς στήλης.

(εντός στεφάνου)
Ἡ βουλή
ὁ δῆμος
τὸν ἱερεῖα
Πρωταγόραν
Περγαστῆθεν.

Επί Πέλοπος άρχοντος, όταν η Πτολεμαίς φυλή πρυτάνευε δωδέκατη στη σειρά· τη δεκάτη έκτη του Σκιροφοριώνος, δεκάτη έκτη ημέρα της πρυτανείας· σύγκληση της εκκλησίας του δήμου στο θέατρο· αποφάσισε η βουλή και ο δήμος· ο Αισκέας, γιος του Θεοπεΐθου από το δήμο της Κηφισιάς πρότεινε· επειδή ο ιερεύς του Ασκληπιείου της πόλης, ο Πρωταγόρας, γιος του Νικήτου από το δήμο της Περγασής, παρουσιάστηκε στη βουλή και ανήγγειλε ότι, σε όσες θυσίες έχει τελέσει, η έκβαση απέβη καλή και σωτήρια για όλους τους Αθηναίους και όσους κατοικούν τις πόλεις των Αθηναίων και επιμελήθηκε και την ευκοσμία του ιερού και τέλεσε όλες τις θυσίες σύμφωνα με τα ψηφίσματα και έχει συμπεριφερθεί με ευπρέπεια σύμφωνα με το αξίωμα της ιερωσύνης· με τη βοήθεια της αγαθής τύχης να αποφασίσει η βουλή οι πρόεδροι της εκκλησίας που θα κληρωθούν στην επομένη συνεδρία να θέσουν το θέμα σε συζήτηση και να εισάγουν την πρόταση της βουλής στην εκκλησία του δήμου, ότι αποφασίζει η βουλή να επαινέσει τον ιερέα του Ασκληπιείου της πόλης και να τον στεφανώσει με στέφανο από ελιά για την ευσέβεια και τη φιλοτιμία που επιδεικνύει προς τους θεούς και να αναγραφεί αυτό το ψήφισμα σε λίθινη στήλη και να στηθεί στο ιερό του Ασκληπιού, και ο ταμίας των στρατιωτικών να διαθέσει τη δαπάνη για την αναγραφή της στήλης.

(μέσα σε στέφανο)

Η βουλή

ο δήμος,

τον ιερέα

Πρωταγόρα

από το δήμο της Περγασής

(μτφρ. Α. Α. Θέμος)

20. ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΤΕΛΕΣΙΑ
ΤΟΥ ΤΡΟΙΖΗΝΙΟΥ
140/39 π.Χ.

Στο αέτωμα του τιμητικού ψηφίσματος απεικονίζεται σε ανάγλυφο ο Θησέας να σηκώνει το βράχο κάτω από τον οποίο βρίσκονται τα υποδήματα και το ξίφος του πατέρα του Αιγέα.

Με το ψήφισμα ανανεώνεται στο πρόσωπο του Τελεσία του Τροιζηνίου, η πολιτεία με την οποία είχε τιμηθεί κάποιος πρόγονός του στα τέλη του 4ου αι. π.Χ. Το προνόμιο της πολιτείας οφείλεται στα επιτεύγματα κάποιου προγόνου του Τελεσία αλλά και στις υπηρεσίες που προσέφερε έκτοτε η οικογένειά του στην Αθήνα.

Στο χαμένο σήμερα κείμενο πιθανότατα αναφερόταν η προσφορά και του ίδιου του Τελεσία προς τον αθηναϊκό δήμο.

Το κείμενο του ψηφίσματος πλαισιώνουν πάνω και κάτω οι τιμητικοί στέφανοι που είχαν απονεμηθεί στον Τελεσία για τα ιερατικά και άλλα αξιώματα που είχε αναλάβει. Η ανάγλυφη παράσταση στο τύμπανο του αετώματος υπογραμμίζει τις πατροπαράδοτες καλές σχέσεις Τροιζήνας - Αθήνας.

Επιγραφικό Μουσείο 8043+8044+8045, 75/1
Λεωματική στήλη που αποτελείται από δύο μη συναρμοζόμενα τμήματα από μάρμαρο Υμηττού.
Βρέθηκαν στη νότια κλιτύ της Ακρόπολης.
Επιστημονικός Κατάλογος Επιγραφών, 92-95.

(ΕΜ 8043 + 8044 + 8045)			
	Ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος	Ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος	Ὁ δῆμος
	ὁ δῆμος	ὁ δῆμος	ὁ δῆμος
	(εντὸς στεφάνου ἀπὸ κλάδους ελαίας)	(εντὸς στεφάνου ἀπὸ κλάδους ελαίας)	(εντὸς στεφάνου ἀπὸ κλάδους ελαίας)
	ἱερέα	τῶν προ-	εὐερ-
	γενόμε-	γόνων τι-	καί-
5	νον	μᾶς ἀνα-	γέτη[ν]
		νεωσά-	φ-
		μενον	γ[ενόμε]-
			νο[ν]
νακαὶ 0,05			
	Ἐπὶ Ἀγνοθέου ἄρχοντος· Σκιροφοριῶντος ὀγδόει μετ' [εἰκάδας]·	ὄχι στοιχ. 42-50	
10	ἐκκλησίᾳ ἐν Πειραιεῖ· ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ· Καλλιμαχος Φαίδρου Συπεταιῶν εἶπεν· ἐπειδὴ [πρόσο]- δον ποιησάμενος πρὸς τὴν βουλὴν Ὀνασος Καλλι[-· Συ]- πεταιῶν ἐμφανίζει, διότι καὶ κοινῇ ὁ δῆμος ὁ Τρο[ζηνίων] οἰκέας ὦν τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων ἐν πᾶ[ι]σι τοῖς κα[ι]ροῖς τοῖς]		
15	γεγεννημένοις περὶ τὴν πόλιν τὴν εὐνοίαν ἀποδ[έδεικται] καὶ ἰδίαι οἱ Τελεσίου πρόγον[ο]ι πολλὰς καὶ μεγά[λας παρε]- σχηνται χρεῖας ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις καιρ[οῖς] συνειργοῦν]- τε[ς] καὶ κοινῇ[ι] τε τῷ δήμῳ καὶ κατ' ἰδίαν Ἀθηναίων ἐκ[άστοις] καὶ διὰ [τ]αῦτα ἐν τῇ δημοκρατίᾳ στεφανωθείς α -----		
20	ὑπὸ τοῦ δήμου χρυσῶι στεφάνῳ καὶ πολιτεία[ν] λαβὼν κατὰ τὸ ψήφισμα, ὃ Στρατοκλῆς Εὐθυδήμου Διομεεὺς εἶ[πεν,] ἑαυτῶι τε] καὶ ἐγγόνις διεφύλαξεν βεβ[α]ίαν καὶ ἀληθινή[ν] τῷ δήμῳ] τὴν εὐνοίαν· ἐπέδειξεν δὲ [Ὀνασος τὸ ψήφισμα τοῦ δήμου] ἐν τῷ μητρώῳ(ι) κατ[α]κεχωρισμένον τὸ περὶ αὐτοῦ· ἀγαθῇ]		
25	τύχει δεδόχθαι τ[ῇ] βουλῇ, τοὺς προέδρους τοὺς λαχόντας εἰς] τὴν κ[αθή]κουσ[αν] ἐκκλησίαν προσαγαγεῖν Τελεσίαν πρὸς τὸν δῆμον], γνώ[μην] δὲ συμβάλλεσθαι τῆς βουλῆς κτλ -----]		

Επί Αγνοθέου άρχοντος, την εικοστή ογδόή του μηνός Σκιροφοριώνος, συνεδρίαση της εκκλησίας του δήμου στον Πειραιά· αποφάσισε η βουλή και ο δήμος, εισήγηση του Καλλιμάχου, γιου του Φαίδρου από το δήμο της Ξυπετής· επειδή εισήγαγε το θέμα στη βουλή ο Όναςος Καλλι[- -] από το δήμο της Ξυπετής και παρουσίασε για ποιους λόγους κατά κοινή ομολογία ο δήμος των Τροιζηνίων ήταν πάντα φιλικός προς το δήμο των Αθηναίων και έχει αποδείξει την εύνοιά του προς αυτόν, και ιδιαίτερα οι πρόγονοι του Τελεσία πολλές και μεγάλες υπηρεσίες έχουν παράσχει δύσκολους καιρούς, συμπράτοντας τόσο δημοσίως με το δήμο των Αθηναίων, όσο και με κάθε Αθηναίο ξεχωριστά, και γι' αυτούς τους λόγους επί δημοκρατίας στεφανώθηκε (ο δείνα)

20. ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΤΕΛΕΣΙΑ
ΤΟΥ ΤΡΟΙΖΗΝΙΟΥ
140/39 π.Χ.

----- ----- -----			
	Ὁ δῆμος ὁ Θηβαίω[ν]	Ὁ δῆμος ὁ	Ὁ δῆμος ὁ (EM 7571)
30	ἀρχεθέωρον <i>(εντός στεφάνου από κισσῶ)</i>	[Ὁρχομενίων]	[Θεσπιέων]
	εἰς	εἰς Ἄγρι-	εἰς Μο[υ]-
	Ἡράκλει-	ώνια πα-	σεῖα π[α]-
	α παραγε-	ραγενό-	ραγεν[όμ]-
	νόμειν-	μενον	ενο[ν]
35	ον		
	Ἡ βουλή	Ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος	Ὁ δῆμος [Ἐπι]-
	<i>(εντός στεφάνου από κλάδους ελαίας)</i>	<i>(εντός στεφάνου από κλάδους ελαίας)</i>	<i>(εντός στεφάνου από κλάδους ελαίας)</i>
	ταμεύσ-	πομπ[ο]-	
	αντα πυρ-	στολήσαν-	εὐ[ερ]-
	τανείων	τα Διονυσί-	γε[σίας]
40		οις	ἔ[νεκα]
	Ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος		Ὁ δῆμο[ς]
	Διπσωτηρίων	Ὁ δῆμος ὁ Θεσπιέω[ν]	- - -
	<i>(εντός στεφάνου από κλάδους ελαίας)</i>	<i>(εντός στεφάνου από κλάδους ελαίας)</i>	
	ἐπιμελη-	δικαστήν	
	τὴν γενό-	Θεσπιεῦσιν	
45	μενον	γενόμενον	
		δικαιοσύ-	
		νης ἔνε-	
		κε[ν]	

από το δήμο με χρυσό στέφανο και αφού έλαβε πολιτεία σύμφωνα με το ψήφισμα που εισηγήθηκε ο Στρατοκλής, γιος του Ευθυδήμου από το δήμο της Διομείας γι' αυτόν και τους απογόνους του, διατήρησε σταθερή και αληθινή την εύνοιά του προς το δήμο των Αθηναίων· το δε παλαιότερο ψήφισμα του δήμου, σχετικά με τον Τελεσία, που είναι αρχειοθετημένο στο Μητρώο παρουσίασε ο Όνασος. Με τη βοήθεια της αγαθής τύχης, να αποφασίσει η βουλή, οι πρόεδροι της εκκλησίας του δήμου, που θα προεδρεύουν στην οριζόμενη από το νόμο σύγκλησή της, να παρουσιάσουν τον Τελεσία στο δήμο και να υποβάλουν την απόφαση της βουλής . . .

(μτφρ. Α. Α. Θέμος)

Οι περιπέτειες της αθηναϊκής δημοκρατίας κατά τον 5ο αι. π.Χ.

Περίοδοι **περιορισμών** στοιχείων του **δημοκρατικού** πολιτεύματος. **Ποινές** των καταλυόντων τη δημοκρατία και **τιμές** των υποστηρικτών της.

Από την εποχή του Σόλωνα και του Κλεισθένη μέχρι και την εποχή του Εφιάλτη η αθηναϊκή δημοκρατία ενισχύθηκε με νόμους που αποσκοπούσαν στην αποτροπή κάθε απόπειρας περιορισμού ή κατάλυσής της. Η απογοήτευση ωστόσο από τη συμφορά της Σικελικής εκστρατείας (413 π.Χ.) δημιούργησε το κατάλληλο έδαφος για την αμφισβήτηση του πολιτεύματος και την ικανότητα του δήμου να λαμβάνει ορθές αποφάσεις.

Το 411 π.Χ. μέσα σε κλίμα τρομοκρατίας που είχαν φροντίσει να δημιουργήσουν οι μυστικές πολιτικές οργανώσεις των ολιγαρχικών η εκκλησία του δήμου αναγκάστηκε να εγκρίνει τον περιορισμό των βουλευτών από πεντακόσιους σε τετρακόσιους. Οι Τετρακόσιοι κυβέρνησαν επί τέσσερις ταραχώ-

δεις μήνες. Στο διάστημα αυτό οι Αθηναίοι είδαν την πόλη τους να αποδυναμώνεται, να χάνει συμμάχους και να κινδυνεύει άμεσα από το σπαρτιατικό στρατό και στόλο.

Μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας η εκκλησία του δήμου με εισήγηση του Δημόφαντου ψήφισε το 410/9 π.Χ. νόμο που επέβαλε δήμευση περιουσίας και θανατική καταδίκη σε όποιον κατέλυε τη δημοκρατία ή αναλάμβανε αξιώματα μετά την κατάλυσή της. Όριζε ακόμη να ορκιστούν όλοι οι Αθηναίοι ότι θα θανάτωναν όποιον κατέλυε τη δημοκρατία ή συνεργαζόταν με τον τύραννο.

Όμως, τα νέα ενισχυτικά μέτρα δεν αποδείχθηκαν ικανά για την προστασία του πολιτεύματος. Μετά τη βαριά ήττα στους Αιγός Ποταμούς (405 π.Χ.)

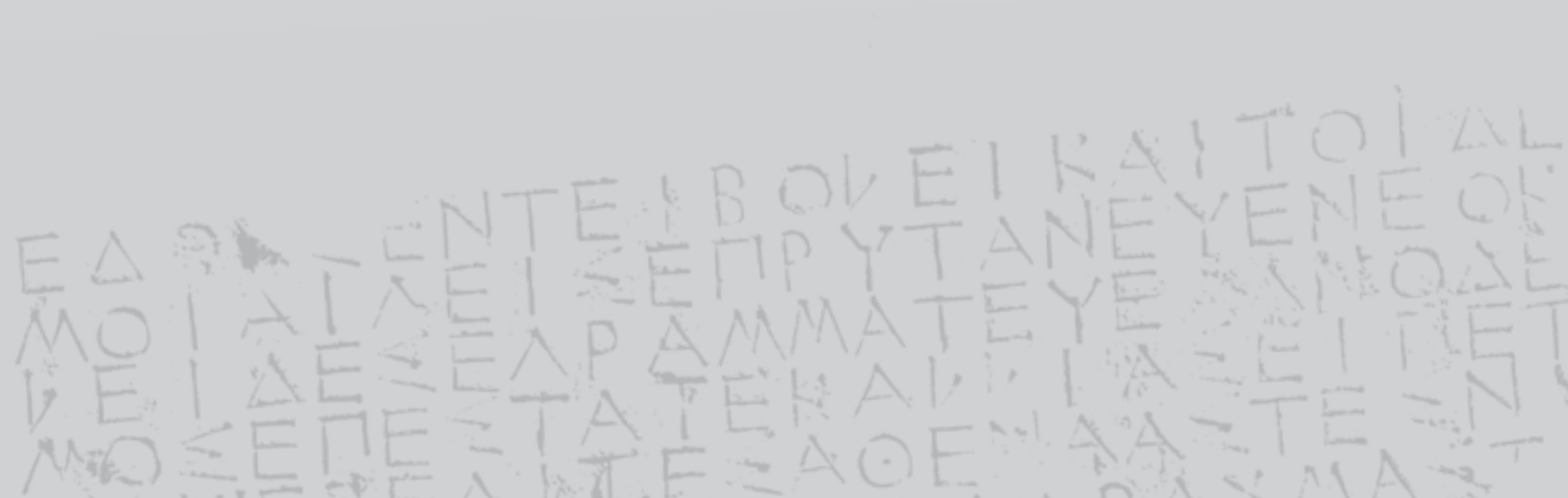
Η ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΜΙΛΑΕΙ ΜΕ ΤΙΣ ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ

οι Λακεδαιμόνιοι εγκατέστησαν στην Αθήνα τριάντα ολιγαρχικούς (άνοιξη 404 π.Χ.). Η εξουσία των Τριάκοντα συνδέθηκε με διαρπαγές περιουσιών και δολοφονίες εξεχόντων πολιτών. Η ασύδοτη αυτή πολιτική προκάλεσε ισχυρό ρεύμα φυγής των δημοκρατικών. Ένας από αυτούς, ο Θρασύβουλος, γιος του Λύκου, κατέλαβε μαζί με άλλους το φρούριο της Φυλής στην Πάρνηθα και στη συνέχεια το λόφο της Μουνιχίας στον Πειραιά. Ο εμφύλιος πόλεμος ανάμεσα στους ολιγαρχικούς και τους δημοκρατικούς απετράπη με την επέμβαση του βασιλιά της Σπάρτης Πausanias και την απονομή γενικής αμνηστίας με εξαίρεση τους Τριάκοντα.

Αναγνωρίζοντας την προσφορά των δημοκρατικών του Θρασύβουλου, η

εκκλησία του δήμου αποφάσισε να τους τιμήσει με στεφάνι από κλαδί ελιάς (στέφανος θαλλού), τιμή που τους ανέβαζε σε ηρωικό επίπεδο. Με άλλα ψηφίσματα αποφασίστηκε η χορήγηση του δικαιώματος του Αθηναίου πολίτη στους μετοίκους που συντάχθηκαν με τους άνδρες του Θρασύβουλου και η χορήγηση επιδόματος στα ορφανά των αγωνιστών της δημοκρατίας.

Μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας (403 π.Χ.) οι Αθηναίοι επιδόθηκαν με ενθουσιασμό στην ανόρθωση της πόλης τους και στη σύσταση νέας ναυτικής δύναμης, προσπάθεια που οδήγησε στην ίδρυση της Β' Αθηναϊκής Συμμαχίας (378/7 π.Χ.) η οποία συνδυάστηκε με νέα ακμή της αθηναϊκής δημοκρατίας.

21. Η ΑΘΗΝΑ ΤΗΝ ΕΠΑΥΡΙΟΝ ΤΟΥ ΟΛΙΓΑΡΧΙΚΟΥ
ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΤΡΑΚΟΣΙΩΝ:
ΤΙΜΗΤΙΚΟ ΨΗΦΙΣΜΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟ
ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΕΠΤΑ ΑΤΟΜΑ

410/09 π.Χ.

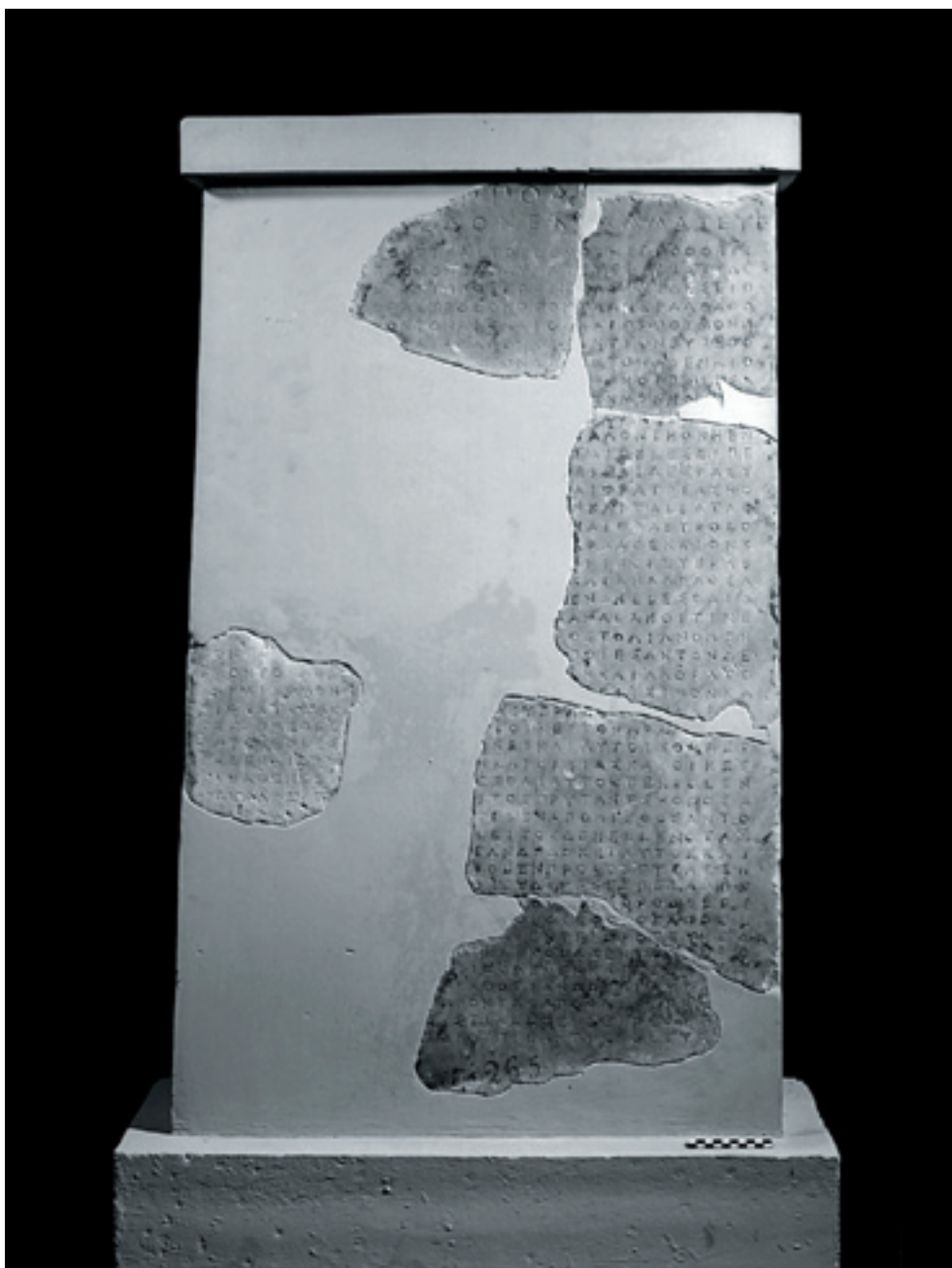
Με το ψήφισμα αυτό ο αθηναϊκός δήμος τίμησε το Θρασύβουλο με χρυσό στεφάνι και παραχώρηση αθηναϊκής πολιτείας, ενώ άλλα επτά τουλάχιστον άτομα τιμήθηκαν με παραχώρηση του δικαιώματος κατοχής γης και κατοικίας στην Αθήνα και με προστασία.

Καθώς το ψήφισμα μπορεί να χρονολογηθεί στο 410/9 π.Χ., θεωρείται ότι ο Θρασύβουλος είναι ο καταγόμενος από την Καλυδώνα δολοφόνος του ολιγαρχικού Φρυνίχου, ενώ οι άλλοι επτά ήταν ίσως οι υπόλοιποι συνεργοί. Η δολοφονία του Φρυνίχου, σημαίνοντας μέλους των Τετρακοσίων, σήμανε την αρχή του τέλους της εξουσίας τους· κατά συνέπεια ήταν μεγάλη η συμβολή των τιμωμένων προσώπων στην πτώση του ολιγαρχικού καθεστώτος τους και στην αποκατάσταση της δημοκρατίας.

Ο Απολλόδωρος, για τον οποίο γίνεται λόγος στο τέλος του ψηφίσματος, είναι πιθανότατα ο καταγόμενος από τα Μέγαρα συνεργός του Θρασύβουλου.

Επιγραφικό Μουσείο 6601
Έξι συγκολλημένα θραύσματα στήλης από μάρμαρο Υμηττού.
Βρέθηκαν στην Ακρόπολη.
Επιστημονικός Κατάλογος Επιγραφών, 102-105.

I	a	[ἐπὶ Γλαυκί]ππο ἄ[ρ]χον[τ]ος. [Λόβον ἐκ] Κεδῶν ἐγραμμάτευε. [ἔδοχσεν τῇ] βολῇ καὶ τοῖ δέμοι· ἡίπποθοντί- [ς ἐπρυτάνε]υε, Λόβον ἐγραμμάτευε, Φιλιστίδε-	b	στοιχ. 36
	5	[ς ἐπεστάτε,] Γλαύκιππος ἔρχε : Ἐρασινίδες εἶπ- [ε· ἐπαιnéσα]ι Θρασύβουλον ὅς ὄντα ἄνδρα ἀγαθόν- [ν περὶ τὸν δῆμ]ον τὸν Ἀθηναῖον καὶ πρόθυμον π- [οιῆν λό]τι δύνα[ται ἀγαθόν·] καὶ ἀντὶ ὃν εὖ πεπτο- [ίεκεν τέν τε πόλιν] καὶ τὸν δῆμ[ο]ν τὸν Ἀθηναῖο-		
	10	[ν στεφανῶσαι αὐτόν χρυσοῖ στε]φάνοι, ποιῆσα- [ι δὲ τὸν στέφανον ἀπὸ χιλίων δρ]αχμῶν· ἥοι [δὲ ἡ]- [ἐλλενοταμίαι δόντον τὸ ἀργύρι]ον. καὶ [ἀνειπ]- [έν τὸν κέρυκα Διουυσίον ἐν τοῖ] ἀγῶνι ἥδ' ἡέν- [εκα αὐτόν ἡο δῆμος ἐστεφάνω]ε : Διοκλῆς εἶπε·	c	
II	15	[τὰ μὲν ἄλλα καθάπερ τῇ βολῇ·] εἶναι δὲ Θρασύ- [βουλον Ἀθηναῖον, καὶ φυλῆς τε καὶ φρατρίας ἡδ]- [ν ἂν βόλεται γράφσασθαι αὐτό]ν· καὶ τὰλλα τὰ ἐ- [φσεφισμένα τοῖ δέμοι κύρια ἔ]ναι Θρασυβόλο- [ι· ἔναι δὲ αὐτοῖ εὐρίσκεσθαι π]αρά Ἀθηναῖον κ-		
	20	[αἱ ἄλλοι λό]τι ἂν δοκῇ ἀγαθόν π[ε]ρὶ ἥδ' εὐεργέ- [τεκεν τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναῖον.] καὶ ἀναγραφά- [το ἡο γραμματεὺς τὰ ἐφσεφισμ]ένα· ἡελέσθαι δ- [ὲ ἐγ βολῆς πέντε ἄνδρας αὐτί]κα μάλα, ἡοίτινε- [ς] δι[κάσοσι Θρασυβόλοι τὸ μέ]ρος τὸ γιγνόμεν-	f	

Επί άρχοντος Γλαυκίππου.

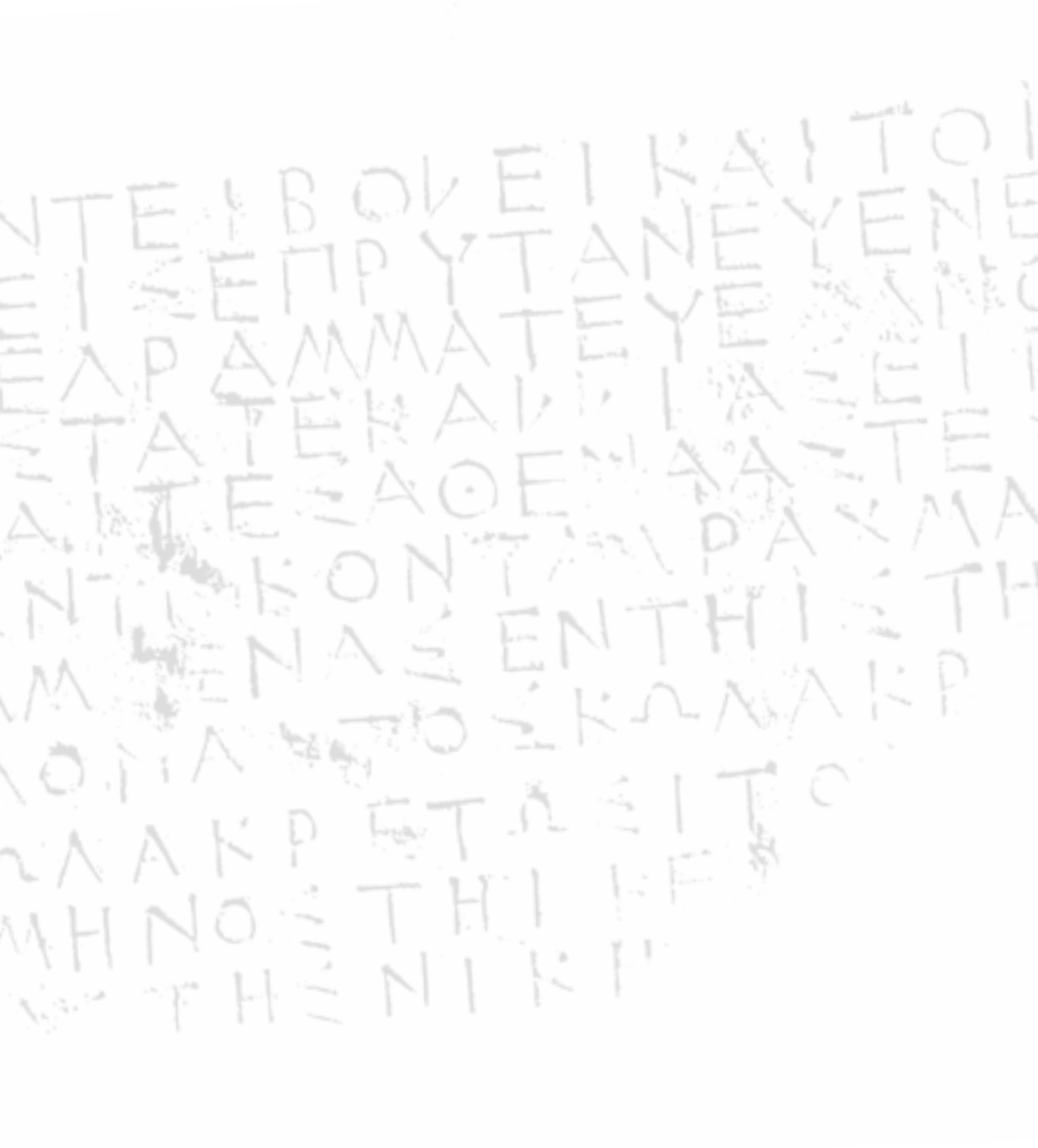
Ο Λόβων από το δήμο των Κηδών ήταν γραμματέας.

Η βουλή και ο δήμος αποφάσισαν· η Ιπποθωντίς ήταν η πρυτανεύουσα φυλή, ο Λόβων ήταν γραμματέας, ο Φιλιστίδης επιστάτης των πρυτάνεων, ο Γλαύκιππος επώνυμος άρχοντας. Ο Ερασινίδης εισηγήθηκε· να επαινέσουν το Θρασύβουλο επειδή είναι άνδρας αγαθός για το δήμο των Αθηναίων και πρόθυμος να κάνει όποιο καλό μπορεί· και σε ανταπόδοση όσων καλών έχει κάνει στην πόλη και στο δήμο των Αθηναίων να τον στεφανώσουν με χρυσό στέφανο, να είναι δε ο στέφανος αξίας χιλίων δραχμών· οι ελληνοταμίες να δώσουν τα χρήματα. Και ο κήρυκας να ανακοινώσει στα Διονύσια για ποιους λόγους στεφάνωσε αυτόν ο δήμος. Ο Διοκλής εισηγήθηκε· τα άλλα να ισχύσουν σύμφωνα με το προβούλευμα· ο Θρασύβουλος να είναι Αθηναίος πολίτης και να μπορεί να εγγραφεί σε όποια φυλή και φρατρία θέλει· να ισχύουν για το Θρασύβουλο και όσα άλλα έχουν ψηφιστεί από το δήμο· να ισχύει επίσης γι' αυτόν από τους Αθηναίους και ό,τι άλλο θεωρείται καλό για όσες ευεργεσίες προσέφερε στο δήμο των Αθηναίων. Και να αναγράψει ο γραμματέας όσα έχουν αποφασιστεί με ψηφοφορία· να εκλεγούν δε αμέσως από τη βουλή πέντε άνδρες, οι οποίοι να αποφασίσουν για το Θρασύβουλο το μερίδιο που του αναλογεί. Τους άλλους, όσοι τότε έπραξαν καλώς για το δήμο των Αθηναίων . . . και τον Αγόρατο και τον Κόμονα και . . .

21. Η ΑΘΗΝΑ ΤΗΝ ΕΠΑΥΡΙΟΝ ΤΟΥ ΟΛΙΓΑΡΧΙΚΟΥ
ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΤΡΑΚΟΣΙΩΝ:
ΤΙΜΗΤΙΚΟ ΨΗΦΙΣΜΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟ
ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΕΠΤΑ ΑΤΟΜΑ

410/09 π.Χ.

25 ον. τος [δὲ ἄλλος, *ῥίσοι* τότε εὖ ἐ]ποίησαν τὸν δῆ-
μον τὸν Ἀθε[ναίων, 10]ιν καὶ Ἀγόρατο-
ν καὶ Κόμονα [καὶ . . . 6 . . .]ο[.]ο[.] καὶ Σῖμον κα-
ὶ Φιλῖνον κα[ὶ . . . 8 . . .]α, εὐεργί[τα]ς [ἀ]ναγράφ-
σαι ἐμ πόλει[ι ἐν στέλει λ]ιθίνει τὸν γραμ[μα]τέ-
d
30 α τῆς βολῆς. [καὶ ἐγκτεσι]ν εἶναι αὐτοῖς ὁμπερ
Ἀθηναίοις, [καὶ γεπέδο]ν καὶ οἰκίας καὶ οἴκεσ-
ιν Ἀθένεσι [καὶ ἐπιμέλ]εσθαι αὐτὸν τὴν βολὴν
τὴν αἰεὶ β[ολεύσαν] κα[ὶ] τὸς πρυτάνες, *ῥίσπος* ἄ-
ν μὲ ἀδι[κῶνται]. τὴν δὲ σ[τ]έλεν ἀπομισθοσάντο-
35 [ν *ῥοι* πολεταὶ ἐν τῇ βο]λῇ· τὸς δὲ *ἑλληνοταμ*-
[ίας δῶναι τὸ ἀργύριον]. ἐὰν δὲ δοκῇ αὐτὸς καὶ
[ἄλλο εὐρίσκεσθαι, τὴν] βολὴν προβολεύσασαν
III [ἐχσενεγκῆν ἐς τὸν δῆμ]ον : Εὐδίκος εἶπε· τὰ μὲν
[ἄλλα καθάπερ Διοκλῆς περὶ] δὲ τὸν δοροδοκεσ-
e
40 [άντον ἐπὶ τῷ φσεφίσματι], ὃ ἐψεφ[ί]σθε Ἀπολλ-
[οδόροι, τὴν βολὴν βολεῦσ]αι ἐν τῇ πρότεi *ῥέδ*-
[ραι ἐν τῷ βουλευτερί]οι, καὶ κολάζεν, τὸν [δ]ορο-
[δοκεσάντον καταφσ]εφίζομένεν καὶ ἐς δικασ-
[τέριον παραδιδῶσα]ν, καθότι ἂν δοκῇ αὐτῇ[ι]· τ-
45 [ὅς δὲ βολευτὰς τὸς] παρόντας ἀποφαίνειν *ῥά[ττ]*
[ἂν εἰδῶσιν, καὶ ἐάν] τις τι ἄλλο εἰδῇ περὶ τ[ού]-
[τον· ἐχσῆναι δὲ καὶ] ἰδιότει, ἐάν τις βόλετα[ι ὕ]
ισασι

... και το Σίμο και το Φιλίνο και ... να αναγράψει
ως ευεργέτες ο γραμματέας της βουλής σε λίθινη στήλη
στην Ακρόπολη. Και να έχουν αυτοί το δικαίωμα να απο-
κτήσουν, όπως ακριβώς οι Αθηναίοι, και αγροτεμάχιο και
κατοικία και το δικαίωμα να διαμένουν στην Αθήνα και να
φροντίσουν για αυτούς η εκάστοτε βουλή και οι πρυτά-
νεις, ώστε να μην αδικούνται. Την κατασκευή της στήλης
να δημοπρατήσουν οι πωλητές ενώπιον της βουλής· οι
ελληνοταμίες να δώσουν τα χρήματα. Εάν θεωρηθεί καλό
και κάτι άλλο να επινοηθεί γι' αυτούς, αφού εκδώσει προ-
βούλευμα η βουλή, να το εισαγάγει στο δήμο. Ο Εύδικος
εισηγήθηκε· τα άλλα να ισχύσουν σύμφωνα με την πρό-
ταση του Διοκλή· σχετικά με αυτούς που δωροδοκήθηκαν
για το ψήφισμα, το οποίο ψηφίστηκε υπέρ του Απολλο-
δώρου, να αποφασίσει η βουλή κατά την πρώτη συνεδρί-
αση στο Βουλευτήριο και να τους τιμωρήσει, εκδίδοντας
καταδικαστικό ψήφισμα γι' αυτούς που δωροδοκήθηκαν
και παραδίνοντάς τους στο δικαστήριο, με όποιο τρόπο
αυτή θεωρεί καλό· οι παρόντες βουλευτές να αποφαν-
θούν για όσα τυχόν γνωρίζουν και εάν κάποιος γνωρίζει
κάτι άλλο σχετικά με αυτά· να έχει δικαίωμα και ιδιώτης,
εάν κάποιος θέλει ...

(μτφρ. Π. Γρηγοριάδου)

22. ΤΙΜΗΤΙΚΑ ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΥΚΛΗ ΚΑΙ ΤΟ ΦΙΛΟΚΛΗ

402-399 π.Χ. και λίγο πριν από τα μέσα του 4ου αι. π.Χ.

Η στήλη φέρει δύο τιμητικά ψηφίσματα. Με το πρώτο (402-399 π.Χ.) ο Ευκλής, ένας ξένος που συμμετείχε στην πορεία των δημοκρατικών από τη Φυλή, κατά την προσπάθειά τους να ανατρέψουν τους Τριάκοντα Τυράννους, τιμάται με πρόσοδο και το αξίωμα του κήρυκα της βουλής και του δήμου. Αν και δεν αναφέρεται ρητά, θεωρείται πιθανόν ότι έλαβε και την αθηναϊκή πολιτεία.

Με το δεύτερο ψήφισμα (λίγο πριν από τα μέσα του 4ου αι. π.Χ.) δίδεται και στο γιο του, το Φιλοκλή, το αξίωμα του κήρυκα. Είναι αξιοσημείωτο ότι γίνεται πάλι αναφορά στις υπηρεσίες του πατέρα στον αγώνα για την αποκατάσταση του δημοκρατικού πολιτεύματος.

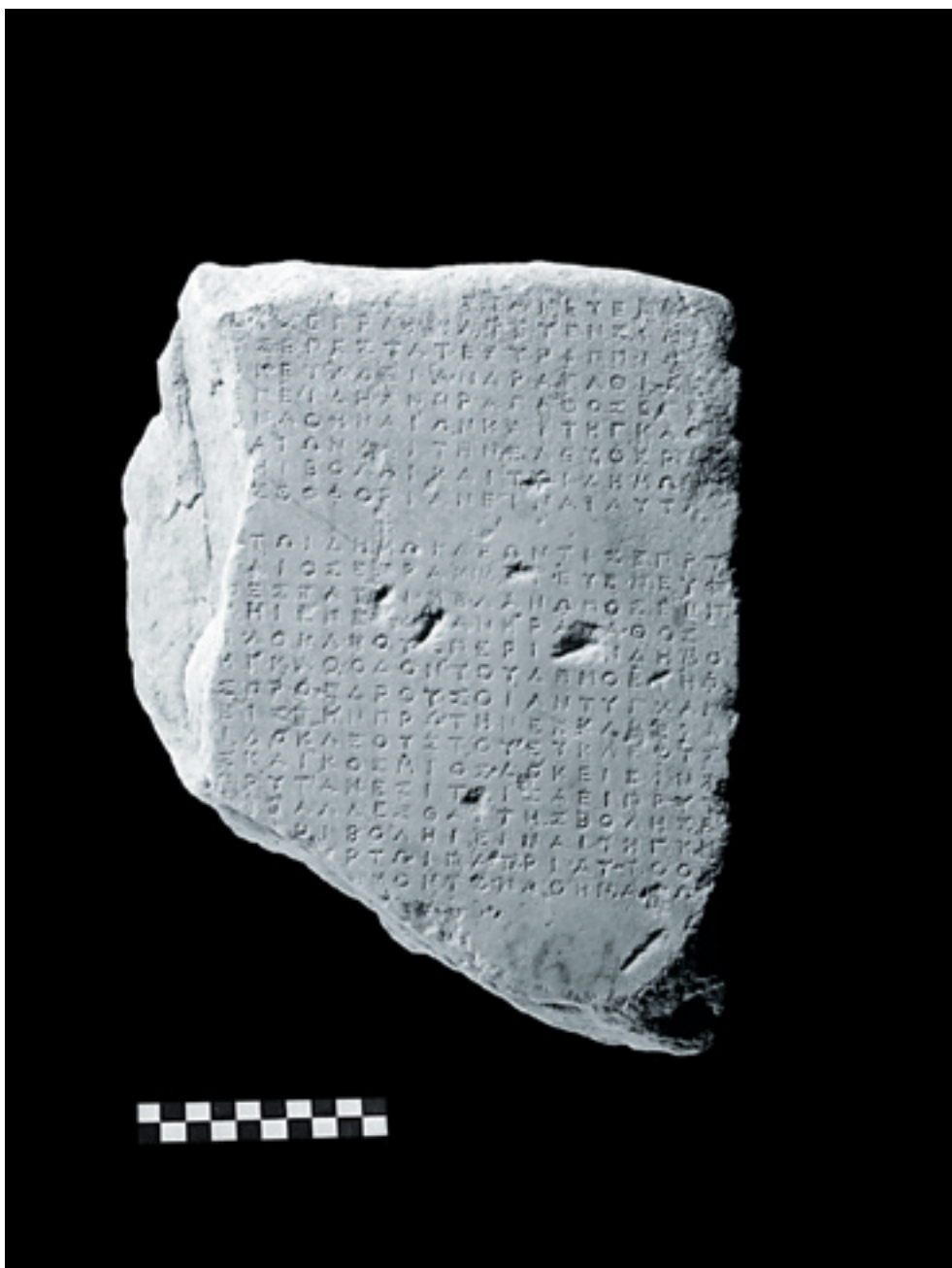
Επιγραφικό Μουσείο 6978

Τμήμα στήλης από πεντελικό μάρμαρο. Βρέθηκε στην Ακρόπολη. Στην ίδια στήλη ανήκει και θραύσμα (Agora I 5207) που βρέθηκε στην Αγορά. Επιστημονικός Κατάλογος Επιγραφών, 105-107.

[“Εδοξεν τῇ βουλῇ· Ἐρε]χθηῖς ἐ[περ]υτάνευεν... στοιχ. 36
..... 17εὖς ἐγραμμάτευεν, Σιμί-
[..... 16ε]ὺς ἐπεστάτε· Εὐριππίδῃ-
[ς εἶπεν· εἶναι πρόσοδ]ον Εὐκλείῃ ἀνδραγαθίας
5 [ἔνεκα καὶ προθυμίας], ἐπειδὴ ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐγέ-
[νετο περὶ τὸν δῆμον τ]ὸν Ἀθηναίων καὶ τήν κάθ-
[οδον τοῦ δήμου τοῦ Ἀθην]αίων καὶ τὴν ἐλευθερί-
[αν· κηρυκεύεν δ’ αὐτὸν τ]ῇ βολῇ καὶ τῷ δήμῳ[ι]
[τῷ Ἀθηναίων. τὴν δὲ μι]σθοφορίαν εἶναι αὐτῷ-
10 [ι ---].

[“Εδοξεν τῇ βολῇ καὶ] τῷ δήμῳ· Λεωντῆς ἐπερυ-
[τάνευεν 7 ... Οἱ]ναῖος ἐγραμμάτευεν, Εὐφ-
[..... 15 ἐ]πεστάτει· Μελάνωπος εἶπε-
[εν· ἐψηφί]σθ[αι τῇ βο]λῃ, ἐπειδ[ὴ] ἀνὴρ ἀγαθὸς ὃ
15 [τὴν Εὐκλ]ῆς ὁ πα[τήρ ὁ Φ]ιλοκλείους περὶ τ[ὸ]ν δῆμο-
[ν τὸν Ἀθ]ηναίων κα[ὶ τ]ήν κάθοδον τοῦ δήμου, ἐψηφ-
[ίσθαι] τῇ βολῇ τ[ού]ς προέδρους οἱ ἂν τυγχάν-
[ωσι προ]εδρεύοντ[ες] εἰς τὴν πρώτην ἐκκλησία-
[ν χρηματ]ίσαι περ[ὶ Φ]ιλοκλείους τοῦ Εὐκλείους,
20 [καὶ ἐπειδὴ χ]ρή[σιμο]ς(?) καὶ κόσμιος δοκεῖ εἶναι-
[ι τῇ βολῇ καὶ τοῖς] πρυτάνεσι τοῖς αἰε πρυτ-
[ανεύσασιν, γνώμην] συμβάλλεσθαι τῆς βολῆς ἐ-
[ἰς τὸν δῆμον, ὅτι δοκεῖ] τῇ βολῇ εἶναι τήν κη-
[ρυκείαν Φιλοκλεί καθάπ]ερ τῷ πατρὶ αὐτοῦ ὄν-
25 [τι ἀνδρὶ ἀγαθῷ περὶ τὸν δῆ]μον τὸν Ἀθηνα[ῖ]ον[ν].

υααα 0,04

Αποφάσισε η βουλή· η Ερεχθίδης ήταν η πρυτανεύουσα φυλή - - - - - ήταν γραμματέας, ο Σιμι - - - - - ήταν επιστάτης των πρυτάνεων· ο Ευριπίδης εισηγήθηκε· να έχει ο Ευκλής το δικαίωμα να προσέρχεται στη βουλή και την εκκλησία του δήμου εξαιτίας της ανδρείας και της προθυμίας του, επειδή υπήρξε άνδρας αγαθός για το δήμο των Αθηναίων και για την επιστροφή των δημοκρατικών Αθηναίων και για την ελευθερία· να είναι αυτός κήρυκας στη βουλή και το δήμο των Αθηναίων. Σχετικά με τη μισθοδοτούμενη υπηρεσία του να ισχύει για αυτόν - - - -

Αποφάσισε η βουλή και ο δήμος· η Λεωντίς ήταν η πρυτανεύουσα φυλή - - - ο Οιναιός ήταν γραμματέας, ο - - - - - ήταν επιστάτης των πρυτάνεων· ο Μελάνωπος εισηγήθηκε· να ψηφιστεί από τη βουλή, επειδή ο Ευκλής, ο πατέρας του Φιλοκλή, ήταν άνδρας αγαθός για το δήμο των Αθηναίων και για την επιστροφή των δημοκρατικών, να αποφασίσει η βουλή οι πρόεδροι που θα κληρωθούν να προεδρεύουν στην πρώτη συνεδρίαση να περιλάβουν στα θέματα της συνεδρίας τα σχετικά με το Φιλοκλή, το γιο του Ευκλή, και επειδή η βουλή και οι εκάστοτε πρυτάνεις θεωρούν ότι είναι χρήσιμος και με καλή συμπεριφορά, να εισαγάγουν τη γνώμη της βουλής στο δήμο, ότι η βουλή αποφασίζει να είναι ο Φιλοκλής κήρυκας, όπως ακριβώς ο πατέρας του, επειδή είναι άνδρας αγαθός για το δήμο των Αθηναίων.

(μτφρ. Π. Γρηγοριάδου)

Αγώνες, περιορισμοί και προσαρμοστικότητα της αθηναϊκής δημοκρατίας:

από την αναμέτρηση με τη **Μακεδονία** έως και τα **ρωμαϊκά** χρόνια

Κατά τον 4ο αι. π.Χ., καθοδηγούμενοι από την πείρα του παρελθόντος, οι Αθηναίοι επιφέρουν αλλαγές στη λειτουργία της εδραιωμένης πια δημοκρατίας τους. Αρμοδιότητες, που μέχρι τότε ανήκαν στην εκκλησία του δήμου και τη βουλή και απαιτούσαν ειδικότερους χειρισμούς, μεταβιβάζονται σε εξειδικευμένους αξιωματούχους ή ειδικά σώματα αρχόντων. Η πολιτειακή οργάνωση λειτουργεί επιτυχώς χωρίς εξωτερικές επεμβάσεις, κάτι που συνεχίζεται και μετά την ήττα στη μάχη της Χαιρώνειας (338 π.Χ.) και την επακόλουθη αναγκαστική συνύπαρξη με την ισχύ του βασιλείου των Μακεδόνων. Ωστόσο η συνύπαρξη δεν ήταν ανέφελη. Η υποβόσκουσα

ένταση εκδηλώθηκε με τη συμμετοχή της Αθήνας στο Λαμιακό πόλεμο (323-322 π.Χ.). Οι συνέπειες της ήττας ήταν η επιβολή από το νικητή Μακεδόνα βασιλιά Αντίπατρο ολιγαρχικού καθεστώτος με καθορισμό ελάχιστης περιουσίας (2.000 δραχμές) για τους ενεργούς πολίτες και η εγκατάσταση μακεδονικής φρουράς στον Πειραιά.

Στα επόμενα χρόνια οι ανταγωνισμοί των Διαδόχων θα φέρουν την πόλη στη σφαίρα του ενδιαφέροντός τους. Ανάλογα με τις επιδιώξεις τους η αθηναϊκή δημοκρατία άλλοτε αποκαθίσταται πλήρως –υπό δική τους εγγύηση– και άλλοτε υφίσταται “διορθωτικές” παρεμβάσεις. Η προσπάθεια

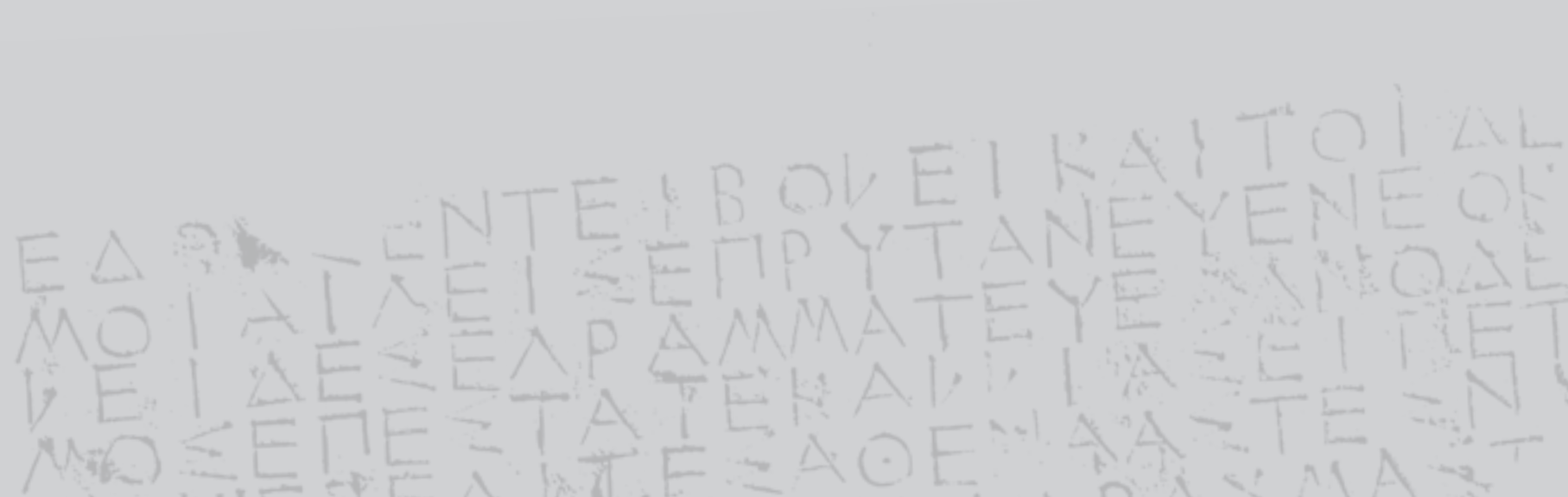

Η ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΜΙΛΑΕΙ ΜΕ ΤΙΣ ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ

της πόλης να διασφαλίσει το δημοκρατικό της πολίτευμα μέσα από τη συμμετοχή της στο αντιμακεδονικό στρατόπεδο κατά το Χρεμωνίδειο πόλεμο (267-262 π.Χ.) αποτυγχάνει. Ωστόσο, όταν ο Αντίγονος Γονατάς βεβαιωθεί για τη νομιμοφροσύνη της απέναντί του, θα της αποδώσει τη δημοκρατική αυτοδιοίκησή της, έστω και τυπική. Στα τέλη του 3ου αι. π.Χ., στο πλαίσιο της ενεργότερης ανάμειξης της Ρώμης στα ελληνικά πράγματα, η Αθήνα θα τολμήσει την επίσημη ρήξη με το μακεδονικό βασίλειο και θα αναγνωριστεί από τους Ρωμαίους ως «ελεύθερη και σύμμαχη πόλη». Ωστόσο θα πραγματοποιηθούν μεταβολές ολιγαρχικού χαρακτήρα σε θέματα αυτοδιοίκη-

σης, οι οποίες θα αυξηθούν μετά την ήττα στον Α΄ Μιθριδατικό πόλεμο (88-86 π.Χ.).

Κατά τον 2ο αι. μ.Χ. θα εκδηλωθεί ποικιλοτρόπως η μέριμνα του αυτοκράτορα Αδριανού για την πόλη. Αυτή συνδέεται με την ιδιαίτερη σημασία που έχει ανακτήσει τότε η Αθήνα και η οποία είναι θρησκευτικού χαρακτήρα. Έτσι το ενδιαφέρον στρέφεται πια κυρίως στη συντήρηση και αξιοποίηση των αντίστοιχων παραδόσεών της.

23. ΤΙΜΗΤΙΚΟ ΨΗΦΙΣΜΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΗΡΑΚΛΕΙΤΟ
ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΟΥ ΑΘΜΟΝΕΑ

περίπου 255-250 π.Χ.

Ο Ηράκλειτος, γιος του Ασκληπιάδη, επισκεύασε το στάδιο με αφορμή την εκ νέου διοργάνωση των Παναθηναίων μετά το Χρεμωνίδειο πόλεμο και πιθανότατα μετά και την απαλλαγή της Αθήνας από τη φρουρά του Αντίγονου Γονατά από το λόφο του Μουσείου (Φιλοπάππου) το 255 π.Χ. Με αυτό τον τρόπο συντέλεσε ενεργά στην επαναλειτουργία ενός βασικού θεσμού της Αθήνας. Ο ίδιος υπήρξε φίλος του Μακεδόνα βασιλιά Αντίγονου Γονατά και σύνδεσμός του με την πόλη. Στο πλαίσιο αυτής της σχέσης ανέθεσε στο ναό της Αθηνάς Νίκης στήλες, στις οποίες μνημονευόταν η νίκη του Αντιγόνου επί των Γαλατών στη μάχη της Λυσιμάχειας (277 π.Χ.). Για τις υπηρεσίες του αυτές η πόλη τον τιμά με χρυσό στεφάνι ως ευεργέτη της, ενώ ταυτόχρονα αποδέχεται έμμεσα τη φήμη και την επικυριαρχία του Μακεδόνα βασιλιά.

Επιγραφικό Μουσείο 7452+7452a
Θραύσμα στήλης από πεντελικό μάρμαρο. Βρέθηκε στην Ακρόπολη.
Επιστημονικός Κατάλογος Επιγραφών, 126-127.

- [- - - - - και ἀνανεωσαμένου] τοῦ δήμ[ο]-

[υ τῆ]ν θυσίαν καὶ τ[ὰ ἀγωνίσματα τῶν Πα]ναθηναίω-

ν τό τε στάδιον κατ[εσκεύασεν ἐπαξί]ως καὶ ἀνατ-

ίθησιν τῇι Ἀθηναίῃ τῇι [Νίκῃ στήλ]ας ἐχούσας ὑπ-

5 ομνήματα τῶν [τῷ βασιλεῖ] πεπραγμένων πρὸς το-

ὺς βαρβάρους ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων σωτηρίας. ἔν'

ὅπως ἂν οὖν ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος φαίνηται διαφυλ-

άττων [τοῖς εὐεργέταις] τὰς χάριτας. ὃ ἄγαθῇ τύ-

χῃ δεδόχθαι τῇι βουλῇ, ὃ ἐπαινέσαι μὲν Ἡράκλ-

10 ειπον Ἀσκληπιάδου Ἀθμονέα καὶ στεφανῶσαι χρ-

υσῶι στεφάνῳι εὐσεβείας ἔνεκα τῆς πρὸς τοὺς θ-

εοὺς καὶ εὐνοίας καὶ φιλοτιμίας ἣν ἔχων διατε-

[λεῖ περὶ] τε [τὸν βασιλέα Ἀντίγονον καὶ] τῇι βουλ-

[ῇν καὶ τὸν] δῆμον τὸν Ἀθηναίων· ὃ καὶ ἀναγορεῦσα-

15 [ι τοῦτον τὸν στέ]φανον ἐν τῷ γυμνικῷ ἀγῶνι τό-

[ν ἀγωνοθέτην? κατὰ τὸ]ν νόμον· ὃ ἐπιμεληθῆναι δὲ

[τῆς ποιήσεως τοῦ στεφάνου τὸν ἐπὶ] τῆς διοικήσε-

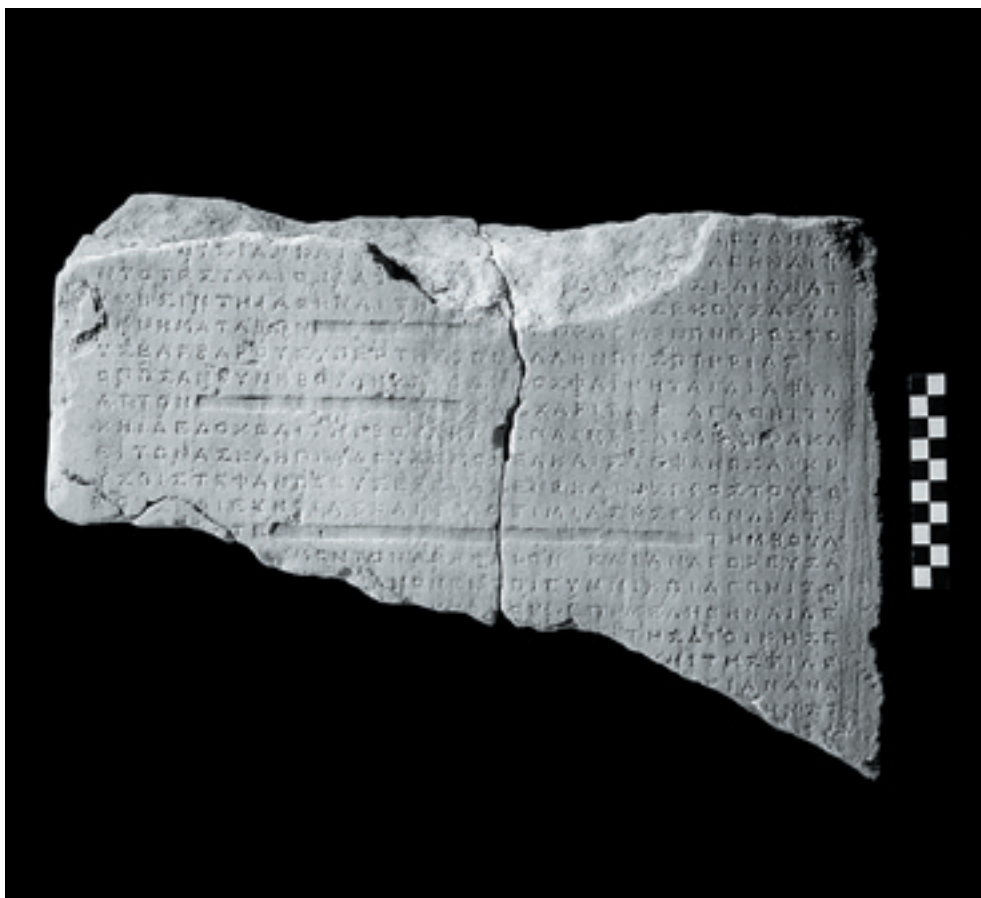
[ως· ὅπως ἂν οὖν αὐτῷι ὑπόμνημα ὑπάρ]χῃ τῆς φιλο-

[τιμίας τὸν γραμματέα τὸν κατὰ πρυταν]εῖαν ἀνα-

20 [γράψαι τόδε τὸ ψήφισμα ἐν στήλῃ· ὃ εἰς δὲ τ]ὴν στ-

[ήλῃν μερίσαι τὸν ἐπὶ τῇι διοικήσει τὸ γενόμε]ν-

ὸν ἀνάλωμα].
- στοιχ. 38
- 138 - 139

----- και όταν ο δήμος επανέλαβε το έθιμο της θυσίας και των αγώνων των Παναθηναίων, (ο Ηράκλειτος) και το στάδιο επισκεύασε κατά τρόπο αντάξιο της πόλεως και αναθέτει στην Αθηνά Νίκη στήλες που περιέχουν υπομνήματα των κατορθωμάτων του βασιλιά εναντίον των βαρβάρων για τη σωτηρία των Ελλήνων. Για να δειχθεί λοιπόν η ευγνωμοσύνη της βουλής και του δήμου προς τους ευεργέτες, με καλή τύχη, αποφασίζει η βουλή να επαινεθεί ο Ηράκλειτος, ο γιος του Ασκληπιάδη από το δήμο του Αθμόνου, και να στεφανωθεί με χρυσό στεφάνι λόγω της ευσέβειάς του προς τους θεούς και της εύνοιας και της φιλοτιμίας που δείχνει σταθερά έναντι του βασιλιά Αντιγόνου και της βουλής και του δήμου των Αθηναίων. Και ν' αναγορεύσει αυτό το στεφάνι ο αγωνοθέτης κατά το γυμνικό αγώνα σύμφωνα με το νόμο, να φροντίσει δε για την κατασκευή του ο επί της διοικήσεως. Για να διασφαλιστεί η ανάμνηση της ευεργεσίας του τιμωμένου, ο γραμματέας της πρυτανείας ν' αναγράψει αυτό το ψήφισμα σε στήλη. Να διαθέσει δε το ποσό για την αναγραφή αυτή ο επί της διοικήσεως.

(μτφρ. Κ. Μπουραζέλης)

24. ΨΗΦΙΣΜΑ ΓΙΑ ΕΠΙΣΚΕΥΑΣΤΙΚΕΣ
ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΤΟ ΝΑΟ ΤΟΥ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ
52/Ι π.Χ.

Η αθηναϊκή βουλή εγκρίνει με το ψήφισμα αυτό την πρωτοβουλία του ιερέα του Ασκληπιού Διοκλή, γιου του Διοκλή, να αναλάβει την επισκευή τμημάτων του ναού του Ασκληπιού και της Υγείας. Το κείμενο ανήκει στην περίοδο της ολιγαρχικής διακυβέρνησης της πόλης, η οποία επιβλήθηκε από τους Ρωμαίους μετά το Σύλλα και έως τον Καίσαρα (περίπου 86-48 π.Χ.). Για αυτό το λόγο η βουλή αναλαμβάνει μόνη της την έκδοση του ψηφίσματος, καθώς η εκκλησία του δήμου «αργεί».

Η προσφορά του Διοκλή εντάσσεται στην προσπάθεια της πόλης να ανακάμψει ύστερα από τις καταστροφές του Α΄ Μιθριδατικού πολέμου (88-86 π.Χ.).

Επιγραφικό Μουσείο 7575
Στήλη από πεντελικό μάρμαρο.
Βρέθηκε μεταξύ του θεάτρου του Διονύσου και του Ηρωδείου.
Επιστημονικός Κατάλογος Επιγραφών, 128-130.

Ἀγαθῇ τύχῃ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων ἐπὶ Λυ-
σάνδρου τοῦ Ἀπολήξιδος ἀρχόντος, ἐπὶ τῆς Πανδιονίδος
δωδεκάτης πρυτανείας, ἡ Γάιος Γαίου Ἀλαεὺς ἐγραμμά-
τευεν· Σκιροφοριῶνος ὀγδόῃ μετ' ἱκάδας, τρίτῃ καὶ εἰκοστῇ
5 τῆς πρυτανείας· βουλὴ ἐν βουλευτηρίῳ· τῶν προέδρων
ἐπεψήφισεν Θεάνγγελος Θεανγέλου Αἰθαλίδης καὶ συν-
πρόεδροι· ἔδοξεν τῇ βουλῇ· Μενίσκος Φιλοκλέους Κολωνί-
θεν· εἶπεν· ὅτι ἐπειδὴ πρόσοδον ποιησάμενος πρὸς τὴν
βουλὴν ὁ εἰληχῶς ἱερεὺς Ἀσκληπιοῦ καὶ Ὑγείας εἰς τὸν με-
10 τὰ Λύσανδρον ἀρχοντα ἐνιαυτὸν Διοκλῆς Διοκλέους Κηφι-
σιεὺς νεώτερος ἐμφανίζει τὰ θυρώματα διεφθάρθαι τῆς πρό-
τερον οὔσης εἰς τὸ ἱερὸν εἰσόδου, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν ὀπίσω
τοῦ προπύλου στέγην, ἔτι δὲ καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἀρχαίου[ου] ἀφι-
δρύματος τοῦ τε Ἀσκληπιοῦ καὶ τῆς Ὑγείας καὶ διὰ τοῦτο παρα-
15 καλεῖ τὴν βουλὴν ἐπιχωρῆσαι ἑατῶι κατασκευάσαντι ἐκ τῶν
ἰδίων θυρῶσαι τὸ ἀρχαῖον πρόπυλον, στεγᾶσαι δὲ καὶ τοῦ
προπύλου τὸ ὀπίσω μέρος καὶ τὸν ναὸν τὸν ἀπέναντι τῇ[ς]
εἰσόδου χάριν τοῦ τὴν ἀρχαίαν ἀποδοθῆναι τῶι ἱερῶι τάξιν· ὅτι ἀγαθῇ
τύχῃ δεδόχθαι τῇ βουλῇ ἐπικεχωρῆσθαι Διοκλῆι Διοκλέους Κηφι-

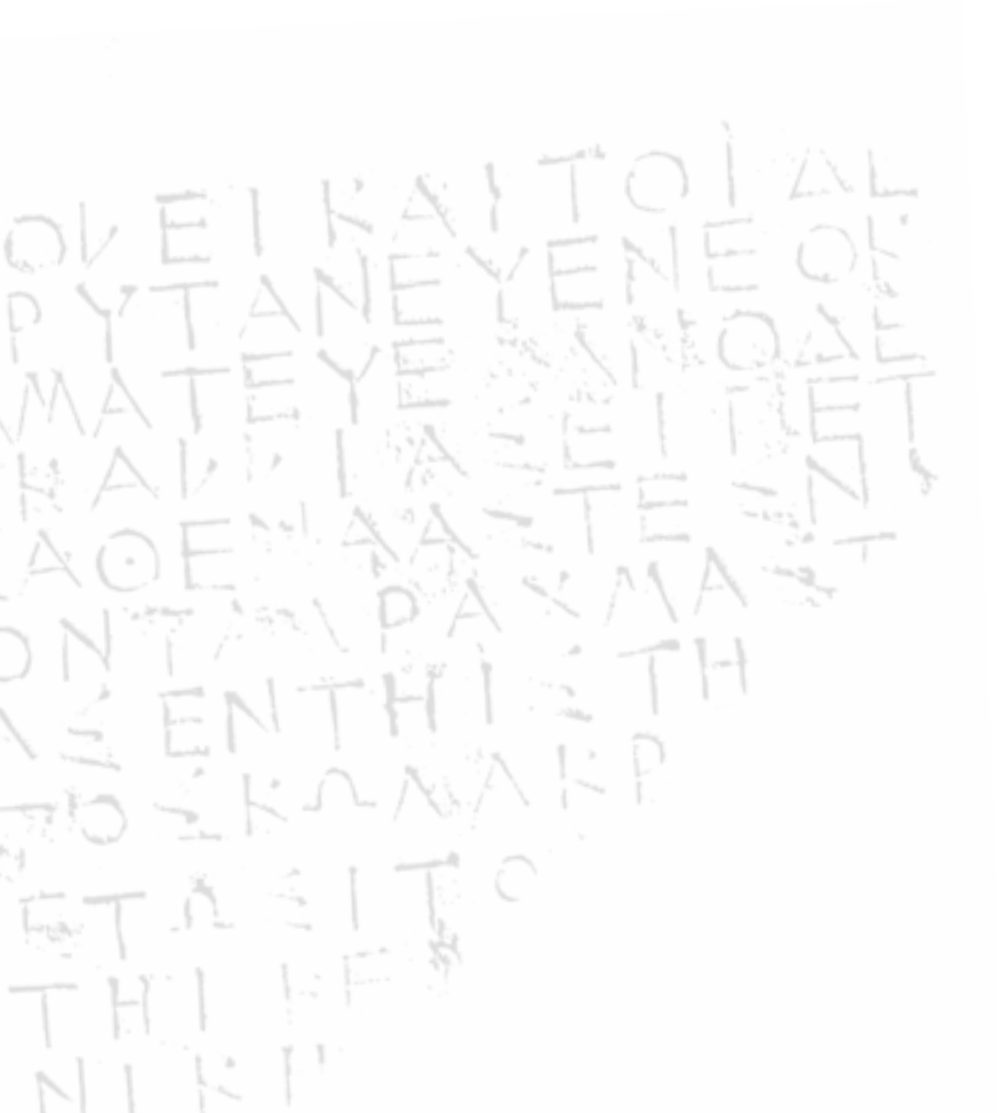
Με καλή τύχη της βουλής και του δήμου των Αθηναίων. Επί του άρχοντος Λυσάνδρου, γιου του Απολήξιδος, στη δωδέκατη πρυτανεία, της Πανδιονίδος (φυλής), κατά την οποία γραμματεύς ήταν ο Γάιος, γιος του Γαΐου, από το δήμο των Αλών, την εικοστή όγδόη μέρα του Σκιροφοριώνος, την εικοστή τρίτη μέρα της πρυτανείας. Η βουλή συνεδριάζε στο Βουλευτήριο. Από τους προέδρους έθετε (το θέμα) σε ψηφοφορία ο Θεάγγελος ο γιος του Θεαγγέλου απ' το δήμο των Αιθαλιδών και οι συμπρόεδροί του. Η βουλή αποφάσισε, (αφού) μίλησε ο Μενίσκος ο γιος του Φιλοκλέους απ' το δήμο του Κολωνού. Επειδή παρουσιάστηκε στη βουλή ο εκλεγμένος με κλήρο για τη χρονιά μετά τον άρχοντα Λύσανδρο (δηλ. την επόμενη) ιερέας του Ασκληπιού και της Υγείας, ο Διοκλής, γιος του Διοκλή, από το δήμο της Κηφισιάς, ο νεότερος (ομώνυμος), και εξηγεί ότι έχουν χαλάσει τα θυρώματα της παλιάς εισόδου του ιερού, ομοίως δε και η πίσω στέγη του προπύλου αλλά και ο ίδιος ο παλιός ναός όπου εγκαθιδρύθηκε η λατρεία του Ασκληπιού και της Υγείας, και γι' αυτό ζητεί απ' τη βουλή να του επιτρέψει να επισκευάσει

24. ΨΗΦΙΣΜΑ ΓΙΑ ΕΠΙΣΚΕΥΑΣΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΤΟ ΝΑΟ ΤΟΥ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ

52/1 π.Χ.

- 20 σιέῖ νεωτέρωι ποιήσασθαι τήν ἀνάθεσιν τῶν θυρώματων
καί στεγάσαι τοῦ προπύλου τὸ ὀπίσωι μέρος, κατασκευάσαι[ι]
δὲ καὶ τὸν ἀρχαῖον (ναόν) καθάπερ παρακαλεῖ καὶ ποιήσασθαι τήν ἐπ[ι]-
γραφὴν ἐπὶ μὲν τῶν θυρῶν καὶ τῆς στέγης τήνδε· ²⁰ Διοκλῆ[ς]
Διοκλέους Κηφισιεύς νεώτερος ἱερεὺς γενόμενος ἐν τῷ ἐ-
- 25 πὶ Λυσιάδου ἄρχοντος ἐνιαυτῷ τὰ θυρώματα καὶ τήν ὀπίσωι
τοῦ προπύλου στέγην Ἀσκληπιῶι καὶ Ὑγίειᾳ καὶ τῷ δήμῳ
ἀνέθηκεν· ἐπὶ δὲ τοῦ ναοῦ ὁμοίως· Διοκλῆς Διοκλέους Κη-
φισιεύς νεώτερος ἱερεὺς γενόμενος ἐν τῷ ἐπὶ Λυσιάδου
ἄρχοντος ἐνιαυτῷ τὸν ναόν κατασκευάσας ἐκ τῶν ἰδί-
- 30 ων Ἀσκληπιῶι καὶ Ὑγίειᾳ καὶ τῷ (δήμῳ) ἀνέθηκεν· ἵνα τούτων συν-
τελουμένων εὐσεβῶς μὲν ἡ βουλὴ τὰ πρὸς τὸ θεῖον ἔχη[ι],
γίνωνται δὲ καὶ ἕτεροι ζηλωταὶ τῶν ὁμοίων.

με δικά του έξοδα το θύρωμα του παλιού προπύλου, να στεγάσει το πίσω μέρος του και (να επισκευάσει) το ναό απέναντι της εισόδου, ώστε ν' αποκατασταθεί η παλιά ευπρέπεια του ιερού, με καλή τύχη αποφάσισε η βουλή να εγκρίνει το αίτημά του για την ανάθεση των θυρωμάτων και τη στέγαση του πίσω μέρους του προπύλου και την επισκευή του παλιού ναού, όπως ακριβώς ζητεί, να προστεθεί δε στα μεν θυρώματα και τη στέγη η εξής επιγραφή: «Ο Διοκλής ο γιος του Διοκλή από τον δήμο της Κηφισιάς, ο νεότερος (μ' αυτά τα στοιχεία), ανέθεσε τα θυρώματα και την πίσω στέγη του προπύλου στον Ασκληπιό και την Υγεία και το Δήμο, όταν ιεράτευσε στη χρονιά του άρχοντος Λυσιάδου». Ομοίως δε και στο ναό: «Ο Διοκλής ο γιος του Διοκλή από το δήμο της Κηφισιάς, ο νεότερος (μ' αυτά τα στοιχεία), ανέθεσε το ναό επισκευασμένο εξ ιδίων στον Ασκληπιό και την Υγεία και το Δήμο, όταν ιεράτευσε στη χρονιά του άρχοντος Λυσιάδου». Ώστε, αφού συμβούν αυτά, η βουλή να έχει σταθεί ευσεβής προς το θείον, να παρακινούνται δε κι άλλοι προς όμοιες πράξεις.

(μτφρ. Κ. Μπουραζέλης)

25. ΨΗΦΙΣΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΕΠΟΥΣΑ ΤΕΛΕΣΗ ΤΗΣ ΠΟΜΠΗΣ ΤΩΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ περίπου 220 μ.Χ.

Ο αθηναϊκός δήμος ρυθμίζει με το ψήφισμα αυτό τη συμμετοχή των εφήβων, ως συνοδών των ιερών αντικειμένων της ελευσίνιας λατρείας, στην πομπή των Ελευσινίων, η οποία θα διεξαχθεί σύμφωνα με το παλαιό έθιμο. Πρόκειται για μια προσπάθεια συντήρησης και τόνωσης της θρησκευτικής παράδοσης της Αθήνας.

Μολονότι η σχετική με τα προαναφερθέντα απόφαση έχει ληφθεί από το δήμο, ο ίδιος είναι ταυτόχρονα αποδέκτης της στήριξης διακεκριμένων πολιτών με τους οποίους από κοινού συνδράμουν στη συντήρηση της θρησκευτικής και πολιτικής συνέχειας στην πόλη. Στη συγκεκριμένη περίπτωση ο άρχων του γένους των Ευμολπιδών αναλαμβάνει οικονομικός χορηγός της τελετουργίας.

Η κυρίως αθηναϊκή βουλή εμφανίζεται στο ψήφισμα να έχει πάλι πεντακόσια μέλη. Όσον αφορά τη βουλή του Αρείου Πάγου, η οποία μνημονεύεται επίσης, φαίνεται ότι διατηρεί τη σημασία της, ιδίως για θρησκευτικά θέματα.

Επιγραφικό Μουσείο 8614
Οκτώ συγκολλημένα θραύσματα στήλης από πεντελικό μάρμαρο. Βρέθηκαν στο ναό του Αγίου Δημητρίου του Κατηφόρη. Άλλο ένα θραύσμα βρίσκεται στο Βρετανικό Μουσείο. Επιστημονικός Κατάλογος Επιγραφών, 130-132.

- [Ἔδοξεν τ]ῷ δήμῳ· Ἀραβιαν[ὸς ἦρχεν ε. θ ἐπρυ]-
[τάνευε]ν· Εὐτυχὸς ἐγραμ[μάτευσεν ε. ιι ἐπε]-
[στάτει]· Δρυαντιανὸς ἄρχων [τῶν Εὐμολπιδῶν εἶπεν]·
[ἐπεὶ] δὴ καὶ διατελοῦμε[ν ἐν τοῖς νῦν καθάπερ] καὶ
- 5 [δ]ιὰ τῶν παρωχημένων [χρόνων τελοῦντες τὰ μυ]στήρι-
α καὶ τὰ πάτρια προστάτ[τει νόμιμα μετὰ Εὐμολπιδῶν
πεφροντικέναι ὅπως ἂν [ἐν κόσμῳ ἀχθ]εῖν τὰ ἱερὰ
δεῦρο τ' ἐκ τῆς Ἐλευσείνο[ς καὶ πάλιν ἐξ] ἄστεως Ἐ-
λευσεῖνάδε, ἀγαθῇ τύχ[ῃ δεδόχθαι] τῷ δήμῳ προσ-
- 10 τάξαι τῷ κοσμητῇ τῶν [ἐφήβων κ]ατὰ τὰ ἀρχαῖα νόμ-
μα [ᾧ]γειν Ἐλευσινάδε τοῦ[ς ἐφήβ]ους τῇ τρίτῃ ἐπὶ δέ-
[κα] τοῦ Βοηδρομιῶνος με[τὰ το]ῦ εἰθισμένου σχήμα-
[τος] τῆς ἅμα ἱεροῦς πομπ[ῆς, ἵ]να τῇ τετράδι ἐπὶ δέκα πα-
[ραπ]έμψωσιν τὰ ἱερὰ μέχ[ρι] τοῦ Ἐλευσινίου τοῦ ὑπὸ
- 15 [τῇ] π[ρ]όλει, ὡς ἂν κόσμ[ος] τ[ε] πλείων καὶ φρουρά μείζων
[περὶ] τὰ ἱερὰ ὑπάρχο[ι], ἐπειδὴ καὶ ὁ φαιδυντής τοῖν θε-
[οῖν] ἀγγέλλει κατὰ τὰ πάτρια τῇ ἱερείᾳ τῆς Ἀθηνᾶς ὡς
[ἦκει] τὰ ἱερὰ κ[αὶ] ἡ παραπέμπουσα στρατιά, κατὰ τὰ αὐτᾶ
[δὲ] τῇ] ἐνάτῃ ἐπὶ δέκα τοῦ Βοηδρομιῶνος προσ-
- 20 [τάξαι] τῷ κοσμητῇ τῶν ἐφήβων ἄγειν τοὺς ἐφή[βους]
[πάλιν Ἐ]λευσινάδε μετὰ τοῦ αὐτοῦ σχήματος π[αραπέμ]-
[πο]ντας τὰ ἱερὰ. μέλειν δὲ τούτου τῷ κατ' ἐν[αυτὸν]
κοσμητῇ, ὅπως μηδέποτε τοῦτο ἐκλε[ιφθεῖ]ν μη]-
δὲ ὀλιγωρηθεῖν ποτὲ τὰ τῆς εὐσεβείας [τῆς πρὸς τῷ θε]-

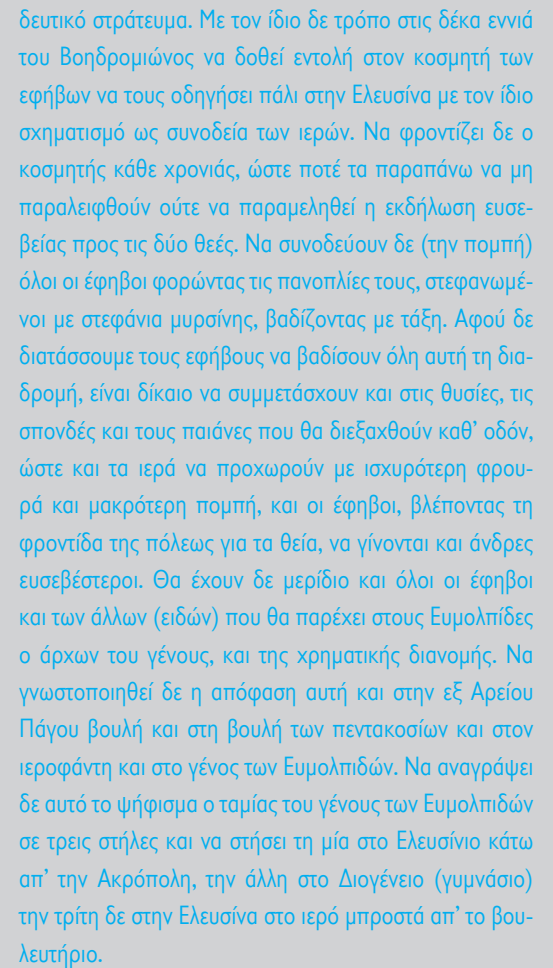

Απόφαση του δήμου. Ο Αραβιανός ήταν (επώνυμος) άρχων [. . .], ο Εύτυχος γραμματεύς [. . .]. Μίλησε ο Δρυαντιανός ο άρχων των Ευμολπιδών. Επειδή και τώρα όπως στα περασμένα χρόνια τελούμε πάντοτε τα (Ελευσίνα) Μυστήρια και τα πάτρια έθιμα ορίζουν να μεριμνούμε σε συνεργασία με το γένος των Ευμολπιδών, και για να έρχονται με λαμπρότητα τα ιερά (αντικείμενα) στο άστυ από την Ελευσίνα και για να επιστρέφουν μετά εκεί, με καλή τύχη αποφάσισε ο δήμος να διατάξει τον κοσμητή των εφήβων να οδηγεί κατά το αρχαίο έθιμο την δεκάτη τρίτη του Βοηδρομιώνος μηνός τους εφήβους στην Ελευσίνα κατά τον παραδοσιακό σχηματισμό της συνοδευτικής των ιερών πομπής, ώστε την δεκάτη τετάρτη (του ίδιου μήνα) να συνοδεύσουν τα ιερά μέχρι του Ελευσινίου κάτω απ' την Ακρόπολη, για να περιβάλει τα ιερά μεγαλύτερη λαμπρότητα και φρουρά, αφού και ο φαιδυντής των δύο θεών (Δήμητρος και Κόρης) αναγγέλλει κατά τα πάτρια στην ιέρεια της Αθηνάς ότι έφθασαν τα ιερά και το συνο-

25. ΨΗΦΙΣΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΕΠΟΥΣΑ ΤΕΛΕΣΗ ΤΗΣ ΠΟΜΠΗΣ ΤΩΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ

περίπου 220 μ.Χ.

- 25 ὥ. παραπέμπειν δέ τοὺς ἐφήβους π[άντας, ἔχοντας]
τὴν παανοπλίαν, ἐστεφανωμέν[ους μυρρίνης στεφά]-
νωι, βαδεῖζοντας ἐν τάξει. ἐπ[εὶ] δ[ὲ] προστάττομεν τοῖς ἐ]-
φήβοις τὴν τοσαύτην ὁδοιπορῆσαι [ὁδόν, δίκαιον αὐτοὺς]
καὶ θυσιῶν καὶ σπονδῶν καὶ παιάνων τῶ[ν κατὰ τὴν]
- 30 ὁδόν μεθέξειν, ὥς ἂν τά τε ἱερά μετὰ φρουρᾶ[ς ἰσχυρο]-
τέρας καὶ πομπῆς μακροτέρας ἄγοιτο, οἱ τε ἔφ[ηβοι]
παρακαλουθοῦντες τῇ περὶ τὸ θεῖον τῆς πόλεω[ς]
θεραπείαι καὶ ἄνδρες εὐσεβέστεροι γείνοιτο. μεθέ-
ξουσιν δ[ὲ] καὶ οἱ ἔφηβοι πάντες τῶν τε ἄλλων ὧν ἂν
- 35 παρέχ[η] τ]οῖς Εὐμολπιδαῖς ὁ ἄρχων τοῦ γένους, καὶ τῇ[ς]
δι[αν]ομῆς, γενέσθαι δὲ τὴν γνώμην ταύτην φα[νερ]-
ᾶν καὶ τῇ ἐξ Ἄρειου πάγου βουλῇ καὶ τῇ βουλ[ῃ] τῶν
Φ ^ε καὶ τῶι ἱεροφάντῃ καὶ τῶι γένει τῶν Εὐ[μο]λπιδῶν.
ἀναγράψαι δὲ τὸ ψήφισμα τοῦτο τὸν [τα]μία[ν τ]οῦ γέ-
- 40 νους τῶν Εὐμολπιδῶν ἐν τρισὶν [στή]λαις καὶ στήσαι
τὴν μὲν ἐν Ἐλευσινίῳ τῶι ὑπὸ [τ]ῇ πάλαι τὴν δὲ ἐν
τῶι Διογενείῳ, τὴν δὲ ἐν Ἐλευσεῖνι ἐν τῶι ἱερῶι πρὸ
τοῦ βου[λ]ευτηρίου.

100

Από το αρχαίο ψήφισμα στο Φύλλο Εφημερίδος της Κυβερνήσεως:

στην αρχαιότητα το ψήφισμα – σήμερα τι;

Η λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος είναι άρρηκτα συνυφασμένη με τη δημοσιοποίηση των νόμων και των αποφάσεων της πολιτείας. Στη δημοκρατική Αθήνα οι σημαντικές αποφάσεις της βουλής και της εκκλησίας του δήμου, οι οποίες αφορούσαν την εξωτερική και εσωτερική πολιτική, ζητήματα οικονομίας και νομοθεσίας, αλλά και απλούστερα θέματα όπως η προσφορά μιας θυσίας, έπαιρναν τη μορφή ψηφίσματος της βουλής και της εκκλησίας του δήμου. Τα ψηφίσματα ισοδυναμούν με τους σημερινούς νόμους, τα προεδρικά διατάγματα και τα άλλα διοικητικά μέτρα. Στη σύγχρονη εποχή η δημοσιοποίηση αυτή γίνεται με το Φύλλο Εφημερίδος της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ). Σε αυτό

δημοσιεύονται όλοι οι νόμοι και τα διατάγματα που αφορούν τις πολιτειακές και κυβερνητικές πράξεις. Σήμερα το ΦΕΚ εκδίδεται σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή και διανέμεται σε όλες τις ελληνικές αρχές εντός και εκτός του κράτους. Παράλληλα, κάθε πολίτης έχει δικαίωμα άμεσης πρόσβασης σε όλα τα ΦΕΚ, τα οποία μπορεί να προμηθευτεί και να αναγνώσει από το Εθνικό Τυπογραφείο ή στην επίσημη ιστοσελίδα του.

Το πρώτο φύλλο της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως εκδόθηκε την 1η Φεβρουαρίου 1833 στο Ναύπλιο με την ονομασία η Εφημερίς της Κυβερνήσεως. Περιλάμβανε το χαιρετισμό του νεαρού Όθωνα προς τους υπηκόους του νεοσύστατου

κράτους καθώς και κανονιστικές διατάξεις για το περιεχόμενο και τη λειτουργία της *Εφημερίδος της Κυβερνήσεως*. Με την έκδοσή της, ως μόνης επίσημης εφημερίδας της ανεξάρτητης Ελλάδας, άρχισαν να δημοσιεύονται αποφάσεις της αντιβασιλείας, κυβερνητικές και πολιτειακές πράξεις, νόμοι, διαγγέλματα και διατάγματα. Τα κείμενα που δημοσιεύονταν, συντάσσονταν στα ελληνικά και τα γερμανικά. Από το 1835 το δίγλωσσο κείμενο έπαυσε αλλά οι δύο στήλες διατηρήθηκαν.

Ανάμεσα στις διατάξεις που δημοσιεύτηκαν στο *Φύλλο Εφημερίδος της Κυβερνήσεως* του 1834, είναι και το διάταγμα του βασιλιά Όθωνα για τους αγωνιστές

της Επανάστασης του 1821, το οποίο αναφέρει ότι «όσοι παλαιοί και φτωχοί αξιωματικοί, υπαξιωματικοί, στρατιώτες άτακτων και τακτικών στρατευμάτων ξηράς και θάλασσας» συμμετείχαν στον αγώνα για την απελευθέρωση της πατρίδας, θα πάρουν μέρος της ακαλλιέργητης εθνικής γης με πλήρη ιδιοκτησία. Καθορίζεται η αξία και η έκταση της γης που θα πάρουν οι αγωνιστές καθώς και οι σχετικές ρυθμίσεις που αφορούν την κατοχή, πώληση, φορολογία, αλλά και την τιμωρία σε περίπτωση που οι ιδιοκτήτες δεν συμμορφωθούν με τους όρους. Το διάταγμα παρουσιάζει αναλογίες με το αρχαίο ψήφισμα για την εγκατάσταση Αθηναίων κληρούχων στη Σαλαμίνα.

ἔδοχσεν τοῖ δέμοι· τ[ὸς ἐ Σ]αλαμ[ῖνι...6...]ος
οἰκὲν ἑᾶ Σαλαμῖνι [...5...]λεν [...7...] Ἀθέ]νε-
σι τελεῖν καὶ στρατ[εύεσθ]αι : τ[ὰ δ' ἐ Σαλαμῖνι] μ-
ἐ μι[σθ]ῶν, ἑᾶ μέ οἰκ[...7...]ο[· μισθόμενον. : ἐ]ᾶ-
5 ν δὲ μισθοῖ, ἀποτί[νεν τὸ μισθόμενον καὶ τὸ] μ-
ισθῶντα ἑκατέ[τρον...19.....]
ἐς δεμόσιο[ν : ἐσπράτεν δὲ τὸν ᾗ]-
ρχο[ν]τα, ἐὰν [δὲ μέ, εὐθ]ύ[νεσθαι : τ]-
[αρένεσ]θα[ι αὐτὸς : τ]-

Αποσπάσματα από αρχαίους συγγραφείς σε νεοελληνική μετάφραση

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

Αριστοτέλους Πολιτικά I-II (μτφρ. Β. Μοσκόβης, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, 1989)

I281a42-I281b2

Οι πολλοί δηλ. που ο καθένας τους ξεχωριστά δεν είναι αξιόλογος, είναι ενδεχόμενο ενωμένοι όλοι μαζί να είναι καλύτεροι από τους ξεχωριστούς πολίτες, όχι σαν άτομα, αλλά σαν σύνολο,

I282a34-39

Γιατί στην πραγματικότητα ούτε ο δικαστής, ούτε ο βουλευτής, ούτε το μέλος της εκκλησίας του δήμου ασκούν την εξουσία, αλλά τα δικαστήρια, η βουλή κι ο λαός. Ο καθένας απ' αυτούς που αναφέραμε είναι ένα μικρό μέρος των διαφόρων αρχών. (Εννοώ δε λέγοντας μέρος τον βουλευτή, το μέλος της εκκλησίας του δήμου και τον δικαστή). Όστε είναι δίκαιο οι πολλοί να αποφασίζουν κυριαρχικά για τα πιο σοβαρά ζητήματα, αφού από τους πολλούς αποτελούνται ο λαός, η βουλή και τα δικαστήρια.

I283a40-42

Αλλά είναι εξίσου αληθινό ότι και οι πολλοί μπορούν να εγείρουν διεκδικήσεις κατά των λίγων γιατί εκείνοι που αποτελούν την πλειοψηφία, συγκρινόμενοι στο σύνολό τους με την μειοψηφία είναι πιο δυνατοί, πιο πλούσιοι και καλύτεροι.

I283b43-I284a3

Πραγματικά πολίτης, είναι εκείνος που κυβερνά και κυβερνιέται με τη σειρά του

I284a17-22

Για το λόγο αυτό οι δημοκρατικές πολιτείες θεσπίζουν τον εξοστρακισμό. Αυτές δηλ. οι πόλεις επιδιώκουν πάνω απ' όλα την ισότητα, κι έτσι αυτούς που υπερείχαν και ασκούσαν επιρροή με τα πλούτη ή την απόκτηση πολλών

Ανάγλυφο από το τιμητικό ψήφισμα για τον Ασκληπιόδωρο, με προσωποποιημένους το Δήμο και τη Βουλή να τον στεφανώνουν ενώπιον της θεάς Αθηνάς, 323/2 π.Χ., Αθήνα, Επιγραφικό Μουσείο 2811+7180.

πολιτικών φίλων ή κάποια άλλη πολιτική ισχύ, τους εξοστράκιζαν και τους εξόριζαν από την πόλη ορισμένο χρονικό διάστημα.

1291b30-38

Πρώτο, λοιπόν, είδος δημοκρατίας είναι εκείνη που παίρνει τα' όνομά της κυρίως από την ισότητα. Η ισότητα δηλ. σύμφωνα με το νόμο μιας τέτοιας δημοκρατίας, συνίσταται στο ότι οι φτωχοί κι οι πλούσιοι έχουν ίδια δικαιώματα και στο ότι καμιά από τις δυο αυτές ομάδες δεν είναι κυρίαρχη η μια της άλλης, αλλά κι οι δύο είναι όμοιες. Γιατί, αν, όπως παραδέχονται μερικοί, η ελευθερία καθώς κι η ισότητα μπορεί να φτάνουν στο ψηλότερο σημείο τους, μόνο σ' αυτό το πολίτευμα συμβαίνει, αφού όλοι, χωρίς εξαίρεση, οι πολίτες έχουν όμοια δικαιώματα και μετέχουν σ' όλα τ' αξιώματα. Κι όπως ο λαός αποτελεί την πλειοψηφία κι οι αποφάσεις της πλειοψηφίας είναι τελεσίδικες, αναγκαστικά αυτό το σύστημα είναι δημοκρατία.

1292a2-7

Άλλο είδος δημοκρατίας είναι εκείνο όπου όλοι μπορεί να καταλάβουν αξιώματα, αρκεί να είναι γνήσιοι πολίτες, ανώτατος όμως κυρίαρχος θα είναι ο νόμος. Σε μιαν άλλη μορφή δημοκρατίας, όλες οι άλλες διατάξεις είναι οι ίδιες με την προηγούμενη, εκτός του ότι κυρίαρχος είναι ο λαός κι όχι ο νόμος. Αυτό συμβαίνει εκεί όπου κυριαρχούν οι δημαγωγοί.

1292a11-12

Γιατί ο λαός γίνεται μονάρχης, ένας και μοναδικός, όταν αποτελείται από πολλούς. Γιατί κυρίαρχοι είναι οι πολλοί, όχι ο καθένας χωριστά, αλλά όλοι μαζί, σαν σύνολο

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ, ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΡΟΔΙΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Λόγοι του Δημοσθένη. Γ' Ολυνθιακός, Υπέρ της Ελευθερίας των Ροδίων, Ισοκράτη Επιστολή προς Φίλιππον (εισ.- μτφρ. - σημ. Β. Η. Τσακατίκας, Αθήνα, ΟΕΔΒ, x.χρ.).

15.20

Εκείνους όμως που καταλύουν τα δημοκρατικά πολιτεύματα και τα μεταβάλλουν σε ολιγαρχικά σας συμβουλεύω να τους θεωρείτε κοινούς εχθρούς όλων των ανθρώπων που επιθυμούν την ελευθερία.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ

Θουκυδίδου Ιστορία I-IV (προλ. - μτφρ. - σχολ. - εισ. Ι. Θ. Κακριδής, Αθήνα, Γκοβόστης, 1962).

2.37.1

Κυβερνιόμαστε δηλαδή με πολίτευμα, που δε ζηλεύει τους θεσμούς των άλλων, αλλά είμαστε μάλλον εμείς παράδειγμα για πολλούς, παρά που ξεσηκώνομε τα συνήθια τους. Και λέγεται με τ' όνομα δημοκρατία, γιατί δεν κυβερνιέται για το συμφέρον των ολίγων, αλλά για τους πολλούς, κ' έχουν όλοι τα ίδια δικαιώματα σύμφωνα με τους νόμους ως για τις ιδιωτικές διαφορές μεταξύ τους· ως για τα δημόσια αξιώματα όμως, για όποιαν ικανότητα εκτιμάται ο καθένας, δε φτάνει σε θέση πολιτική εξ αιτίας της τάξης όπου ανήκει παρά από την αξιωσύνη του· κι ούτε εξ αιτίας της φτώχειας του, όταν μπορεί να προσφέρει κάτι καλό στην πολιτεία, αποκλείνεται από το αξίωμα επειδή είναι ταπεινός.

2.40.2

Και νοιάζονται οι ίδιοι άνθρωποι και τις ιδιωτικές τους δουλειές και τα πολιτικά, κ' ενώ άλλοι σ' άλλα επαγγέλματα ασχολούνται, όμως γνωρίζουν όλοι τα πολιτικά ζητήματα κατά βάθος· γιατί μόνον εμείς θεωρούμε όποιον δεν ανακατεύεται σ' αυτά, όχι σαν άνθρωπο που κοιτάζει τη δουλειά του, αλλά σαν άνθρωπο άχρηστο·

ΗΡΟΔΟΤΟΣ

Ηρόδοτος, Ιστορία 3: *Θάλεια* και 5: *Τερψικόρη* (μτφρ. φιολογική ομάδα Κάκτου, Αθήνα, Κάκτος, 1994).

3.80.6

Σε τέλεια αντίθεση με όλα αυτά είναι η κυβέρνηση του λαού. Πρώτον, έχει το ομορφότερο χαρακτηριστικό: την ισονομία. Και δεύτερον, ο λαός που έχει την εξουσία δεν κάνει τίποτε απ' ό,τι κάνουν οι μονάρχες. Στη δημοκρατία, κάθε αξιωματούχος ορίζεται με κλήρο και είναι υποχρεωμένος να λογοδοτεί για τη συμπεριφορά του. Όλα τα ζητήματα τίθενται σε ανοικτή συζήτηση. Γι' αυτούς τους λόγους, προτείνω να παραμερίσουμε τη μοναρχία και να φέρουμε τον λαό στην εξουσία. Γιατί στον λαό στηρίζονται τα πάντα.

5.78

Τότε άρχισε η ανοδική πορεία της Αθήνας, που απέδειξε πόσο εξάίση είναι η πολιτική ισότητα, όχι από μια άποψη αλλά γενικά. Γιατί όσο καταπιέζονταν από την τυραννία, δεν ξεχώρισαν από τις γειτονικές πόλεις σε πολεμικά κατορθώματα αλλά, μόλις απαλλάχτηκαν από το ζυγό, αποδείχτηκαν οι καλύτεροι πολεμιστές στον κόσμο. Αυτό δείχνει πέρα από κάθε αμφιβολία ότι, όσο ένοιωθαν την καταπίεση, απέφευγαν να κάνουν το καθήκον τους στο πεδίο της μάχης, όπως οι σκλάβοι φυγοπονούν όταν δουλεύουν για τον αφέντη τους. Όταν κέρδισαν όμως την ελευθερία τους, κάθε άνδρας στην παράταξη του πολεμούσε για δικό του κέρδος.

Επιγραφές

1. Ψήφισμα για τους κληρούχους στη Σαλαμίνα, 510-500 π.Χ., Επιγραφικό Μουσείο 6798+6798a+6815+12936, 13500 © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 50]
2. Κληρωτήριο, 162/1 π.Χ., Επιγραφικό Μουσείο 8984 © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 57]
3. Τιμητικά ψηφίσματα για το Ζώπυρο και τους επιμελητές της πομπής, περίπου 186/5 π.Χ. Επιγραφικό Μουσείο 7559 © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 61]
4. Αναδημοσίευση του νόμου του Δράκοντα περί φόνου, 409/8 π.Χ. Επιγραφικό Μουσείο 6602 © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 69]
5. Το επονομαζόμενο ψήφισμα της κρίνης, περίπου 432/1 π.Χ. Επιγραφικό Μουσείο 6849 © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 73]
6. Ψηφίσματα για το ναό της Αθηνάς Νίκης, πλευρά Α: 427-424(;) π.Χ., πλευρά Β: 424-423 π.Χ. Επιγραφικό Μουσείο 8116 © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 75]
7. Ψήφισμα για το ιερό της Αφροδίτης Πανδήμου, 283/2 π.Χ. Επιγραφικό Μουσείο 7381 © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 77]
8. Ψήφισμα του Κλεινία, 448/7 π.Χ. Επιγραφικό Μουσείο 13044 © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 81]
9. Ψηφίσματα περί Μεθωναίων, 430/29-424/3 π.Χ. Επιγραφικό Μουσείο 6596 © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 85]
10. Συμμαχία Αθηναίων και Λεοντίνων, 433/2 π.Χ. Επιγραφικό Μουσείο 6855 © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 89]
11. Ψήφισμα για την ίδρυση της Β' Αθηναϊκής Συμμαχίας, 378/7 π.Χ. Επιγραφικό Μουσείο 10397 © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 91, 93]
12. Συμμαχία Αθηναίων και Λακεδαιμονίων (Χρεμωνίδειο ψήφισμα), μεταξύ 267/7 και 265/4 π.Χ. Επιγραφικό Μουσείο 7383+7384+7385+12367 © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 97]
13. Ψήφισμα Θεμιστοκλή(ς), 481/0 π.Χ. (το ψήφισμα) - α' μισό 3ου αι. π.Χ. (η αναγραφή) Επιγραφικό Μουσείο 13330 © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 103]
14. Ψήφισμα σχετικό με τη Σικελική εκστρατεία, 415 π.Χ. Επιγραφικό Μουσείο 6591β © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 107]
15. Ψήφισμα για την ίδρυση αποικίας στη Βρέα, περίπου 445 π.Χ. Επιγραφικό Μουσείο 6577, 6577a © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 109]
16. Τιμές του Δήμου των Αθηναίων στον Αλικαρνασσία Λεωνίδα, 440-427 π.Χ. Επιγραφικό Μουσείο 6808 © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 115]
17. Τιμές για τους μετοίκους Νίκανδρο Αντιφάνους Ιλίου και Πολύζηλο Απολλοφάνους Εφέσιου, 302/1 π.Χ. Επιγραφικό Μουσείο 7368 © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 117]
18. Ο Δήμος των Αθηναίων τιμά τον Ποσειδίππο Βακχίδου Κοθωκίδη, 299/8 π.Χ. Επιγραφικό Μουσείο 7372 © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 121]
19. Ο Δήμος των Αθηναίων τιμά των ιερέα του Ασκληπιού Πρωταγόρα, π. 165/4 π.Χ. Επιγραφικό Μουσείο 7574 © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 123]
20. Πολιτεία του Τελεσία του Τροϊζήνιου, 140/39 π.Χ. Επιγραφικό Μουσείο 8043+8044+8045, 7571 © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 125]
21. Η Αθήνα την επαύριον του ολιγαρχικού καθεστώτος των Τετρακοσίων: Τιμητικό ψήφισμα για το Θρασύβουλο και άλλα επτά άτομα, 410/09 π.Χ. Επιγραφικό Μουσείο 6601 © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 131]
22. Τιμητικά ψηφίσματα για τον Ευκλή και το Φιλοκλή, 402-399 π.Χ. και λίγο πριν από τα μέσα του 4ου αι. π.Χ. Επιγραφικό Μουσείο 6978 © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 135]
23. Τιμητικό ψήφισμα για τον Ηράκλειτο Ασκληπιάδου Αθμονέα, περίπου 255-250 π.Χ. Επιγραφικό Μουσείο 7452+7452a © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 139]

24. Ψήφισμα για επισκευαστικές εργασίες στο ναό του Ασκληπιού, 52/1 π.Χ. Επιγραφικό Μουσείο 7575 © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 141]

25. Ψήφισμα για την πρέπει τέλεση της πομπής των Ελευσινίων, περίπου 220 μ.Χ. Επιγραφικό Μουσείο 8614 © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 145]

Προπλάσματα

1. Πρόπλασμα της Αρχαίας Αγοράς, περίπου 400 π.Χ. © Υπουργείο Πολιτισμού, Α' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Μουσείο Αρχαίας Αγοράς, Αθήνα.

2. Πρόπλασμα της Πνύκας [φάση Ι], περίπου 500 π.Χ. © Υπουργείο Πολιτισμού, Α' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Μουσείο Αρχαίας Αγοράς, Αθήνα.

3. Πρόπλασμα του Μνημείου των Επώνυμων Ηρώων, περίπου 330 π.Χ. © Υπουργείο Πολιτισμού, Α' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Μουσείο Αρχαίας Αγοράς, Αθήνα.

4. Πρόπλασμα της Θόλου, περίπου 470-460 π.Χ. © Υπουργείο Πολιτισμού, Α' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Μουσείο Αρχαίας Αγοράς, Αθήνα.

5. Πρόπλασμα του Παλαιού Βουλευτηρίου, περίπου 500 π.Χ. © Υπουργείο Πολιτισμού, Α' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Μουσείο Αρχαίας Αγοράς, Αθήνα. [σ. 33]

6. Στήλη της Δημοκρατίας ή Ψήφισμα κατά της Τυραννίας, 337/6 π.Χ. © Υπουργείο Πολιτισμού, Α' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Μουσείο Αρχαίας Αγοράς, Αθήνα.

7. Όστρακα οστρακισμού με τα ονόματα των Θεμιστοκλή, Αριστείδη, Κίμωνα, Περικλή και Αλκιβιάδη, 480-415 π.Χ. © Υπουργείο Πολιτισμού, Α' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Μουσείο Αρχαίας Αγοράς, Αθήνα. [σ. 15]

8. Χάλκινες δικαστικές ψήφοι, 4ος αι. π.Χ. © Υπουργείο Πολιτισμού, Α' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Μουσείο Αρχαίας Αγοράς, Αθήνα. [σ. 23]

9. Πινάκιο: χάλκινο δικαστικό πλακίδιο-ταυτότητα του Δημοφάνη από την Κηφισιά, 4ος αι. π.Χ. © Υπουργείο Πολιτισμού, Α' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Μουσείο Αρχαίας Αγοράς, Αθήνα. [σ. 19]

10. Χάλκινες σφαίρες κληρωτηρίου, 4ος αι. π.Χ. © Υπουργείο Πολιτισμού, Α' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Μουσείο Αρχαίας Αγοράς, Αθήνα.

Νομίσματα

1. Τριώβολον Αθηνών, β' μισό 5ου αι. π.Χ. [Συλλογή Σούτζου] © Υπουργείο Πολιτισμού, Νομισματικό Μουσείο.

2. Τριώβολον Αθηνών, β' μισό 5ου αι. π.Χ. [Συλλογή Εμπεδοκλή] © Υπουργείο Πολιτισμού, Νομισματικό Μουσείο.

3. Οβολός Αθηνών, β' μισό 5ου αι. π.Χ. © Υπουργείο Πολιτισμού, Νομισματικό Μουσείο.

4. Οβολός Αθηνών, β' μισό 5ου αι. π.Χ. © Υπουργείο Πολιτισμού, Νομισματικό Μουσείο.

Εικόνες

1. Οι τυραννοκτόνοι Αρμόδιος και Αριστογείτων, φωτογραφία ρωμαϊκού μαρμάρινου αντιγράφου (ελληνικό χάλκινο πρωτότυπο, 490 ή 475 π.Χ.) © Νάπολη, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.

2. Παράσταση τριήρους από το ανάγλυφο Lenormant, 410-400 π.Χ. Αθήνα, Μουσείο Ακροπόλεως ΥΠΠΟ/ΤΑΠ © ΥΠΠΟ. [σ. 13]

3. Αναθηματικό μαρμάρينو ανάγλυφο από την Ακρόπολη με παράσταση πολεμικού πλοίου, όπου απεικονίζονται καθαρά οι κωπηλάτες, 410-400 π.Χ. Αθήνα, Μουσείο Ακροπόλεως 1339. ΥΠΠΟ/ΤΑΠ © ΥΠΠΟ.

Χάρτες

1. Χάρτης της αρχαίας Αττικής όπου σημειώνονται οι δήμοι, οι τριπτύες και οι φυλές της αρχαίας Αθήνας (πηγή προέλευσης: *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους* Γ1, Αθήνα 1972, σ. 83, χρωματική επεξεργασία: Looking A.E.).
2. Χάρτης Athenae, J. and C. Walker (sc.), published by John Murray Albemarle Street June 13th 1836 (στο: Christopher Wordsworth, *Athens and Attica: Journal of a residence there*, London, John Murray, Albemarle Street, 21837), Βιβλιοθήκη της Βουλής.
3. Χάρτης της Α' Αθηναϊκής Συμμαχίας (πηγή προέλευσης: *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους* Γ1, Αθήνα 1972, σ. 104-105, χρωματική επεξεργασία: Looking A.E.).
4. Χάρτης Β' Αθηναϊκής Συμμαχίας (πηγή προέλευσης: *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους* Γ1, Αθήνα 1972, σ. 400, χρωματική επεξεργασία: Looking A.E.).

Χαρακτικά

1. Plan d'Athènes, levé en 1826, τοπογραφικό σχέδιο της Πόλεως των Αθηνών με τα αρχαία μνημεία, χαλκογραφία, σχ. J. F. Bessan, χαρ. και λιθ. A. Patin, Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, Συλλογή Αρχιτεκτονικών Σχεδίων, αρ. κατ. 9805/167.
2. Antica moderna città d'Atene, τοπογραφικό σχέδιο των Αθηνών, χαλκογραφία, σχ. [V. Coronelli – C. Martinelli 1687], Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, Συλλογή Χαρακτικών, αρ. κατ. 10435.
3. General Plan of the Acropolis, ΑΣΚΣΑ, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη.
4. L'Acropole de l'Ouest, ΑΣΚΣΑ, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη.

Φωτογραφίες

1. Βορειοδυτική άποψη της Αθήνας από την Πνύκα, αρχές του 20ού αιώνα, Εθνικό Ιστορικό Μουσείο-Φωτογραφικά Αρχεία.
2. Άποψη της αρχαίας Αγοράς, 25 Μαΐου 1931, Ανασκαφές στην αρχαία Αγορά της Αθήνας, ΑΣΚΣΑ.

3. Άποψη της αρχαίας Αγοράς, 25 Μαΐου 1931, Ανασκαφές στην αρχαία Αγορά της Αθήνας, ΑΣΚΣΑ.
4. Άποψη της αρχαίας Αγοράς, 5 Αυγούστου 1931, Ανασκαφές στην αρχαία Αγορά της Αθήνας, ΑΣΚΣΑ.
5. Άποψη της αρχαίας Αγοράς, 10 Μαΐου 1950, Ανασκαφές στην αρχαία Αγορά της Αθήνας, ΑΣΚΣΑ.
6. Άποψη της αρχαίας Αγοράς, 23 Αυγούστου 1960, Ανασκαφές στην αρχαία Αγορά της Αθήνας, ΑΣΚΣΑ.
7. Άποψη της αρχαίας Αγοράς, καλοκαίρι 1970, Alison Frantz, Ανασκαφές στην αρχαία Αγορά της Αθήνας, ΑΣΚΣΑ.
8. Nelly's, Μακρινή άποψη της Ακρόπολης από το λόφο της Πνύκας, Αθήνα, περίπου 1934, Μουσείο Μπενάκη-Φωτογραφικά Αρχεία. [σ. 41]
9. Nelly's, Μακρινή άποψη της Ακρόπολης από το λόφο της Πνύκας, Αθήνα, περίπου 1934, Μουσείο Μπενάκη-Φωτογραφικά Αρχεία.
10. Nelly's, Η νοτιοανατολική όψη του Παρθενώνα, Αθήνα, 1930-1935, Μουσείο Μπενάκη-Φωτογραφικά Αρχεία.
11. William James Stillman, Ο ναός της Αθηνάς Νίκης, ΑΣΚΣΑ, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη.

Σχέδια

1. William Haygarth, Πανόραμα των Αθηνών, A Collection of 120 original sepia sketches of Greek scenery (1810-1811), ΑΣΚΣΑ, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη.
2. Αναπαράσταση κάτοψης της Αγοράς των Αθηνών, 2ος αι. μ.Χ., σχέδιο Ι. Τραυλού, Η Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία.
3. Σχεδιαστική αναπαράσταση της νότιας πλευράς της Αγοράς, σχέδιο Ι. Τραυλού, Η Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία. [σ. 38]

4. Σχεδιαστική αναπαράσταση της Βασιλείου Στοάς, σχέδιο Ι. Τραυλού, Η Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία.

5. Αποκατάσταση της κάτοψης και αναπαράσταση του Μνημείου των Επωνύμων Ηρώων, περίπου 330 π.Χ., σχέδιο σε κλίμακα 1:50 του W. B. Dinsmoor Jr, 1968, Ανασκαφές στην αρχαία Αγορά της Αθήνας, ΑΣΚΣΑ.

6. Σχεδιαστική αναπαράσταση του Μνημείου των Επωνύμων Ηρώων σε προοπτική, περίπου 330 π.Χ., σχέδιο σε κλίμακα 1:50 του W.B. Dinsmoor Jr, 1969, Ανασκαφές στην αρχαία Αγορά της Αθήνας, ΑΣΚΣΑ. [σ. 37]

7. Σχεδιαστικές αναπαραστάσεις του Παλαιού Βουλευτηρίου (όψη και προοπτική), σχέδια σε κλίμακα 1:50 του R. C. Anderson, 1992, Ανασκαφές στην αρχαία Αγορά της Αθήνας, ΑΣΚΣΑ.

8. Κάτοψη του Νέου Βουλευτηρίου, περίπου 415-406 π.Χ., σχέδιο σε κλίμακα 1:1000 του W. B. Dinsmoor Jr, 1983, Ανασκαφές στην αρχαία Αγορά της Αθήνας, ΑΣΚΣΑ. [σ. 32]

9. Σχεδιαστική αναπαράσταση της Αγοράς και της Ακροπόλεως σε προοπτική από τα βορειοδυτικά, περίπου 350 π.Χ., σχέδιο Ι. Τραυλού, 1970, Ανασκαφές στην αρχαία Αγορά της Αθήνας, ΑΣΚΣΑ.

10. Σχεδιαστική απεικόνιση του Παρθενώνος με υποθετική αναπαράσταση των ιδιωτικών αναθημάτων και των επιγραφών που ήταν στημένες στις βαθμίδες μπροστά στο ναό, Μετά το 432 π.Χ., σχέδιο G. Stevens, 1938, Ανασκαφές στην αρχαία Αγορά της Αθήνας, ΑΣΚΣΑ.

11. Σχεδιαστική αναπαράσταση της Στοάς του Αττάλου (όροφος), περίπου 150 π.Χ., σχέδιο P. de Jong, 1953, Ανασκαφές στην αρχαία Αγορά της Αθήνας, ΑΣΚΣΑ.

12. Σχεδιαστική αναπαράσταση του εσωτερικού του Παλαιού Βουλευτηρίου σε προοπτική, περίπου αρχές 3ου αι. π.Χ., σχέδιο R. C. Anderson, 1992, Ανασκαφές στην αρχαία Αγορά της Αθήνας, ΑΣΚΣΑ. [σ. 32]

13. Σχεδιαστική αναπαράσταση της δυτικής πλευράς της Αγοράς. Κάτω από το ναό του Ηφαίστου διακρίνονται η Θόλος, το Μητρώον, ο ναός του Απόλλωνος Πατρώου, ο ναός του Διός Φρατρίου και της Αθηνάς Φρατρίας και η Στοά του Διός, περίπου 2ος αι. π.Χ., σχέδιο Ι. Τραυλού, 1938, Ανασκαφές στην αρχαία Αγορά της Αθήνας, ΑΣΚΣΑ.

14. Σχεδιαστική αναπαράσταση του εσωτερικού της Θόλου, 465 π.Χ., σχέδιο Ι. Τραυλού, 1969, Ανασκαφές στην αρχαία Αγορά της Αθήνας, ΑΣΚΣΑ. [σ. 35]

15. Πανοραμική άποψη της Αρχαίας Αγοράς, 2ος αι. μ.Χ., σχέδιο P. de Jong, 1958, Ανασκαφές στην αρχαία Αγορά της Αθήνας, ΑΣΚΣΑ.

16. Κάτοψη της Αγοράς των Αθηνών, 5ος π.Χ. αι., σχέδιο Ι. Τραυλού, 1970 / W. B. Dinsmoor Jr, 1982, Ανασκαφές στην αρχαία Αγορά της Αθήνας, ΑΣΚΣΑ.

17. Κάτοψη της Αγοράς των Αθηνών, 4ος αι. π.Χ., σχέδιο Ι. Τραυλού, 1974 / W. B. Dinsmoor Jr, 1982, Ανασκαφές στην αρχαία Αγορά της Αθήνας, ΑΣΚΣΑ.

18. Κάτοψη της Αγοράς των Αθηνών, 2ος αι. π.Χ., σχέδιο Ι. Τραυλού, 1974 / W. B. Dinsmoor Jr, 1982, Ανασκαφές στην αρχαία Αγορά της Αθήνας, ΑΣΚΣΑ.

Οπτικοακουστικό υλικό

Η Αρχαία Αγορά

Παραγωγή: Βουλή Τηλεόραση

Φθεγγόμενοι Λίθοι (Επιγραφικό Μουσείο)

Παραγωγή: Βουλή Τηλεόραση

1. Σχεδιαστική αναπαράσταση κληρωτηρίου, σχέδιο Sterling Dow, περίπου 1959, Ανασκαφές στην αρχαία Αγορά της Αθήνας, ΑΣΚΣΑ. [σ. 20]
2. Κάτοψη της Αγοράς στο απόγειο της ανάπτυξής της, περίπου 150 μ.Χ. (από: J. Mck. Camp II, *Η Αγορά της αρχαίας Αθήνας. Σύντομος οδηγός* [Αθήνα 2004] 2 εικ. 1) [σ. 27]
3. Σχεδιαστική αναπαράσταση της Βασιλείου Στοάς, στη μορφή που είχε γύρω στο 300 π.Χ. από: J. Mck. Camp II, *Η Αγορά της αρχαίας Αθήνας. Σύντομος οδηγός* [Αθήνα 2004] 40 εικ. 62) [σ. 29]
4. Σχεδιαστική αναπαράσταση του Μητρώου, β' μισό 2ου αι. π.Χ., τομή. (από: J. Mck. Camp II, *Η Αγορά της αρχαίας Αθήνας. Σύντομος οδηγός* [Αθήνα 2004] 15 εικ. 19) [σ. 31]

5. Αναπαράσταση μιας αίθουσας σίτισης στη Νότια Στοά Ι, περίπου 430-420 π.Χ. (από: J. Mck. Camp II, *Η Αγορά της αρχαίας Αθήνας. Σύντομος οδηγός* [Αθήνα 2004] 21 εικ. 31) [σ. 39]
6. Σχεδιαστική αναπαράσταση των τριών φάσεων της Πνύκας, σχέδιο Ι. Τραυλού, Αθήνα. Μουσείο αρχαίας Αγοράς © Υπουργείο Πολιτισμού, Α' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Μουσείο Αρχαίας Αγοράς, Αθήνα. [σ. 40]
7. Ανάγλυφο από το τιμητικό ψήφισμα για τον Ασκληπιόδωρο, με προσωποποιημένους το Δήμο και τη Βουλή να τον στεφανώνουν ενώπιον της θεάς Αθηνάς, 323/2 π.Χ. Αθήνα, Επιγραφικό Μουσείο 2811 + 7180 © Υπουργείο Πολιτισμού, Επιγραφικό Μουσείο. [σ. 151]

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση

Hansen M. H., *The Athenian Ecclesia. A collection of articles 1976-1983* (Copenhagen 1983).

Hansen M. H., *The Athenian Ecclesia II. A collection of articles 1983-1989* (Copenhagen 1989).

Meiggs R., *The Athenian Empire* (Oxford 1972).

Mossé C., *La démocratie grecque* (Παρίσι 1986).

Rhodes P. J., *The Athenian Boule* (Oxford 1985).

Ελληνική

Γενική:

Bengtson H., *Ιστορία της αρχαίας Ελλάδος* (Αθήνα 1991).

Bury J. B. — Meiggs R., *Ιστορία της αρχαίας Ελλάδας 1-2* (Αθήνα 1998).

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους τόμ. Β΄, ΓΙ΄, Γ2΄, Δ΄, Ε΄ (Αθήνα 1972).

Mossé C., *Η αρχαϊκή Ελλάδα* (Αθήνα 2001).

Παπαχατζής Ν., *Παυσανίου Ελλάδος Περιήγησις, Ι: Αττικά* (Αθήνα 1974).

Ραμού-Χαψιάδη Α., *Από τη φυλετική κοινωνία στην πολιτική* (Αθήνα 1982).

Schuller W., *Ιστορία της αρχαίας Ελλάδας* (Αθήνα 2001).

Ειδική:

Βλάχος Γ., *Η ιδέα του ελεύθερου ανθρώπου στη δημοκρατία των Αθηναίων* (Αθήνα 1992).

Βλάχος Γ. (επιμ.), *Η αθηναϊκή δημοκρατία, μελέτες για το πολίτευμα και την ιδεολογία των Αθηναίων 1-2* (Αθήνα 1995).

Βλάχου Α. Σ., *Η οικοδόμηση της δημοκρατίας* (Αθήνα 1999).

Farrar C., *Οι αρχές της δημοκρατικής σκέψης στην κλασική Αθήνα* (Αθήνα 1991).

Finley M. I., *Αρχαία και σύγχρονη δημοκρατία* (Αθήνα 1989).

Forrest W. G., *Η γένεση της αθηναϊκής δημοκρατίας* (Αθήνα 1994).

Habicht C., *Ελληνιστική Αθήνα* (Αθήνα 1998).

Καστοριάδης Κ., *Η αρχαία ελληνική δημοκρατία και η σημασία της για μας σήμερα* (Αθήνα 1986).

Λαγογιάννη - Γεωργακαράκου Μ. — Μπουραζέλης Κ. (επιμ.), *ΕΔΟΞΕΝ ΤΗΙ ΒΟΥΛΗΙ ΚΑΙ ΤΩΙ ΔΗΜΩΙ* (Αθήνα 2007).

Mossé C., *Το τέλος της αθηναϊκής δημοκρατίας* (Αθήνα 1978).

Mossé C., *Αθήνα: ιστορία μιας δημοκρατίας* (Αθήνα 1983).

Romilly J. de, *Προβλήματα της αρχαίας ελληνικής δημοκρατίας* (Αθήνα 1992).

Σακελλαρίου Μ. Β., *Η αθηναϊκή δημοκρατία* (Ηράκλειο 1999).

Sinclair R. K., *Δημοκρατία και συμμετοχή στην αρχαία Αθήνα* (Αθήνα 1997).

Starr Ch. G., *Η γέννηση της αθηναϊκής δημοκρατίας* (Αθήνα 1991).

Τουλουμάκος Ι., *Η θεωρητική θεμελίωση της δημοκρατίας στην κλασική Ελλάδα* (Αθήνα 1979).

